

I.
TERVEZETEK ÉS KOMMENTÁROK

A szomszédos államokban élő magyarokat megillető egyes kedvezményekről szóló törvény koncepciója

A Külügyminisztérium Stratégiai Tervezési Főosztálya
és a HTMH előterjesztése, 2000. június

A Magyar Köztársaság és a határain kívül élő magyarság együttműködéséről, a határon túli magyarok jogállásáról szóló törvényjavaslat előkészítésével kapcsolatos feladatokról szóló 2041/2000. (III. 8.) Korm. határozat 1. pontja szerint 2000. június 30. határidővel el kell készíteni a törvényjavaslat koncepcióját és szakmai tervezetét. Ennek végrehajtására a Külügyminisztérium és a Határon Túli Magyarok Hivatala (a továbbiakban HTMH) az alábbi, az Igazságügy minisztériummal és a Belügyminisztériummal egyeztetett koncepciót terjeszti elő.

A koncepció kidolgozásának az az indoka, hogy a hatályos magyar szabályozásban nincsen olyan átfogó és általános törvény, amely rendezné a határon túli magyarok helyzetének a kérdését. Az átfogó törvényi szabályozást indokolja továbbá, hogy egy nemrégiben elkészült tanulmány szerint a határon túli magyarokat érintő különböző szintű jogszabályok száma jelenleg megközelíti a 150-et.

A Kormány programja szerint meg kell teremteni a határon túli magyarság és Magyarország kapcsolatának átfogó szervezeti és jogi kereteit. A magyar állam és a határon túli magyar szervezetek közötti rendszeres és intézményes párbeszéd kialakítására és fenntartására jött létre a Magyar Állandó Értekezlet (a továbbiakban MÁÉRT).

A MÁÉRT megalakulásával megteremtődtek az alapvető szervezeti feltételei a szomszédos államokban élő magyarokat megillető egyes kedvezményekről szóló törvény (a továbbiakban a Törvény) megalkotásának. A MÁÉRT résztvevői között szerepelnek a megalkotandó Törvény személyi hatálya által érintett szomszédos országokban élő magyarok szervezeteinek, pártjainak továbbá a magyarországi Parlament pártjainak és a magyar Kormánynak a képviselői is. A MÁÉRT szervezeti keretén belül a MÁÉRT szakbizottságai elkészítették előzetes javaslataikat, amelyeket a jelen koncepció kidolgozásánál figyelembe vettünk.

1) A koncepció szerint a Törvény célja, hogy elősegítse a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek nemzeti identitásának megőrzését, szellemi és anyagi gyarapodását, összhangban a Magyar Köztársaság alkotmányos kötelezettségével. Ezt a célt a Törvény úgy kívánja szolgálni, hogy egyben elősegíti a szomszédos államokban élő magyarok szülőföldön maradását is.

2) A koncepció elvi alapjai összhangban állnak a Magyar Köztársaság Alkotmánya 6. § (3) bekezdésében foglalt alapelvvel, amely deklarálja a Magyar Köztársaság felelősségvisselét és kötelezettségvállalását a határon túli magyarokért. E felelősség körében,

valamint meghatározott személyi körben a Törvény bizonyos kedvezményeket nyújtana, amelyeket meghatározott feltételekkel lehetne igénybe venni. Az egyes kedvezményeket az alábbi koncepció röviden ismerteti, a részleteket az egyes tárcák dolgozzák ki az alábbiak alapján.

3) A koncepcióban megfogalmazott célok a szomszédos országokban élő magyaroknak juttatott egyes kedvezmények meghatározása mellett általánosabb érvényű célt is szolgálnak: hozzájárulnak Magyarország közvetlen környezete politikai és gazdasági stabilitásának megszilárdításához, s ily módon elősegítik Magyarország csatlakozását az Európai Unióhoz, valamint az egész közép- és kelet-európai térség közeledését az euroatlanti szervezetekhez.

4) A megalkotandó Törvény a Magyar Köztársaság sajátos helyzetéből adódóan és összhangban az Alkotmány 6. § (3) bekezdésében megfogalmazott alapelvvel, meghatározott személyi körben és feltételekkel, jogszabályban rögzített kedvezményeket nyújtana Magyarországon olyan személyeknek, akik nem magyar állampolgárok, és állandó lakhelyük sem Magyarországon van.

5) A megalkotandó Törvény jellegét tekintve kerettörvény, amelyben a témával kapcsolatos alapvető, elvi jellegű szabályok kapnának helyet. A Törvény előkészítésével párhuzamosan át kell tekintetni mindazokat a jogszabályokat, amelyek a Törvényben rögzítettek végrehajtását biztosítják, és el kell végezni a szükséges jogszabály-rendezési (deregulációs) feladatokat. A Törvény a fenti áttekintés alapján határozná meg és adná meg a megfelelő felhatalmazásokat a Kormánynak és az egyes minisztériumoknak.

6) A Törvény egyik sarkalatos pontja a személyi hatály meghatározása. A Törvény a Romániában, a Szlovák Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, az Ukrajnában, a Horvát Köztársaságban, a Szlovén Köztársaságban és az Osztrák Köztársaságban állandó lakhellyel rendelkező nem magyar állampolgárságú magyarokra terjedne ki. A koncepció világosan különbséget tesz a határon túli magyarok, mint azonos szabályozási körbe tartozó jogalanyok között aszerint, hogy az illető személy a szomszédos országokban élő nemzeti kisebbségi magyarok vagy a világban más földrajzi térségben élő magyarok (a diaszpóra) csoportjába tartozik. A megkülönböztetés alapjául a következő indokok szolgálnak: a szomszédos országokban jelenleg élő magyarság, illetve a jelenleg ott élő magyarok felmenői a párizsi békeszerződések folytán akaratukon kívül kerültek kisebbségi sorba; a magyarság az ún. utódállamokban él nagy számban és földrajzilag pontosan meghatározható területen. A koncepció figyelemmel van arra a speciális helyzetre, ami az Ausztriában élő magyarokra jellemző.

A koncepció általános elvéből kiindulva olyan megoldásokat kellene alkalmazni, melyek a jogalanyok szülőföldjükön maradását szorgalmazzák, és nem támogatják Magyarországra történő áttelepülésüket. Ezért e jogok gyakorlásából ki kell zárni azokat, akik már magyar állampolgárok, vagy akik magyarországi bevándorlásukat kezdeményezték. A koncepció tehát a szomszédos országokban élő magyarok között is további megkülönböztetést tesz aszerint, hogy kezdeményezik-e Magyarországra történő bevándorlásukat, vagy sem. A szabályozás szempontjából ebben az esetben is azonos csoportnak minősülő személyi körrel van szó.

A megkülönböztetés indoka ebben az esetben a következő az Alkotmány 6. § (3) bekezdése alapján az állami felelősség azokkal a magyarokkal kapcsolatban áll fenn, akik a határainkon kívül élnek. A határon túli magyarok körébe a formális megközelítés alapján sem illeszthető be az, aki a bevándorlását kezdeményezi, hiszen ennek feltétele az, hogy az illető már Magyarországon éljen. A vonatkozó kérelem benyújtása azon az egyéni döntésen alapul, hogy az illető a továbbiakban a Magyar Köztársaságban képzelel el a jövőjét. A bevándorlást vagy a honosítást kezdeményezők feltétlenül elkülöníthető csoportot képeznek. A megkülönböztetés abban a függő jogi helyzetben is indokolt, amikor a kérelem elbírálása még nem történt meg.

(A változat) A bevándorlás korlátozásának egyik módja lehet, ha a kedvezményeket igénybe vevő a kedvezmények fejében nyilatkozik arról, hogy pl. meghatározott ideig ne kérelmezze bevándorlásának engedélyezését. Ez a megoldás a hatályos törvényi szabályozás keretei között a végrehajtási rendeletek módosításával megvalósítható.

(B változat) A másik lehetséges megoldás, ha a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásukról szóló 1993. évi LXXXVI. tv. (a továbbiakban Idtv.) kizárja a bevándorlási engedély benyújtásának a lehetőségét olyan kérelmezők esetében, akik a Törvény alapján biztosított kedvezményeket igénybe vették. E javaslat melletti döntés esetén az erre vonatkozó rendelkezések az Idtv.-be építhetők be, tekintettel az Idtv.-nek a közösségi normákkal való teljes jogharmonizációja megteremtését célzó jelenleg folyó kodifikációs munkára.

Az érintettek azonban, a jogosultság alapján kedvezményes tartózkodási jog illetné meg Magyarországon. Ennek hiányában ugyanis, figyelemmel az uniós követelmények szerint folyamatosan szigorodó idegenrendészeti szabályokra az érintettek, bár a Törvény szerint jogosultak lennének, nem vehetnék igénybe a kedvezményeket, mert az idegenrendészeti követelményeket nem tudnák teljesíteni. A kedvezményes tartózkodási jogra vonatkozó rendelkezéseket az Idtv. végrehajtási jogszabályaiba kell beépíteni.

7) Annak eldöntésében, hogy ki „magyar”, tehát ki számít jogosultnak, nem a magyar állam, hanem az a határon túli magyar közösség az illetékes, amelyben a kérdéses identitású személy él. A kedvezményekre való jogosultság feltételét az képeznék, hogy aki a kedvezményeket igénybe kívánja venni, rendelkezzen a szomszédos államokban működő, törvényesen bejegyzett társadalmi szervezet ajánlásával. A társadalmi szervezet az ajánlást a kérelmező személy magyarsághoz való tartozása alapján állítja ki, egyéb szempontokat nem vizsgálhat, a társadalmi szervezetek az ajánlás kiadására vonatkozó rendelkezéseket maguk állapítják meg. Az ajánlást a társadalmi szervezet megküldi a jelen törvény által kijelölt magyarországi hatóságnak, amely igazoló okiratot állít ki. A társadalmi szervezet ajánlását, amennyiben azt a meghatározott formában nyújtják be, az arra kijelölt magyarországi hatóság mérlegelési jog nélkül elfogadná.

8) A koncepció szerint a MÁÉRT fogalmazná meg ajánlás formájában azokat a szempontokat, amelyek elősegítik, hogy a jogosultság feltételeit egységes elvek szerint állapítsák meg. A MÁÉRT ajánlásokat fogalmazna meg továbbá arra nézve is, hogy egységes feltételek és eljárási szabályok határozzák meg a szomszédos országokban bejegyzett társadalmi szervezetekbe való belépés feltételeit (az adott országok vonatkozó jogi szabályozá-

sának figyelembe vételével). Az ajánlások közé fel kellene venni, hogy a társadalmi szervezetek tagjai lehetnek egyének és önálló tagsággal rendelkező szerveződések (például egyesületek, köztestületek). Fontos, hogy a MÁÉRT ajánlásai között szerepeljen, hogy a társadalmi szervezetek tagságukról egyénekre lebontott nyilvántartás vezessenek. A Törvény kimondaná, hogy a határon túli magyarokat más törvények és egyéb jogszabályok alapján megillető jelenlegi kedvezmények nem csorbulnak.

9) A megalkotandó Törvény az alábbi területeken biztosítana különleges jogokat Magyarországon a határon túli magyarok számára:

a) a kultúra és a tudomány területén a Törvény nevesítené a határon túli magyarok kulturális és tudományos jogait és támogatásuk formáit. Ennek keretében ki kellene terjeszteni a határon túli magyarság számára a művészeti díjak adományozásának és művelődési ösztöndíjak biztosításának, valamint az akadémiai köztestületi tagságnak a lehetőségét, továbbá a könyvtári szolgáltatások igénybevételének lehetőségét;

b) az oktatás területén a megalkotandó Törvény szabályozná a felsőoktatási részképzés biztosítását, a köz- és felsőoktatásban a diákigazolvány igénybevételét, egyfajta közalkalmazotti igazolvány (pedagógusigazolvány) kiterjesztésének lehetőségét, a könyvtárak, levéltárak használatának a lehetőségét, a diplomahonosítás ingyenességét, a beiskolázási támogatást, a pedagógus-továbbképzés lehetőségét, a szaktárgyi versenyeken való részvétellel biztosítását. A koncepció alapszabályként fogalmazza meg, hogy a megszerzett tudást a szomszédos országokban élő magyarok lehetőség szerint szülőföldjükön hasznosítsák;

c) a munkavállalás területén a Törvény rendelkezése a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezéséről szóló 8/1999. (XI. 10.) SzCsM. rendelet (e pont alatt a továbbiakban a rendelet) módosításával hajtható végre.

A koncepció azt a hazai politikai, gazdasági és társadalmi szempontból is pozitív célt veszi figyelembe, hogy a probléma megfelelő kezelésével el lehet érni a fekete gazdaság részleges „kifehéritését”, a határon túli munkavállalók kiszolgáltatottságának visszaszorítását. Mindezekből következően egy teljes körű számbavételt, statisztikai megfigyelést biztosító, a rendszer kikerülésére nem készítő automatikus engedélyezést vagy regisztrációt indokolt előtérbe helyezni. A fentiekre tekintettel a Törvény általánosságban rögzítené, hogy egy külön jogszabály a személyi hatálya alá tartozó személyeknek ideiglenes munkavégzésük esetén a külföldiek munkavállalásától eltérő, kedvezőbb szabályokat állapít meg. A rendeletben kellene szabályozni a Törvény személyi hatálya alá tartozó személyek évente egyszeri, három hónapot meg nem haladó munkavállalását automatikus engedélyezési eljárás vagy regisztrálás mellett. Alapfeltételként lehetne továbbá rögzíteni, hogy a társadalombiztosítási hozzájárulást a munkáltató vagy maga a munkavállaló fizesse meg.

A szomszédos országokban élő magyarok munkavállalási célzatú itt-tartózkodásának a nyomon követése alapulhat regisztráción vagy automatikus engedélyezési eljáráson (a regisztráció valamilyen formája ugyanis elengedhetetlen). A regisztráció vagy az engedélyeztetés betartása érdekében a regisztráció vagy az automatikus engedélyezési eljárás elmulasztása esetén, vagy ha az illető személy három hónapot meghaladóan dolgozik itt, illetve ha nem kerül befizetésre a társadalombiztosítási hozzájárulás, további munkavállalását meg kell tiltani.

A munkavállalás terén a határon túli magyarok számára Magyarországon további kedvezményeket lehetne nyújtani: a diploma és szakképesítés-igazolási költségek, valamint az orvosi vizsgálati költségek átvállalását; az orvosi vizsgálatról szóló papírok haladékkal való benyújtásának lehetőségét; az ajánlást kiállító társadalmi szervezet révén biztosítható garanciát.

Hangsúlyozandó ugyanakkor, hogy a munkavállalásra vonatkozó kedvezmények rendszere valószínűleg Magyarország EU-taggyá válása után már nem lesz fenntartható. Ezen időpont után a szomszédos országokban élő magyarok magyarországi munkavállalása természetesen függ attól is, hogy az adott szomszédos országnak van-e esélye az EU-tagságra (Ukrajna), és amennyiben igen, mikortól (Románia, Szlovákia). Jelen pont nem taglalja a más törvények alapján előírt és érvényesített eszközök esetleges módosításának lehetőségeit (pl. idegenrendészeti kérdések);

d) az egészségügyi és szociális ellátás területén a szabályozás lehetővé tenné, hogy a Magyarországon nyújtandó egészségügyi szolgáltatások meghatározott körét a szomszédos országokban élő magyarok igénybe vehessék. A megalkotandó Törvény megvizsgálná a határon túli magyarok esetében a családtámogatás egyes formáinak szabályozását. A Törvény továbbá a hadigondozottak esetében megszüntetné a hátrányos megkülönböztetést.

A Kormány ügyrendjéről szóló 1088/1994. (IX. 20.) Korm. határozat 10. pontjára figyelemmel, az egyes kedvezmények körének kidolgozásakor részletes hatáselemzések készülnek az érintett tárcák bevonásával. Ezek a gazdasági, költségvetési és jogi szempontokra terjednek ki.

10) Az előző pontban foglalt jogosultságok és kedvezmények megadására közszolgáltatások, szerződéseken alapuló szolgáltatások és segélyek révén kerülne sor. A Törvény az alábbi típusú közszolgáltatások, szolgáltatások és segélyek szabályozását tartalmazná:

- a) Magyarországon igénybe vehető (köz-)szolgáltatások,
- b) határon átnyúló szolgáltatások,
- c) olyan szolgáltatások, amelyeket a magyar kisebbségek lakhelyükön, a környező országokban vesznek igénybe, és amely szolgáltatásokhoz kiegészítő jellegű segélyben részesülhetnek.

A Törvény e tárgykörben is csak a jogi kereteket határozná meg, a részletszabályok kormány-, illetve miniszteri rendeleti szinten kerülnének meghatározásra. A Törvényben ki kellene mondani, hogy a Magyarországon igénybe vehető kedvezmények gyakorlása csak az idegenrendészeti jogszabályokban foglalt beutazási és tartózkodási feltételek mellett lehetséges.

11) A (köz-)szolgáltatásokat a szomszédos országokban élő magyarok a társadalmi szervezetek közbeiktatásával vehetnék igénybe. A közszolgáltatásokra vonatkozóan egyrészt a magyar állami szerv által alapított közhasznú szervezet (pl. közalapítvány), másrészt a szomszédos országok mindegyikében bejegyzett társadalmi szervezetek köthetnének szerződést.

12) A kedvezmények közszolgáltatási szerződésen keresztül történő igénybevétele alapvető jelentőséggel bír tekintettel arra, hogy Magyarország EU-csatlakozását követően további állami szubvencióról a határon túli magyarok által Magyarországon államilag

támogatott szolgáltatások területén akkor lehet szó, ha a jogalkotó kijelenti, hogy eleget tesz a közszolgáltatásokra vonatkozó formai és tartalmi közösségi jogi, európai uniós szabályoknak, és törvényben rögzíti, hogy a megfogalmazott szolgáltatások speciális közszolgáltatásoknak minősülnek. A kedvezmények alapján nyújtott szolgáltatások és közszolgáltatások igénybevételének az lenne a feltétele, hogy az érintettek rendelkezzenek az adott szomszédos országban bejegyzett társadalmi szervezet ajánlása alapján kiállított igazoló okirattal.

13) A koncepció a Törvény anyagi hátterének megteremtésekor bővülő magyarországi forrásokat feltételez. A megalkotandó Törvényben biztosított közszolgáltatások és szolgáltatások finanszírozása alapvetően a magyar költségvetésből történne. A Törvény működésének finanszírozását egyéb forrásokkal ki lehet egészíteni.

A jogosulti kör nagyságára figyelemmel a kedvezmények körét kizárólag a Magyar Köztársaság teherbíró képességéhez mérten lehet meghatározni, oly módon, hogy az a magyar állampolgárokat megillető jogosultságok igénybevételét és forrásait ne veszélyeztesse.

A Törvény kedvezményezettjei csak ritkán kapnának normatív jellegű támogatást (normatív lehet például adott kedvezményes utazási lehetőség vagy a határon átnyúló közszolgálati TV oktatási, művelődési programja). A finanszírozás rendszerének kidolgozása során különleges figyelmet kell majd fordítani a szolgáltatást nyújtó gazdasági társaságok támogatására.

14) A Törvényben foglaltak finanszírozásától el kell választani a határon túli magyarok jelenleg is működő támogatási rendszerét. Utóbbi támogatási rendszer alapjait meg kell hagyni, nagyságrendjén nem célszerű változtatni, de a rendszer áttekinthetőbbé tétele időszerű. A reform azért is szükséges, hogy ne maradjanak párhuzamosságok a meglévő támogatási formák és a Törvény finanszírozásának rendszerében. Mindkét területen abból a tényből kell kiindulni, hogy a tízmilliós magyarországi magyar társadalom sem rövid, sem hosszabb távon nem képes támogatások révén eltartani a környező országokban élő három és fél millió magyart. Ezért alapelv, hogy minden, a szomszédos országokban élő magyarokat megillető támogatásnak e közösségek önszerveződését, öngazgatási intézményeinek erősítését, önálló gazdasági szerepvállalását kell elősegítenie.

15) A magyarországi közhasznú szervezet és a társadalmi szervezetek közötti szerződés tartalmazná a tárgyi hatály által érintett jogok, valamint szolgáltatási és közszolgáltatási típusok finanszírozásához szükséges anyagi források megosztásának arányát a szerződő felek között. A szomszédos országokban élő magyar közösségek maguk is hozzájárulnának e közösségek által létrehozott társadalmi szervezetekhez tartozó személyeknek a Törvényben megjelölt, valamint egyéb jellegű oktatásának, egészségügyi és szociális ellátásának finanszírozásához.

16) Egyes kedvezmények igénybevétele érdekében a magyar állam által alapított közhasznú szervezet szerződést köt külön-külön mindegyik, a szomszédos országokban élő magyar közösségek által létrehozott társadalmi szervezettel. (Ez a szerződéses nemzet-koncepció sarkalatos pontja.)

17) A Törvényben szabályozni kellene a társadalmi szervezetek ajánlása alapján a jogosultságot megállapító hatáskörrel rendelkező szerv működésének rendjét, az eljárás rendjét, a kiállított igazoló okmány formáját, az eljárás következtében keletkező adatbázis kezelésének a rendjét és az adatvédelmi előírásokat. A Törvény személyi hatálya által érintettek nem tartoznak a polgárok személyi adat- és lakcímnnyilvántartásáról szóló 1993. évi LXVI. törvény hatálya alá, ezért az eljárás rendjét és a nyilvántartás működését érintő előírásokat a Törvényben szükséges szabályozni. A Törvény rendelkezne az adatkapcsolatokról abban az esetben, ha a társadalmi szervezet által kiadott ajánlás alapján egy közbenső szervezet (pl. a magyar külképviselet vagy a HTMH) rendelkezésére kerül sor a BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal által az igazolvány kiállítására.

Készítette a Külügyminisztérium Stratégiai Tervezési Főosztálya és a Határon Túli Magyarok Hivatala

Forrás: www.htmh.hu/dokumentumok/koncept.htm. (A tervezet egy későbbi változata: *Magyarország a változó világban*. Hazánk külkapcsolatai és nemzetközi környezete az ezredfordulón. Külügyminisztérium, Stratégiai Tervezési Főosztály, Budapest, 2002 április, 32–40.)

TERVEZET

a külhoni magyar állampolgárság jogintézményének alkotmányos létrehozására

Patrubány Miklós, a Magyarok Világszövetsége elnökének ajánlása,
2000. augusztus 20.

Az Alkotmány 6. §-a a következőképpen módosul:

A 6. § (3) bekezdésében az „érez” kifejezés helyébe a „visel” kifejezés lép.

A 6. § a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

(4) A Magyar Köztársaság ettől a felelősségtől indítatva létrehozza a külhoni magyar állampolgárság jogintézményét. Ennek részletes szabályait külön törvény állapítja meg.

Törvénytervezet a külhoni magyar állampolgárságról

Preambulum

A Magyar Köztársaság Országgyűlése a határon túli magyarságért érzett felelősségétől indítatva fontosnak tartja az egész magyar nemzet, a történelmileg létrejött és a közös múlt és kultúra által összeforrott lelki- és sorsközösség tagjai számára az együvé tartozás keretének létrehozását.

Arra való tekintettel, hogy:

- az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 15. cikke szerint minden egyénnek joga van az állampolgársághoz, senkit sem lehet önkényesen megfosztani állampolgárságától és állampolgársága megváltoztatásának jogától;
- az Európa Tanács Állampolgárságról szóló, 1997. május 14-i egyezményének 3. cikke szerint minden állam saját joga határozza meg, hogy kik az ő állampolgárai, hogy ilyen törvényt más államok kötelesek elfogadni mindaddig, amíg ez összhangban áll a nemzetközi joggal;
- a Magyarország határain kívül élő magyar nemzeti közösségek tagjai nemzeti önazonosságuk megválasztásához és az anyaországhoz fűződő kapcsolatokhoz való, nemzetközi jogon, különösen Koppenhágai Nyilatkozat 32. pontján és az Európa Tanács Keretegyezménye 3. és 17 cikkén alapuló jogukat külhoni magyar állampolgárság választásával akarják kifejezni az Országgyűlés az alábbi törvényt alkotja:

1. §

(1) Aki e törvény alapján külhoni magyar állampolgárságot szerez, vagy aki e törvény erejénél fogva külhoni magyar állampolgárrá válik, amíg külhoni magyar állampolgársága nem szűnik meg, külhoni magyar állampolgárnak tekintendő.

(2) E törvény hatálya azokra a személyekre terjed ki, akik a törvényben meghatározott feltételeknek megfelelnek és külhoni magyar állampolgárságuk elismerését kérik.

Alapelvek

2. §

(1) Ez a törvény

- elismeri és biztosítja a szabad utazás és tartózkodás jogát;
- intézményesen előmozdítja a gazdasági, szociális, kulturális politikai jogok lehetőség szerint minél teljesebb gyakorlását;
- fokozott figyelemmel alkalmazza a magyar állampolgársági jog hagyományos elveit és a nemzetközi jog előírásait.

(2) E törvény nem értelmezhető és nem alkalmazható oly módon, hogy az közvetlenül vagy közvetve előmozdítsa az állandó lakóhely (külhoni szülőföld) elhagyását, a Magyarországra vagy más országba való áttelepülést.

(3) A külhoni magyar állampolgárság szabályait annak figyelembevételével kell alkalmazni, hogy azok értelmezése és alkalmazása a magyar közrendbe, a jó erkölcsbe vagy az európai emberi jogi egyezmények által kifejezett, európai nemzetközi közrendbe nem ütközhet.

A külhoni magyar állampolgárság megszerzésének feltételei

3. §

A külhoni magyar állampolgárság az arra jogosult nagykorú személy által a hatáskörrel rendelkező és illetékes magyar hatóságnál előterjesztett kérelem alapján nyerhető el.

4. §

Külhoni magyar állampolgárságra jogosult a magyar állampolgárság megszerzéséhez szükséges feltételekkel egyébként nem rendelkező, nem magyar állampolgár, ha megfelel a következő feltételeknek:

- a) ha magát magyar nemzetiségűnek vallja;
- b) a magyar nyelvet ismeri;
- c) a kérelem előterjesztésekor nincsen ellene folyamatban büntetőeljárás magyar bíróság előtt;
- d) felmenője valamikor bármilyen jogcímen magyar állampolgárságot szerzett, ha a kérelmező jelenleg Ausztria, Csehország, Horvátország, Jugoszlávia, Románia, Szlovákia, Szlovénia vagy Ukrajna területén él.

5. §

(1) A 4. § (1) bekezdés d) pont alkalmazásában bizonyítási nehézség (okirat hiánya, vagy más ok) esetén az előírt feltételt meglévőnek kell tekinteni, ha a kérelmező egyértelműen kifejezte a magyar nemzethez kötődését, különösen

- a magyar nyelvnek, a családi és lehetőség szerint, közéleti (társadalmi, szervezeti stb.) használatával és az utódok magyar nyelvű iskolában taníttatásával;
- keresztlevéllal, iskolai bizonyítvánnyal, katonai igazolvánnyal vagy más alkalmas dokumentummal, beleértve az állandó lakhely szerinti állam által kiállított, nemzetiségre vagy származásra utaló iratot is;
- múltbeli magyar állampolgárságot vagy a felmenők állampolgárságát igazoló dokumentummal;
- magyar szervezeti tagsággal, illetőleg a magyar közösséggel vállalt kötődést kifejező magatartás igazolásával.

(2) A kérelemhez lehetőség szerint csatolni kell a valamely történelmi magyar egyház helyi vagy legközelebbi magyar érdekvédelmi, kulturális, szervezetnek az (1) bekezdésben foglaltak figyelembevételével kiállított támogató nyilatkozatát. A nyilatkozat tartalma nem kötelező az eljáró hatóságra, amely nyilatkozat nélkül is eljárhat.

A külhoni magyar állampolgárság keletkezése

6. §

(1) Születésénél fogva külhoni magyar állampolgárrá válik a külhoni magyar állampolgár gyermeke.

(2) A külhoni magyar állampolgársággal nem rendelkező szülő gyermekének külhoni magyar állampolgársága a születés napjára visszaható hatállyal keletkezik, ha másik szülője – teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat, utólagos házasságkötés, továbbá az apaság vagy anyaság bírói megállapítása alapján – külhoni magyar állampolgár.

(3) A külhoni magyar állampolgár által örökbefogadott személy szintén külhoni magyar állampolgárrá válik.

7. §

(1) A külhoni magyar állampolgárság megléte eleve nem akadályozza a magyar állampolgárság megszerzésének, de nem is lehet a magyar állampolgárság megszerzésének eszköze.

(2) Ha azonban a külhoni magyar állampolgár magyar állampolgárságot szerez, vagy magyar állampolgárrá válik, elveszti külhoni magyar állampolgárságát.

(3) Magyar állampolgárságnak külhoni magyar állampolgár által való megszerzésének feltételeit törvényben kell meghatározni.

8. §

(1) A külhoni magyar állampolgárságot a belügyminiszter határozata alapján kiadott magyar útlevél vagy külhoni magyar személyi igazolvány tanúsítja.

Az útlevelé azonos a mindenkori magyar útlevelé.

(2) A külhoni magyar állampolgár az illetékes külhoni magyar konzul előtt tesz esküt vagy fogalmat.

(3) A külhoni magyar állampolgár útlevelének és személyi igazolványának részletes szabályait törvényben kell meghatározni.

9. §

(1) A külhoni magyar állampolgárság megszerzéséért, újraszerzéséért vagy az igazolásához szükséges irat kiadásáért ésszerű mértékben díjat (illetéket) kell fizetni, amelynek mértéke az adminisztrációs költségekhez és az érintett nemzetrészek átlagjövödelméhez igazodik.

(2) A díj (illeték) mértékét törvény határozza meg.

A külhoni magyar állampolgár jogai és kötelességei

10. §

Külhoni magyar állampolgárt Magyarországon megillető, illetőleg terhelő jogokra és kötelezettségekre a Magyar Köztársaság Alkotmányának „Alapvető jogok és kötelezettségek” című XII. fejezetében foglaltak irányadóak a következő bekezdésekben foglalt eltérésekkel:

(1) Az Alkotmánynak a diplomáciai védelemről szóló 69. § (3) bekezdésének

- a választójogról szóló 70. §-ának,
- a társadalombiztosításról szóló 70/E §-ának és
- a művelődéshez való jogról szóló 70/F §-ának ezen alkotmányos jogszabályok alapján eddig kiadott és a jövőben kiadandó más jogszabályok értelmezésénél és alkalmazásánál a külhoni magyar állampolgárságot nem lehet figyelembe venni, a külhoni magyar állampolgárokra külhoni állandó lakóhelyük szerinti állampolgárságuk joga irányadó.

(2) Az (1) bekezdésben felsorolt alkotmányos jogoknak a külhoni magyar állampolgárokra való alkalmazásának kérdéseit külön törvény szabályozza.

(3) Az anyáknak szülés előtt és után nyújtott támogatásról és védelemről szóló, az Alkotmány 66. § (2) bekezdésében megfogalmazott szabályának, a gyermekek számára nyújtandó védelemről és gondoskodásról szóló 67. § (1) bekezdésében foglalt szabályának, továbbá a családok és az ifjúság helyzetéről és védelméről szóló 67. § (3) bekezdésének, a munkához való jogról szóló 70/B §-ának, az egészséghez való jogról szóló 70/D §-ának értelmezéséről és alkalmazásáról, valamint ezen alkotmányos szabályok alapján kiadott más jogszabályok értelmezése és alkalmazása kérdésében – a külhoni magyar állampolgárságra tekintettel – külön törvény rendelkezik.

11. §

(1) Az Alkotmánynak a honvédelmi kötelezettségről szóló 70/H § alkalmazásánál a külhoni magyar állampolgárságot nem lehet figyelembe venni.

(2) A külföldi magyar állampolgár kötelező katonai szolgálatát külföldi állandó lakóhelye szerinti államban teljesíti.

12. §

(1) Az Alkotmánynak a közteherviselésről szóló 70/I §-ánál a külföldi magyar állampolgárságot nem lehet figyelembe venni.

(2) E rendelkezés végrehajtásáról – a külföldi magyar állampolgárságra tekintettel – külön törvény rendelkezik.

13. §

A külföldi magyar állampolgár erkölcsi kötelessége különösen:

- a magyar anyanyelv és kultúra ápolása és erősítése;
- a magyar nyelven való oktatásban való részvétellel, a leszármazottak magyar nyelvű iskoláztatásával vagy más módon;
- a magyar nemzet összetartozásának és megbecsülésének előmozdítása.

Nemzetközi szerződések

14. §

A külföldi magyar állampolgárságot magyar bíróság és más hatóság nem veszi figyelembe, azon kétoldalú nemzetközi egyezményeknek az értelmezésénél és alkalmazásánál, amelyek azokkal az államokkal jöttek létre és vannak hatályban, ahol a külföldi magyar állampolgár állandó lakóhelye van.

15. §

Magyar bíróság vagy más hatóság a külföldi magyar állampolgárságot magyar állampolgárságként veszi figyelembe azoknak a többoldalú nemzetközi egyezményeknek az értelmezésénél és alkalmazásánál, amelyek ez ideig az Európai Közösségekkel, az Európai Unióval és az Európa Tanáccsal létrejöttek és Magyarországon is hatályban vannak, valamint a jövőben létrejönnek és Magyarországon is hatályba lépnek.

E rendelkezés hatálya kiterjed az európai jog minden jogforrására is, ideértve az Európai Közösségek és az Európai Unió tagállamai között eddig létrejött és Magyarországon is hatályba lépő, többoldalú hagyományos nemzetközi szerződéseket, valamint a jövőben létrejövő és Magyarországon is hatályba lépő ilyen egyezményeket is.

16. §

A külföldi magyar állampolgárságot magyar bíróság és más hatóság nem veszi figyelembe a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. számú tv. értelmezésénél és alkalmazásánál azoknak az államoknak a viszonylatában, ahol a külföldi magyar állampolgároknak állandó lakhelye van.

Külhoni Magyar Állampolgársági Közalapítvány

17. §

A külhoni magyar állampolgárok egészségügyi, oktatási, munkavállalási, vállalkozási és jogállásukkal összefüggő jogainak és jogos érdekeinek képviselőjére, a számukra létrehozandó adóalap, egészségügyi és oktatási alap kezelésére, a jogalkotás és jogalkalmazás tapasztalatainak állandó figyelemmel kísérésére és elemzésére, jogalkotási javaslatok megtételére megfelelő költségvetési megalapozottságú és a külhoni magyar állampolgárok befizetéseit fogadó Külhoni Magyar Állampolgársági Közalapítvány néven közalapítványt kell létesíteni.

18. §

A külhoni magyar állampolgároknak e törvényben nem szabályozott jogai és kötelei tekintetében a határon túli magyarok magyarországi jogállásáról szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

A külhoni magyar állampolgárság megszűnése

19.§

- (1) A külhoni magyar állampolgárság megszűnik:
 - a) a külhoni magyar állampolgár halálával,
 - b) a külhoni magyar állampolgárság visszavonásával.
- (2) A külhoni magyar állampolgárság visszavonható:
 - a) ha a külhoni magyar állampolgárságot a jogszabályok megszegésével, adatok vagy tények elhallgatásával, illetőleg valótlan adatok közlésével szerezte meg, feltéve, hogy a külhoni állampolgárság megszerzésétől számítva még tíz év nem telt el;
 - b) ha harmadik ország területére költözik.

Záró rendelkezések

20. §

(1) Az e törvényben nem szabályozott állampolgársági és eljárási kérdésekben a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény és a végrehajtása tárgyában kibocsátott 125/1993. (IX. 22.) sz. kormányrendelet rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

- (2) Felhatalmazást kap a Kormány arra, hogy:
 - a) a törvény rendelkezéseiből következő további jogalkotás (beleértve a szükséges jogszabály-módosítások) programját megállapítsa és gondoskodjék a szükséges jogszabályok megalkotásáról és hatálybalépéséről;
 - b) törvényjavaslatot terjesszen az Országgyűlés elé a törvény 7. § (3), 8. § (3), 9. § (2), 10. § (2)-(3) és 12. § (2) bekezdésének végrehajtására;

- c) az 1993. évi LV. törvényt és a végrehajtása tárgyában kibocsátott 125/1993. (IX. 22.) sz. kormányrendeletet módosítsa e törvény figyelembevételével az (1) bekezdésben foglalt rendelkezése végrehajtása érdekében;
- d) a „Külföldi Magyar Állampolgársági Közalapítvány” létrehozásának, feladatainak, hatáskörének, működése költségvetési-pénzügyi megalapozásának részletes szabályait tartalmazó kormányrendelet tartalmát megállapítsa és gondoskodjék annak hatálybalépéséről;
- e) a belügyminiszter és a kormány illetékes tagjai e törvényből következő feladatok részletes szabályait megállapítsa.

Hatálybalépés: Ez a törvény a kihirdetést követő 120. napon lép hatályba.

Szerkesztők: Dr. Zétényi Zsolt, Dr. Váradi Vilmos, Dr. Gehér József, Borbély Imre

A tervezetet 2000. augusztus 20-ra a Magyar Köztársaság legfőbb közjogi méltóságai kapták kézhez: *Dr. Mádl Ferenc köztársasági elnök, Dr. Orbán Viktor miniszterelnök, Dr. Áder János, az Országgyűlés elnöke.*

Forrás: www.mvsz.hu

SZABÓ TIBOR

Az anyaország és a határon túli magyar közösségek közötti jogviszony kiépítésének első lépése

Tisztelt Elnök Úr, Hölgyeim és Uraim!

Az Önökhöz eljuttatott koncepció tartalmaz minden fontos alapelvet, amelyre a kedvezménytörvény, pontosabban – ahogyan most a törvénytervezetet nevezzük – a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény épül. A koncepcióhoz csatolt rövid bevezető anyag tájékoztatja Önöket a törvénytervezet közigazgatási elfogadottságának jelenlegi állapotáról. Az én feladatom az, hogy mintegy háttérmagyarázatul kitérjek a tervezett törvény politikai kontextusára, elhelyezésére a politikai koordinátarendszerben.

Törvény-előkészítő munka a politika erőterében

Háttérmagyarázatot említettem, de valójában e törvénytervezet esetében a politikai dimenzió teljességgel meghatározónak mondható. A törvény-előkészítő munka rendkívül erős politikai erőterben zajlott és zajlik jelenleg is. Az érdeklődés a készülő törvény iránt, amelynek megalkotásáról a Magyar Állandó Értekezlet határozott, rendkívüli, tartós és széles körű; nemcsak a magyarországi politikai szereplők, hanem a határon túli magyar pártok és szervezetek, a nem kormányzati szervezetek és ugyanilyen mértékben a nemzetközi közösség is tájékoztatást vár a törvényalkotói feladat koordinálásával megbízottaktól, a magyar kormány képviselőitől.

Ennek a tájékoztatási feladatnak, kötelezettségnek mi, a kormány képviselői meggyőződésem szerint mindvégig eleget tettünk, és a jövőben is eleget fogunk tenni. Számtalan nyilatkozatban, interjúban, nyílt vitában ismertettük álláspontunkat, elképzeléseinket az elmúlt egy év során, nem is szólva a diplomáciai testületek és a határon túli magyar érdekképviseleti szervezetek számára nyújtott informális tájékoztatások soráról. Mindennek az volt az eredménye, hogy nemcsak az alapelvekben, hanem a részletkérdésekben is fokozatosan kikristályosodott egy olyan megoldás, amely mindenki számára elfogadhatónak tűnik, a legkisebb közös többszörös, vagy ha úgy tetszik, a legnagyobb közös osztó mentén.

Az elsők, akik az elkészült koncepcióval egyetértettek és támogatásukról biztosították az elképzelést, a határon túli magyarok legitím szervezetei voltak; ez év nyarán írásban rögzítették támogató véleményüket. Nem meglepő ez, hiszen a Magyar Állandó Értekezlet szakbizottságaiban több alkalommal is lehetőségük volt elképzelésük kifejtésére, szándékaik érvényesítésére. A koncepció valójában az ezekben a szakbizottságokban elhangzott javaslatokból épül fel.

A koncepció normaszöveggé való átültetése

A határon túli magyarok támogatását is bírva hozzákezdhattünk a koncepciónak a normaszöveg nyelvére való lefordításához. Örömmel adhatok számot arról, hogy a normaszöveg szakértői változata elkészítésének végéhez közeledünk, s ezt a szöveget szándékaink szerint a Magyar Állandó Értekezlet decemberre tervezett ülése fogja megvitatni.

Engedjék meg, hogy néhány fontos kizáró jellegű feltételt említsek meg, amely feltételekhez mind a koncepció, mind a normaszöveg elkészítése során ragaszkodtunk és ragaszkodni fogunk a jövőben is. E feltételek érvényesülését folyamatosan vizsgáltuk és vizsgáljuk.

1. A törvény semmilyen ponton, semmilyen mozzanatában nem kerülhet ellentétbe az Európai Unió jogrendjének szellemével és betűjével. Olyan megoldásokat kerestünk és találtunk, amelyek illeszkednek szerződésben is vállalt jogharmonizációs kötelezettségeinkhez.

2. Alkotmányos aggályok felmerülése esetén – vagyis minden olyan esetben, amikor alkotmányos szempontból kérdésessé vált egy-egy megoldás – az elképzelést elvetettük. Megtaláltuk a módját annak, hogy ezt a szempontot különös körültekintéssel érvényesítsük.

3. A törvény működése nem léphet túl egy szűk pénzügyi keretben. Nem szeretném az Önök előtt fekvő koncepcióban foglaltakat megismételni, csak arra utalnék, hogy nem egy segélytörvényről van szó; az alapvető cél nem a határon túli magyarok anyagi segítése, hanem önfinanszírozásuk intézményes feltételeinek megteremtése és önszerveződésük elősegítése. Ez a szemlélet a meghatározó, a megoldások e szemlélethez igazodnak.

A törvény költségvetési vonzatai

Valamennyi érintett tárcánál szakértői anyagok készültek arra vonatkozóan, hogy az egyes kedvezmények milyen költségvetési vonzattal járnak. Eszerint az oktatási kedvezmények köre 639 millió forintot igényel, a szociális és munkavállalási kedvezmények összesített adata 348 millió forint, az egészségügyi ellátásé pedig 320 millió forint; ez utóbbihoz járul még az egészségügyi továbbképzés, illetve fejlesztési támogatás, amivel együtt összességében 520 millió forint adódik. Mindezt összegezve, a belügyi eljárási költségekkel együtt nagyságrendileg mintegy 5 milliárd forintba kerülne magának a törvénynek a működtetése, elindítása, ami összevethető azzal az összeggel, amelyet jelenleg a határon túli magyarság támogatására elkülönít a magyar költségvetés.

Fontos körülmény ezzel kapcsolatban, hogy az elvégzett számítások szerint – amennyiben a magyarországi munkavállalást a koncepcióban kilátásba helyezett három hónapos időtartamban tesszük lehetővé a határon túli magyarok számára, és mintegy 100 ezer munkavállalóval számolunk – a magyar költségvetésbe általuk befizetett összeg bőven fedezi ezt az 5 milliárdos keretet.

A fenti költségbecslés azon a közvélemény-kutatáson alapszik, amelyben azt tudakoltuk, hogy a határon túliak közül mennyien vennének igénybe és milyen jellegű szolgáltatást. Ez a költségvetési vonzat ténylegesen csak kisebb lehet annál, mint ami a szociológiai

felmérés alapján valószínűsíthető, hiszen a gyakorlatban egyfajta bürokratikus eljárást igényel az e szolgáltatásokhoz való hozzáférés.

További együttgondolkodásra van szükség

Önök teljes joggal állíthatják, hogy a felsoroltak teljesen természetes törekvések egy magyar kormány részéről. Így igaz. Most azt kérem, vegyék számba a számtalan bíráló megjegyzést, amely e törvény kapcsán az utóbbi évek során az írott és az elektronikus médiában határon innen és túl napvilágot látott. Mi számba vettük, és határozottan állíthatom, hogy döntő többségük vagy az Európai Unió jogrendjével összeegyeztethetetlen, vagy alkotmányértő, vagy a magyar költségvetést tekintve finanszírozhatatlan elképzeléseket tartalmaz — ha tartalmaz egyáltalán valamilyen pozitív elképzelést.

Megfogalmazódtak ugyanakkor olyan megszívlelendő és figyelembe veendő javaslatok, amelyek az egyes részterületeken további együttgondolkodást tesznek szükségessé. Úgy gondolom, mód lesz erre: egyrészt a határon túli magyar szervezetekkel tervezünk e tekintetben egyeztetést, másrészt a hazai ellenzéki és kormánypártok is természetesen megfelelő információt kapnak a normaszövegről még a Magyar Állandó Értekezlet ülése előtt, így lehetőségük lesz ezzel kapcsolatban előzetesen véleményt nyilvánítani. A törvény szövegének kidolgozásakor meg fogjuk keresni mindazokat a képviselőket, akik megfogalmazták e javaslatokat és felvetéseket, és konkrét formában kikérjük a véleményüket.

A kormány nem gerjesztett túlzott várakozásokat

Reagálni szeretnék együtt arra a kritikára is, amely szerint a kormány túlzott várakozást ébresztett a határon túli magyarokban, amelyet a törvényben nem tud teljesíteni. Valóban érzékelhetők eltúlzott várakozások, ezeket azonban nem a kormány gerjesztette. Alapvetően a Trianon után létrejött helyzet és az anyaországhoz fűződő természetesnek mondható várakozások váltották ki őket. Kormányzati körökből sohasem ígérte senki, hogy ez a törvény radikálisan megold minden fennálló problémát.

A törvény az anyaország és a határon túli magyar közösségek közötti jogviszony kiépítésének első nagy lépése, amelyet továbbiaknak kell követniük. Ennyiben a fokozatos elvét valljuk. A törvény keretjellegeből következik, hogy számos generálisan eldöntött kérdésben később meghozandó jogszabályok révén konkretizáljuk a megoldás gyakorlati lépéseit. További részletjogszabályokat különböző szinteken még meg kell alkotnunk. Szükségessé válik több törvény módosítása is. A második és harmadik lépést azonban csak az első után lehet megtenni.

Ha a Magyar Állandó Értekezlet legutóbbi ülésén született megállapodásnak megfelelően egyetértünk azzal, hogy egy, a határon túli magyarokról szóló törvény megalkotása szükséges, és ugyanakkor egyetértünk nem több-ben, mint néhány kizáró feltételben, megítélésem szerint ez már megfelelő alap ahhoz, hogy egy minden érintett politikai szereplő által elfogadható törvényt alkossunk. Nem lesz könnyű, de én személy szerint bizakodó vagyok.

Nem kapcsolódik közvetlenül a határon túli magyarokról szóló törvényhez a Magyar Állandó Értekezlet összetételére vonatkozóan a mai vita során is felvetődött kérdés, illetve javaslat. Emlékeztetem a Képviselő Hölgyeket és Urakat arra, hogy ebben nem a kormány hiva-

tott dönteni, hiszen a Magyar Állandó Értekezlet az alakuló ülésén határozta meg, milyen feltételekkel lehetnek tagjai azok a határon túli magyar érdekvédelmi szervezetek és pártok, amelyek parlamenti képvisellel – a parlamenti képviselőlet vagy országos szintet, vagy tartományi szintet jelent – rendelkeznek. Erről maga a Magyar Állandó Értekezlet döntött.

Amennyiben másképp határoz, az új helyzetet teremt, de a kormánynak nincs hatásköre arra, hogy ebben döntsön.

A szakértői bizottságokban megfogalmazott elvek és a törvény koncepciója

Engedjék meg, tisztelt Képviselő Hölgyek és Urak, hogy röviden tájékoztassam Önöket arról: a szakértői bizottságokban megfogalmazott állásfoglalások alapján mit tartalmaz a törvény koncepciója, és milyen elvek mentén fogalmazódott meg.

Hat szakértői bizottság alakított ki álláspontot a tartalomra vonatkozóan. Röviden ismertetném az általuk elfogadottakat. Először a kulturális bizottságról szólnék. A *kulturális bizottság* ülésén a jelenlévők egyetértettek abban, hogy a törvénynek az erre a területre vonatkozó legfontosabb funkciója a határon túli magyarok kulturális jogainak megfogalmazása, az ehhez szükséges támogatási formák meghatározása legyen. Egyetértés mutatkozott abban, hogy ki kell terjeszteni a határon túli magyarság számára a művészeti díjak adományozásának és a művelődési ösztöndíjak biztosításának lehetőségét, továbbá meg kell teremteni számukra a könyvtári szolgáltatások ingyenes igénybevételének feltételeit.

Az *oktatói bizottság* ülésein a határon túli magyarok magyarországi jogállását szabályozó törvény oktatási fejezetére vonatkozóan az alábbi területeken határozták meg a jogi szabályozás szükségességét: részképzés biztosítása a felsőoktatásban; a köz- és felsőoktatásban diákigazolványok és a vele járó jogosultságok, pedagógusigazolvány és az ahhoz kapcsolódó jogosultságok biztosítása; könyvtár- és levéltárhasználat; a magyarországi egyetemek, felsőoktatási intézmények kihelyezett tagozatain és a magyar költségvetés terhére működő intézményekben, a határon túl működő egyetemeken – ilyen az Erdélyi Egyetem, a Kárpátaljai Tanárképző Főiskola és az esetleges Felvidéki Egyetem – való tanulás lehetősége a diploma-elismeréssel együtt; beiskolázási támogatás; iskolakezdésnél tankönyv- és taneszköz-vásárlási támogatás; a diplomahonosítás ingyenessége; a pedagógus-továbbképzésnél három-hat évente egy hónap biztosítása és a szaktárgyi versenyeken való részvétel. A bizottság tagjai egyetértettek abban, hogy a jogosultságot igénybe vevők körét, valamint a támogatás mértékét, továbbá mindezek prioritási sorrendjét a mindenkori költségvetés lehetőségei alapján kell meghatározni.

Az *Európai Unió integrációs bizottság* szerint a megalkotandó törvény személyi hatálya nem terjedhet ki az úgynevezett nyugati magyarságra, hanem csak azokra, illetve azok leszármazottaira, akiket a Párizsi Békeszerződés alapján fosztottak meg magyar állampolgárságuktól. Ugyanakkor azt is meg kell mondani, aggályosnak találták, hogy a hatály nem terjed ki a közelmúltban létrejött, de ma már velünk nem határos államok – például Csehszlovákia esetében Csehország – lakóira. Javaslatként hangzott el, hogy a határon túli magyar igazolványt csak olyan személy kapja meg, aki vizsgát tesz magyar nyelvi és kulturális ismereteiről. Ez azonban túlságosan bürokratikus, nehézkessé tenné az eljárást, ezért célszerű arra a határon túli magyar szervezetre bízni a döntést, ahol az

igénylőt helyi szinten megfelelően ismerik. Többféle javaslat fogalmazódott meg arról, hogy milyen szervezet adhat ajánlást a kérelmezőnek, illetve hogy szükség van-e egyáltalán ajánlásra. Az előbbieken említett indokok alapján végül is a többség a jelenlegi tervezetnek megfelelő álláspontot fogadta el.

A bizottság álláspontja szerint az Európai Közösségek nem támasztanak akadályt a magánszférába tartozó oktatási, kulturális és egészségügyi területen alkalmazandó támogatásokkal szemben, ugyanakkor a munkavállalási engedélyekkel kapcsolatosan számos uniós korlát merülhet fel.

A gazdasági bizottság részéről a határon túli magyarokat megillető egyes kedvezményekről szóló törvény által szabályozandók tekintetében az alábbi felvetések fogalmazódtak meg: munkavállalás biztosítása Magyarországon; lakóhelyen szerzett szakmai képzés elismerése; méltányos elbírálás a munkavállalási engedélyek megadásánál; vállalkozások támogatása; a magyar állampolgárokéval azonos mértékű illetérendszer kialakítása; a hitelfelvételi lehetőségek növelése; az áfa-visszaigénylés lehetővé tétele a határon túli magyar egyéni vállalkozók és vállalataik számára. Meg kell jegyezni, hogy a gazdasági bizottságban felmerült javaslatok, ötletek nem mindegyike került be a koncepcióba, tekintettel arra, hogy egyes javaslatokkal kapcsolatban jogi szakértői aggályok merültek fel.

Kiemelném, hogy a munkavállalással kapcsolatban a Gazdasági Minisztérium által elkészített normaszöveg-tervezet – részletekbe menő szakértői véleményezés alapján, az Európai Unió elvárásokkal összevetve – úgy fogalmaz, hogy bizonyos feltételekkel mód van a három hónapos munkavállalásra. Ez azt jelenti, hogy egy adott pillanatban, megfelelő körülményekkel és megfelelő kiegészítő jogszabály segítségével biztosítható az ilyen jellegű munkavállalás, amelynek tartama miniszteri hatáskörben adott esetben csökkenthető vagy növelhető, így ez természetesen a végrehajtási utasítás egyik része.

Az egészségügyi és szociális bizottság ülésén olyan tartalmú ajánlást fogalmaztak meg a tagok, amely szerint a határon túli magyarok számára a Magyarországon nyújtandó egészségügyi ellátások meghatározott körét a törvény alapján jogosult személyek alanyi jogon vehetik igénybe a kötelező egészségbiztosítási rendszeren kívüli alapítványi struktúra keretében. Emellett a bizottság javasolja, hogy az oktatási, illetve a gazdasági bizottság ajánlásaival összhangban olyan továbbképzési formákat és támogatási módszereket kell kialakítani a későbbiekben, amelyek révén a határon túli magyarok lakóhelyükön juthatnak magasabb színvonalú ellátási lehetőségekhez. Ide tartozik többek között az egészségügyi együttműködés kialakítása, a magyar nyelvű képzés és továbbképzés.

A bizottság véleménye szerint a határon túli magyar munkavállalók számára évente három hónapra meghatározott keretek között munkavállalási jogot kell biztosítani. Felvetődött a családtámogatás egyes formáinak olyan kiterjesztése is, amely szerint a 3–4 gyermekes határon túli magyar családok egyedi szociális támogatásban részesülnének. Természetesen az ilyen jellegű támogatások is közalapítványokon keresztül történhetnek.

A szociális és egészségügyi ellátással kapcsolatban gyakran felmerülő kérdés, hogy finanszírozható-e vagy nem. Erre véleményem szerint nagyon egyszerű választ lehet adni, hiszen a koncepció szerint mindez közalapítványokon keresztül történik, s nem rászorultsági

elven, tehát nem automatikusan, hanem pályázati rendszerben, és addig terjed a szolgáltatások köre, amíg pénz van az adott közalapítványban. Ily módon a mindenkori költségvetés fedezetének ismeretében lehet támogatásokat nyújtani.

Végül az *állampolgársági és önkormányzati bizottság* a törvény személyi hatályát tekintve, a „határon túli magyar” jogi fogalmát illetően egy több elemből álló kritériumrendszer kidolgozását tartotta indokoltnak. Vita alakult ki arról, hogy melyek legyenek ezek az elemek, ám a többség szerint indokolt széles értelemben véve meghatározni ezeket, így alakult a tervezetben szereplő körök: a magyar nemzethez tartozás – értelemszerűen önbevallás alapján –, a magyar nyelv ismerete, a felmenők között magyar állampolgár léte, a magyar állampolgárság hiánya. Az eddig elkészült szakértői anyagok és egyeztetés alapján az rajzolódik ki, hogy döntően a szabad identitásválasztásnak kell az alapot jelentenie – tehát az egyén önmagára tett kijelentésének, miszerint szeretne e törvény alanyává válni –, és emellett fogalmazódhatnak meg még egyéb kritériumai, feltételei vagy ismérvei annak, hogy ki lehet ez az egyén.

Arra természetesen a Magyar Állandó Értekezlet már említett, december közepén megtartandó ülése lesz hivatott, hogy erre a kritériumrendszerre vonatkozóan a határon túli magyar szervezetek egyetértésével és az ő ajánlási jogkörükre vonatkozóan ajánlást fogadjon el.

A bizottság tagjai között vita bontakozott ki abban a kérdésben, hogy a törvény az egész világon élő magyarokra, vagy csak a Kárpát-medencei magyarokra terjedjen ki. Végül a többségi álláspont a Kárpát-medencei magyarság kedvezményeiről szóló változatot fogadta el.

Többször is felmerült az úgynevezett kettős állampolgársággal kapcsolatos problémakör, illetve ehhez kapcsolódóan a határátlépés és a vízumkényyszer kérdése. Végül konszenzus született abban, hogy ezek a témakörök nem tartoznak e törvény szabályozási tárgykörébe. Egyetértés mutatkozott abban is, hogy a határon túli magyar igazolványt csak olyan személyek igényelhetik, akik nem vándorolnak be Magyarországra, illetve nem kérnek állampolgárságot.

A többség által elfogadott szabályozás

A törvény tervezete – amint az előzőekből is kiténik – minden lényeges elemében a bizottságok által kidolgozott, megvitatott és többségük által elfogadott szabályozást tartalmaz. Természetesen nem állíthatjuk és nem is állítjuk azt, hogy a tervezettel minden bizottság minden tagja – legyen szó akár kormánypárti, akár ellenzéki delegáltokról – minden tekintetben egyetértett volna. Ugyanez vonatkozik a határon túli magyarok képviselőinek véleményére is. A törvény szövegezése során bizonyosan lesznek még olyan részterületek, részkérdések, amelyek miatt kisebb változásokat kell végrehajtani, ám bizonyosak vagyunk abban, hogy koncepcionális kérdésekben az Önök előtt lévő anyagot tekinthetjük véglegesnek.

E helyen is szeretném megköszönni mindazoknak a képviselőknek, szakértőknek, akik a bizottságok munkájában részt vettek – kormánypárti és ellenzéki oldalról egyaránt –, hogy hozzájárultak ennek a koncepciónak a kidolgozásához, és együttműködésükkel, közreműködésükkel sikerült elkészítenünk a konszenzust tartalmazó tervezetet. Külön is szeretnék köszönetet mondani a határon túli magyar szervezetek jelenlévő vezetőinek azért a munká-

ért, amelyet az adott szervezetek szakértői az előkészítés során elvégeztek. Számunkra, a köz-igazgatásban dolgozók számára ez a munka jelentette azt a garanciát, hogy valóban olyan kedvezmények kerülnek be a törvénykoncepcióba, amelyek élvezik a határon túli magyarság bizalmát, és egyben megfelelnek az igényeinek is. Ebben az értelemben úgy értékelem, hogy nincs sem valamiféle „túlkínálat”, sem pedig túlfokozott várakozás a határon túli magyarság körében, hiszen ezt a várakozást a legitim szervezetek közvetítik a törvény előkészítői felé, és ugyanők közvetítenek visszafelé is. Így a mai vita során sem hallottam olyan véleményt a határon túli magyar szervezetek képviselői részéről, hogy lett volna olyan várakozás a körükben, amelyet ez a törvénytervezet ne tartalmazna.

Kedvezmények és különleges jogállás

Nagyon gyakran felmerülő kérdés, hogy miként nevezzük ezt a törvényt, státustörvénynek-e, vagy kedvezménytörvénynek. A jelenlegi koncepció és a folyamatban lévő kodifikációs eljárás szerint a törvényt a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvényként szeretnénk majd benyújtani, nevezzük tehát – akár munkanévként – határon túli magyar törvénynek. Ez tartalmazza mind a kedvezményeket, mind a sajátos jogállást abban az értelemben, hogy első alkalommal jelenik meg a határon túli személy mint jogalany. Ebben az értelemben úgy gondolom, továbbra is beszélhetünk egyfajta státusról, hiszen eddig egy elvont fogalommal éltünk, amikor a határon túli magyarokról szóltunk, most pedig konkrét személyekről lesz szó, akik e minőségükben egy igazolványon és ezen a törvényen keresztül kapcsolódnak a magyar államhoz. Ilyen értelemben tehát nem vetettük el a státus kifejezést sem, csak konkretizálódott, hogy ez mit jelent pontosan.

A törvény és a szülőföldön maradás esélyei

Szeretném felhívni a Képviselő Hölgyek és Urak figyelmét egy szociológiai felmérésre, amelyet a határon túli magyarság körében és Magyarországon végzett a Balázs Ferenc Intézet, és a holnapi nap folyamán sajtótájékoztató keretében is bemutat. Az Intézet hozzájárulásával néhány adatot idéznék ebből a közvélemény-kutatásból. A határon túli magyar státust kérelmezni szándékozók részaránya Kárpátalján 86,5 százalék, Erdélyben 80 százalék, a Vajdaságban 80 százalék; a felvidéki igények ennél mérsékeltebbnek mondhatók: 64,8 százalék, noha a többség ebben a régióban is kezdeményezné a különleges státus megszerzését. Ami érdekes, az a korcsoportok szerinti megoszlás: elmondható, hogy a fiatalok – tehát a 18–35 év közöttiek – a regionális átlagnál 3–5 százalékkal többen igényelnék a különleges státust.

A különleges státussal, jogállással kapcsolatos egyik legfontosabb kérdés annak tisztázása, hogy milyen hatással járna bevezetése a határon túl élő magyarság elvándorlási szándékai és szülőföldjén való maradása szempontjából. A regisztrált adatok valamennyi vizsgált régióban egyértelműen azt jelzik, hogy nagyobb mérvű elvándorlás abban az esetben következne be, ha az érintetteket az anyaországtól való elszakadás fenyegetné; következésképpen a különleges státus megteremtése kétséget kizáróan a szülőföldön való megmaradást ösztönözné. Az adatok tükrében mindez oly módon jelenik meg, hogy azok részaránya, akik számára elfogadhatatlan lenne, hogy ne a jelenlegi vagy még intenzívebb szín-

ten tartásuk a személyes kapcsolatot az anyaországgal, és ennek okán kérik magyarországi letelepedésüket, a Vajdaságban 25 százalék, Kárpátalján 33 százalék, Erdélyben 21 százalék, a Felvidéken pedig 16 százalék. A különleges státus megteremtése ehhez képest számottevő mértékben növelné a szülőföldön maradás esélyeit. Ez esetben az elvándorlók részaránya radikálisan csökkenne: a legnagyobb mértékben a vajdaságiaknál, 25 százalékról 8,9 százalékra, Kárpátalján pedig 33 százalékról 15 százalékra. Az elszigetelődés esetén az elvándorlást választók részaránya a különleges státus megszerzése következtében tehát mindkét régióban kevesebb mint a felére csökkenne. A különleges státus elnyerésének lehetősége mellett a szülőföld elhagyását Erdélyben 16,6 százalék, a Felvidéken 11 százalék, vagyis ugyancsak jelentősen kevesebb személy választaná.

Az anyaországi közvélemény nyitottsága

Szeretnék egy további statisztikai adatot bemutatni az anyaországnak a határon túli magyarokról szóló törvényre vonatkozó reakciójáról. Az anyaországi relatív nyitottságot bizonyítja az is, hogy amíg a státustörvény megalkotását támogatók részaránya 60,7 százalék, addig az elutasítóké körülbelül 30 százalék. Az egyes független változók szerint elsősorban a fiatalok bizonyultak státustörvény-pártinak 65 százalékkal, az érettségizettek 63 százalékkal, a felsőfokú végzettségűek 70 százalékkal, a falvak, községek lakói pedig 65 százalékkal.

Engedjenek meg még egy statisztikai adatot arra a konkrét részterületre vonatkozóan, hogy miként viszonyulnak a magyarországi állampolgárok a határon túliak munkavállalásához. Ez az egyik legérzékenyebb terület, éppen ezért tekinthető meglepőnek, hogy azok vannak a legtöbben, akik egyetértenek a három hónapos időkorlát megfelelőnek minősítésével; többen vannak, mint akik a magyarországi munkavállalást elutasítanak.

Jó irányban haladunk

Úgy gondolom, a mai bizottsági vita kulcsmondatát Tabajdi Csaba képviselő úr fogalmazta meg, és remélem, hogy ezt a mondatát idézni is fogja a sajtó, én mindenesetre szívesen megteszem. Azt mondta a képviselő úr, hogy nincs sok gond a kedvezménytörvénnyel. Megítélésem szerint erre lehet építeni. Én a magam részéről a közigazgatási egyeztetés során mindenesetre ebből a megfogalmazásból fogok kiindulni. Ez nem jelenti azt, hogy nincs szükség további munkára, de azt igen, hogy jó irányba haladunk.

Tisztelt Elnök Úr, Bizottsági Tagok! Köszönöm szépen figyelmüket, és köszönöm, hogy meghallgattak.

Az Országgyűlés külügyi bizottságának 2000. november 22-i ülésén, a szomszédos államokban élő magyarokat illető egyes kedvezményekről szóló törvény tervezetének vitájában elhangzott felszólalás szerkesztett változata. Az előadó, Szabó Tibor, a HTMH elnöke.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

T/4070.

törvényjavaslat a szomszédos államokban élő magyarokról

Előadó: Dr. Martonyi János
külgügyminiszter

Budapest, 2001. március

Az Országgyűlés

- a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 6. § (3) bekezdésében foglalt, a határon kívül élő magyarokért viselt felelősségének érvényesítése érdekében,
- Magyarországgal való kapcsolataik ápolásának előmozdítása céljából,
- tekintettel a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályaira és a Magyar Köztársaság által vállalt nemzetközi jogi kötelezettségekre,
- figyelemmel a Magyar Köztársaság európai integrációs törekvéseire, továbbá az Európai Unió jogának az emberi jogok tiszteletére, a kisebbségi jogok védelmére vonatkozó alapelveire, valamint a jogállamiság követelményeire,
- tekintettel a közép-európai térségen belüli regionális kapcsolatok fejlesztésére,
- a szomszédos államokban élő magyaroknak az egységes magyar nemzethez való tartozása, szülőföldjükön való boldogulása, valamint nemzeti azonosságtudata biztosítása végett,
- a világ más részein a határon kívül élő magyar nemzetiségű személyek számára jogszabályban biztosított kedvezmények és támogatások érintése nélkül

a következő törvényt alkotja:

I. fejezet
ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény hatálya

1. §

(1) A törvény hatálya arra a Horvát Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, az Osztrák Köztársaságban, a Romániában, a Szlovén Köztársaságban, a Szlovák Köztársaságban, vagy Ukrajnában lakóhellyel rendelkező nem magyar állampolgárságú magyar nemzetiségű személyre terjed ki, aki

- a) magyar állampolgárságát nem önkéntes lemondással veszítette el, továbbá
- b) nem rendelkezik állandó magyarországi tartózkodásra jogosító engedéllyel, valamint
- c) rendelkezik a 20. §-ban meghatározott igazolvánnyal.

(2) E törvény hatálya abban az esetben is kiterjed az (1) bekezdésben meghatározott személy együttélő házastársára és a közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermekeire, ha egyébként nem magyar nemzetiségűek.

(3) E törvény hatálya kiterjed továbbá az 5, a 18, valamint a 19. §-okban meghatározott szervezetekre is az azokban foglaltak tekintetében.

2. §

(1) A törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén, illetőleg a szomszédos államokban lévő állandó lakóhelyén az e törvényben meghatározott feltételek mellett jogosult egyes kedvezmények alanyi jogon történő igénybevételére, illetve egyes támogatások igénylésére.

(2) A törvénynek az egyes kedvezményekre, továbbá az egyes támogatások igényelhetőségére vonatkozó rendelkezéseit a nemzetközi szerződésekben foglaltakkal összhangban kell alkalmazni.

(3) Az e törvényben foglalt kedvezmények és igényelhető támogatások nem érintik a hatályos jogszabályok által a világ bármely más részén élő, magyar állampolgársággal nem rendelkező magyar nemzetiségű személyeknek jelenleg is biztosított kedvezményeket és elnyerhető támogatásokat.

3. §

A Magyar Köztársaság

- a) a folyamatos kapcsolattartás biztosítása,
- b) az e törvényben foglalt kedvezmények és támogatások igénybevételének lehetővé tétele,
- c) a kulturális, gazdasági és családi kapcsolatok zavartalansága,
- d) a személyek és eszmék szabad áramlásának érvényesítése

érdekében a területére történő beutazás és ott-tartózkodás tekintetében az e törvény hatálya alá tartozó személyek számára a nemzetközi jogi kötelezettségek figyelembe vételével az adott helyzetben legkedvezőbb elbánást biztosítja.

II. fejezet

A TÖRVÉNY HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ SZEMÉLYEK ÁLTAL IGÉNYBE VEHETŐ KEDVEZMÉNYEK ÉS TÁMOGATÁSOK

Művelődés, kultúra, tudomány

4. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személyeket a kultúra területén Magyarországon a magyar állampolgárokkal azonos jogok illetik meg. Ennek megfelelően a Magyar Köztársaság biztosítja számukra különösen

- a) a közművelődési intézmények használatának jogát és ezen intézmények szolgáltatásai igénybevételének lehetőségét,
- b) a kulturális javak hozzáférhetővé tételét a nyilvánosság és a kutatás számára,
- c) a műemléki értékek és a rájuk vonatkozó dokumentumok hozzáférhetővé tételét,
- d) a védett személyes adatot tartalmazó levéltári anyagok tudományos célból történő kutatását, amennyiben a határon túli magyar személy állandó lakóhelye szerinti szomszédos állam részese a személyes adatok védelméről szóló nemzetközi egyezménynek¹.

(2) Az e törvény hatálya alá tartozó személy jogosult bármely állami fenntartású nyilvános könyvtár szolgáltatásainak igénybevételére, és ingyenesen illetik meg a következő alapszolgáltatások:

- a) a könyvtárlátogatás,
- b) a könyvtár által kijelölt gyűjteményrészek helyben használata,
- c) az állományfeltáró eszközök használata,
- d) információk a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól,
- e) beiratkozás esetén a nyomtatott könyvtári dokumentumok kölcsönzése a könyvtár használati szabályzatában meghatározott feltételek szerint.

(3) Az állami fenntartású muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénybevételével kapcsolatos, e törvény hatálya alá tartozó személyeket megillető további kedvezményeket külön jogszabály tartalmazza.

5. §

Az a szomszédos államban jogszerűen működő nem nyereségérdekelt szervezet, amelynek tevékenysége

- a) a magyar nyelv, irodalom, kultúra, népművészet ápolása és fejlesztése,
- b) a magyar nemzeti hagyományok megőrzése, támogatása, kutatása vagy
- c) más, a nemzeti azonosságtudat megőrzése szempontjából hasznos művelődési, kulturális és tudományos tevékenység

pályázat útján kérelmezheti tevékenységének támogatását az e célból létrehozott közhasznú szervezettől. A támogatás iránti igény elbírálásával kapcsolatos szabályokat a 26. § tartalmazza.

¹ Az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, Strasbourgban, 1981. január 28. napján

6. §

A törvény hatálya alá tartozó magyar tudósok a Magyar Tudományos Akadémia külső, illetőleg köztestületi tagjai lehetnek.

Kitüntetés, ösztöndíj

7. §

(1) A Magyar Köztársaság biztosítja annak lehetőségét, hogy a magyarság szolgálatában, a magyar és az egyetemes emberi értékek gyarapításában kifejtett kimagasló, példamutató tevékenységük elismeréséül a törvény hatálya alá tartozó személyek a Magyar Köztársaság állami kitüntetéseiben, illetőleg a miniszterek által alapított kitüntető címekben, díjakban, oklevelekben részesüljenek.

(2) Az állami ösztöndíjak feltételeinek megállapításakor a törvény hatálya alá tartozó személyek számára biztosítani kell az ösztöndíjak odaítélésének a lehetőségét.

Társadalombiztosítási ellátás és egészségügyi szolgáltatás

8. §

(1) A 16. §-ban foglaltak alapján foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében a Magyar Köztársaság területén munkát végző, e törvény hatálya alá tartozó személyek – ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – a magyar társadalombiztosítási szabályokban meghatározott egészségbiztosítási- és nyugdíjbiztosítási járuléknak megfelelő összeget kötelesek fizetni a külön jogszabály által erre kijelölt szervnek. E befizetés alapján a munkavállaló a külön jogszabályban meghatározott körű egészségügyi- és nyugdíjellátásra szerez jogosultságot.

(2) Az egészségbiztosítási- és nyugdíjjárulék fizetésére az (1) bekezdés szerint nem kötelezett, e törvény hatálya alá tartozó személy az általa Magyarországon – saját költségterítés mellett – igénybe vehető egészségügyi szolgáltatás költségeinek megtérítését – a szolgáltatás igénybevételét megelőzően – az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelheti.

(3) Az e törvény hatálya alá tartozó személy Magyarországon az azonnali egészségügyi ellátást igénylő esetekben a kétoldalú szociális biztonsági (szociálpolitikai) egyezmények rendelkezései szerinti feltételekkel jogosult az ellátásra.

Utazási kedvezmények

9. §

(1) A törvény hatálya alá tartozó személy Magyarországon a belföldi helyi és helyközi menetrend szerinti tömegközlekedési eszközökön – vasúti utazás esetén annak 2. kocsiosztályán – utazási kedvezményekre jogosult.

- (2) Korlátlan számú díjmentes utazásra jogosult
 - a) a 6. életévét be nem töltött gyermek,
 - b) a 65. életévét betöltött személy.
- (3) 90%-os utazási kedvezményre jogosult a belföldi helyközi tömegközlekedési eszközön
 - a) az (1) bekezdésben meghatározott személy évente négy alkalommal,
 - b) csoportos utazás esetén a 18 éven aluli, a törvény hatálya alá tartozó személyek legalább tíz főből álló csoportja, és a velük utazó két nagykorú kísérő évente egy alkalommal.
- (4) Az utazási kedvezmény csak egy jogcímen vehető igénybe.
- (5) Az utazási kedvezmények részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

Oktatás

10. §

- (1) Az e törvény hatálya alá tartozó személyek – az e paragrafusban meghatározott feltételek mellett – jogosultak a Magyar Köztársaság felsőoktatási intézményeiben
 - a) egyetemi, főiskolai szintű alapképzésben, kiegészítő alapképzésben, vagy részképzésben,
 - b) doktori (PhD) és mesterképzésben (DLA),
 - c) általános, illetőleg szakirányú továbbképzésben,
 - d) akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésbenrészt venni.
- (2) Az államilag finanszírozott képzésben nappali tagozaton részt vevő hallgató a felsőoktatási törvény szerinti hallgatói normatívára, a hallgatói előirányzat részét képező pénzübeni és természetbeni juttatásokra, illetve a tételes egészségügyi hozzájárulás megtérítésére jogosult. A további támogatások körét az oktatási miniszter külön jogszabályban határozza meg.
- (3) Államilag finanszírozott képzés keretében az oktatási miniszter által évente meghatározott számú hallgató folytathat tanulmányokat a Magyar Köztársaság felsőoktatási intézményeiben.

Diákigazolvány

11. §

- (1) A szomszédos állam közoktatási intézményében tanulói jogviszonyban álló, magyar tannyelven tanuló, vagy bármely felsőoktatási intézményében hallgatói jogviszonyban álló, e törvény hatálya alá tartozó személy diákigazolványra jogosult. A diákigazolvánnyal igénybe vehető kedvezményeket külön jogszabály tartalmazza.
- (2) A szomszédos államban fennálló tanulói, vagy hallgatói jogviszony fennállását a „Magyar igazolvány” e célra rendszeresített részébe tett bejegyzés igazolja.

A határon túli magyar pedagógus továbbképzése

12. §

(1) A szomszédos államban magyar tannyelven oktató határon túli magyar pedagógus (a továbbiakban: határon túli magyar pedagógus) jogosult – az oktatási miniszter által meghatározott éves keretszámban – magyarországi rendszeres továbbképzésben részt venni, és a (2) bekezdésben meghatározott kedvezményeket igénybe venni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott személy jogosult a továbbképzést végző magyar oktatási intézménytől a továbbképzésben való részvétele tartamára

- a) a szállásköltségének megtérítését,
- b) az útiköltségének megtérítését, továbbá
- c) a beiratkozási költségeihez történő hozzájárulást

igényelni a külön jogszabályban meghatározott mértékben.

(3) A határon túli magyar pedagógusok továbbképzésére vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

13. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó pedagógusok határon túli magyar pedagógusigazolványra (a továbbiakban: pedagógusigazolvány), a szomszédos állam felsőoktatási intézményeiben magyar nyelven oktatók (a továbbiakban: határon túli magyar oktatók) oktatói kártyára jogosultak.

(2) A pedagógusigazolványhoz, illetőleg az oktatói kártyához kapcsolódó, a határon túli magyar pedagógus és oktató által igénybe vehető kedvezmények megegyeznek a jogszabályban a magyar állampolgárságú pedagógusok részére kiadott pedagógusigazolvány által igénybe vehető kedvezményekkel.

(3) A pedagógusigazolvány és az oktatói kártya tartalmára, kiállításának és nyilvántartásának módjára vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

Határon túli kihelyezett képzés

14. §

(1) A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság anyanyelvének, kultúrájának, nemzeti azonosságtudatának megőrzését azzal is elősegíti, hogy támogatja az akkreditált magyar felsőoktatási intézmények tagozatának a szomszédos államokba történő kihelyezését, szervezését és működését.

Az ezek megvalósításához biztosítható pénzügyi támogatás összegét a Magyar Köztársaság költségvetése célelőirányzatként határozza meg. A támogatásra rendelkezésre álló keret felhasználásáról az oktatási miniszter dönt a külön jogszabályban foglaltak szerint.

(2) A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban magyar nyelvű képzést folytató, az adott államban akkreditációt vállaló felsőoktatási intézmények (tagozat, szak, stb.) létesítését, működését, fejlesztését. A megvalósításhoz szükséges pénzügyi forrás az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelhető.

A szülőföldön nyújtható oktatási támogatás

15. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személy nevelési-oktatási támogatás iránti pályázatot nyújthat be az e célból létrehozott közhasznú szervezethez, amennyiben legalább két, saját háztartásában élő kiskorú gyermekének neveltetéséről, taníttatásáról az állandó lakóhelye szerinti szomszédos állam területén működő magyar nyelvű óvodában, illetőleg magyar nyelvű oktatási intézményben gondoskodik.

(2) Az e törvény hatálya alá tartozó személy tankönyv- és taneszköz-támogatás iránt pályázatot nyújthat be az e célból létrehozott közhasznú szervezethez, amennyiben saját háztartásában nevelt kiskorú gyermekének taníttatásáról az állandó lakhelye szerinti szomszédos állam területén működő oktatási intézményben magyar tannyelven gondoskodik.

(3) A pályázati kérelem elbírálása során az az óvoda, illetőleg az az oktatási intézmény minősül magyar tannyelvűnek, amelyet az oktatási miniszter ilyenként ismer el.

Munkavállalás

16. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén engedély alapján foglalkoztatható. Az engedélyezési eljárás során a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezésére vonatkozó általános szabályokat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az engedély a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adható ki.

(2) Az engedély naptári évenként összesen három hónap időtartamra adható meg. Külön jogszabály hosszabb időtartamra szóló engedély kiadását is lehetővé teheti.

17. §

(1) A munkavállalás jogszabályi feltételeinek megteremtésével kapcsolatos kiadások, így különösen az ahhoz szükséges iskolai végzettség, szakképesítés, a munkaegészségügyi alkalmasság előzetes igazolásához szükséges eljárás költségeinek megtérítését az érintettek az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján kérelmezhetik.

(2) Az engedélyezési eljárás, továbbá a nyilvántartás részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

A közszolgálati hírközlő szervek feladatai

18. §

(1) A magyarországi közszolgálati hírközlő szervek rendszeresen gondoskodnak a határon túli magyarokról szóló információk összegyűjtéséről és továbbításáról, valamint a határon túli magyarok számára a Magyarországról és a magyarságról szóló információk eljuttatásáról.

Ezek az információk szolgálják

- a) a magyar és az egyetemes szellemi és kulturális értékek közvetítését,
- b) a tárgyilagos kép kialakítását Magyarországról és a magyarságról,
- c) a kisebbségben élő magyar nemzeti közösségek azonosságtudatának, anyanyelvének, kultúrájának megőrzését.

(2) A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság számára közszolgálati televízióműsor készítését és sugárzását az e célra létrehozott közhasznú szervezet létrehozásával és működtetésével biztosítja. Az ehhez szükséges pénzügyi forrásokat a központi költségvetés fedezi.

Nyereségérdekelt gazdálkodó szervezetek támogatása

19. §

(1) A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek céljait elősegítő – valamely szomszédos államban működő – nyereségérdekelt gazdálkodó szervezetek létrehozását, illetőleg működését.

(2) A támogatások elnyerése érdekében az e célból létrehozott jogszerűen működő közhasznú szervezethez pályázatot nyújthat be az (1) bekezdésben meghatározott gazdálkodó szervezet, amelynek célja különösen

- a) a határon túli magyar nemzeti közösség által lakott területen a hátrányos helyzetű települések népesség-megtartó erejének javítása, a falusi turizmus fejlesztése,
- b) a magyar nyelv, irodalom, kultúra, népművészet megőrzése, ápolása (pl. könyvkiadás, újság, folyóirat megjelentetése, a népművészeti ipar fejlesztése),
- c) a Magyar Köztársasággal való kapcsolattartás infrastrukturális feltételeinek megteremtése, fejlesztése (Internet-kapcsolat, híradástechnikai feltételek, stb.),
- d) a magyar kultúrkincs körébe tartozó műemlék helyreállítása, hasznosítása (üzemeltetése),
- e) egyéb, az (1) bekezdésben foglalt célokat elősegítő gazdasági vállalkozás.

III. fejezet

A KEDVEZMÉNYEK ÉS TÁMOGATÁSOK IGÉNYBEVÉTELÉNEK ELJÁRÁSI RENDJE

Magyar igazolvány

20. §

(1) Az e törvényben meghatározott kedvezményeket és támogatásokat igénybe venni kívánó személy a Magyar Köztársaság Kormánya által erre kijelölt magyar központi igazgatási szervtől (a továbbiakban: elbíráló hatóság) a (2) bekezdésben meghatározott igazolvány kiállítását kérheti.

(2) Az elbíráló hatóság a kérelmező számára arcképes „Magyar igazolvány”-t, vele együttélő nem magyar nemzetiségű házastársa, illetőleg közös háztartásában nevelt kiskorú gyermeke számára „Magyar hozzátartozói igazolvány”-t (a továbbiakban együtt: igazolvány) állít ki, amennyiben

a) a kérelmező megfelel az 1.§ (1) bekezdés a)–b) pontjában meghatározott követelményeknek,

b) a 21. §-ban meghatározott ajánló szervezet az ajánlást kiadta,

c) akivel szemben az illetékes magyar hatóság beutazási és tartózkodási tilalmat, illetőleg kiutasítást nem rendelt el a vonatkozó külön törvényben meghatározott okok miatt, illetőleg vele szemben Magyarországon büntetőeljárás nincs folyamatban.

21. §

(1) Az elbíráló hatóság az igazolványt akkor állítja ki, ha

a) a kérelmező személy olyan ajánlással rendelkezik, amelyet a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek képviselőiben az adott államban eljáró, a Magyar Köztársaság Kormánya által ajánló szervezatként elfogadott szervezet állított ki, továbbá

b) az ajánlás tanúsítja a kérelmező magyar nemzetiséghez tartozását, és tartalmazza:

ba) az ügyfél kérelmét;

bb) a kérelmező nevét, születési helyét és idejét, állandó lakóhelyét, anyja nevét;

bc) az ajánló szervezet nevét, hivatalos bélyegző lenyomatát, a nevében eljáró személy aláírását;

bd) az ajánlás kiállításának helyét, idejét.

(2) A törvény hatálya alá tartozó személy nem magyar nemzetiségű házastársa, illetőleg kiskorú gyermeke (1. § (2) bekezdés) számára kibocsátott ajánlás kizárólag a kérelmezőnek a határon túli magyar személlyel fennálló családi kapcsolatát tanúsítja.

(3) A Magyar Köztársaság Kormánya azt a szomszédos államok valamelyikében élő magyar nemzeti közösség képviselőiben az adott államban eljáró szervezetet fogadja el ajánló szervezatként, amely képes

a) képviselni az adott államban élő magyar nemzeti közösség egészét,

b) gondoskodni az ajánlások iránti kérelmek fogadásának és elbírálásának szervezeti és személyi feltételeiről.

22. §

(1) Az igazolvány olyan közokirat, amely az e törvényben meghatározott kedvezmények igénybevételére, illetőleg támogatások iránti kérelem (pályázat) előterjesztésére jogosít.

(2) Az igazolvány érvényességi ideje

a) kiskorú személy esetén a 18. életév betöltésének napja;

b) a 18-60 életév közötti személy esetén 5 év;

c) a 60 év feletti személy esetén határidő nélküli.

(3) Amennyiben az igazolvány érvényességi ideje lejár, a 20–21. §-okban meghatározott eljárást – kérelemre – ismételten le kell folytatni.

(4) Az elbíráló hatóság az igazolványt visszavonja, ha

- a) az ajánló szervezet az ajánlását visszavonta azért, mert az igazolvány tulajdonosa valótlan adatokat közölt az ajánlás igénylése során,
- b) annak tulajdonosa állandó magyarországi tartózkodásra jogosító engedélyt kapott, vagy magyar állampolgárságot szerzett,
- c) annak tulajdonosát a Magyar Köztársaság területéről kiutasították, vele szemben beutazási és tartózkodási tilalmat rendeltek el,
- d) vele szemben Magyarországon büntetőeljárás van folyamatban, illetőleg
- e) az igazolvány tulajdonosa azt maga kéri.

(5) Az igazolvány visszavonását elrendelő jogerős határozatról annak tulajdonosát, továbbá az ajánló szervezetet az elbíráló hatóság értesíteni köteles.

23. §

(1) Az elbíráló hatóság eljárására az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény rendelkezései az irányadók.

(2) A kérelmező az elbíráló hatóságnak az igazolvány kiállításával, illetőleg visszavonásával kapcsolatos első fokú határozata ellen benyújtott fellebbezés nyomán meghozott jogerős államigazgatási határozatával szemben a bírósághoz fordulhat.

(3) Az elbíráló hatóság eljárásának részletes szabályairól, valamint a kiállított igazolványok nyilvántartásának rendjéről, továbbá az igazolvány adattartalmáról és formájáról külön jogszabály rendelkezik.

A kedvezmények igénybevétele a Magyar Köztársaság területén

24. §

(1) A határon túli magyar személy a 4. §-ban, a 8. § (1) bekezdésében, a 9. §-ban, a 11. §-ban, a 12. § (2) bekezdésében, a 13. §-ban foglalt kedvezményeket – az azokban meghatározott feltételek mellett – igazolványának (20. §) bemutatása mellett, Magyarországon való jogszerű tartózkodása esetén, alanyi jogon veheti igénybe.

(2) Az (1) bekezdés szerinti kedvezményeket nyújtó állami fenntartású szervezetek és intézmények, valamint az utazási kedvezményeket nyújtó gazdálkodó szervezetek számára a kedvezmények igénybevételéhez szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés biztosítja.

A Magyar Köztársaságban igénybe vehető támogatások igénylésének rendje

25. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személy (szervezet) által pályázat útján igényelhető támogatások elbírálására és folyósítására a Kormány közhasznú szervezetet (szervezetet) hoz létre.

(2) A közhasznú szervezet tevékenységének célját, az általa elbírálendő pályázatok körét, döntéshozatalra feljogosított vezető szervét – a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény rendelkezéseinek figyelembevételével – a létesítő okirata tartalmazza.

(3) Az e törvény alapján igényelhető támogatás iránti – nyilvánosan meghirdetett – pályázatot az annak tárgyköre szerint illetékes közhasznú szervezethez lehet benyújtani.

(4) A pályázathoz csatolni kell az abban meghirdetett, a közhasznú szervezet által igényelt adatokat és dokumentumokat.

(5) Kedvező döntés esetén a kérelmező és a közhasznú szervezet polgári jogi szerződést köt, amely tartalmazza a támogatás teljesítésének feltételeit és összegét, meghatározva a felhasználás célját és az arról való elszámolás rendjét.

(6) A közhasznú szervezet (szervezetek) számára a tevékenységükhöz szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés évenkénti bontásban külön előirányzat-csoportban biztosítja.

A szomszédos államokban igénybe vehető támogatások igénylésének rendje

26. §

(1) Az e törvényben foglalt támogatások iránti kérelmet (pályázatot) az e törvény hatálya alá tartozó személy (szervezet) az állandó lakóhelye (telephelye) szerinti szomszédos államban e célból létrehozott, jogszerűen működő, nem nyereségérdekelt szervezethez (a továbbiakban: külföldi közhasznú szervezet) nyújthatja be.

(2) A támogatások elbírálása és folyósítása céljából a Magyarországon létrehozott közhasznú szervezet és a külföldi közhasznú szervezet között megkötött polgári jogi szerződés tartalmazza a pályázat elbírálásához szükséges – okirattal, nyilatkozattal, tervdokumentációval, stb. alátámasztott – adatok körét.

(3) A Magyarországon működő közhasznú szervezet a pályázatot a (2) bekezdésben meghatározott polgári jogi szerződésben foglalt adatok és a külföldi közhasznú szervezet véleménye alapján elbírálja.

(4) Az elnyert támogatást a magyar közhasznú szervezet polgári jogi szerződés alapján folyósítja a kérelmezőnek. E szerződés tartalmazza a támogatás feltételeit és összegét, meghatározva a felhasználás célját és az arról való elszámolás rendjét.

IV. fejezet

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

27. §

(1) Ez a törvény 2002. január 1-jén lép hatályba.

(2) A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozása időpontjától a törvény jogosultságot, kedvezményt, illetőleg támogatást biztosító rendelkezéseit az Európai Unió bármely tagállamának állampolgárságával rendelkező személyre a csatlakozási szerződéssel összhangban kell alkalmazni.

28. §

- (1) A Kormány felhatalmazást kap arra, hogy rendeletben szabályozza
- a) az igazolvány kiállítására, visszavonására, illetőleg nyilvántartására jogosult központi közigazgatási szerv, valamint annak felettes szerve kijelöléséről, hatáskörének meghatározásáról szóló előírásokat,
 - b) az e törvény hatálya alá tartozó személyek utazási kedvezményeinek részletes szabályait,
 - c) az e törvény 11. § (1) bekezdésében meghatározott személyek részére kibocsátandó diákigazolvánnyal kapcsolatos részletes szabályokat.

(2) A Kormány gondoskodik az e törvény által kérelmezhető támogatások elbírálását és folyósítását végző magyar közhasznú szervezet(ek) létrehozásáról, illetőleg az ilyen céllal már működő közhasznú szervezetek tevékenységének összehangolásáról, azok létesítő okiratának megfelelő módosításáról, továbbá ennek keretében a támogatások átcsoportosításáról.

29. §

(1) A belügyminiszter a külügyminiszterrel együttes rendeletben határozza meg az igazolvány kiállítására, visszavonására, nyilvántartására, valamint tartalmi és formai követelményeire vonatkozó részletes szabályokat.

(2) A gazdasági miniszter

- a) a külügyminiszterrel együttes rendeletben határozza meg a határon túli magyarok munkavállalásának engedélyezéséhez szükséges nyilvántartás és eljárás szabályait, továbbá az e feladatok ellátásáért felelős közigazgatási szervezetet,
- b) felhatalmazást kap arra, hogy a törvény hatálya alá tartozó munkavállalókra, vagy azok meghatározott körére az e törvény 16. §-ában meghatározott időtartamnál hosszabb időre szóló munkavállalási engedély kiadásának feltételeit – a hivatásos sportolókat érintő kérdésekben az ifjúsági és sportminiszterrel egyetértésben – rendeletben szabályozza.

(3) A külügyminiszter felhatalmazást kap arra, hogy az e törvény 20. §-ban meghatározott ajánlást a 21. §-ban megjelölt elbíráló hatóság eljárása során rendkívüli méltánylást érdemlő esetben, továbbá a 21. § (1) bekezdésében meghatározott eljárás lefolytatásának akadályozottsága esetén az ügyek folyamatos intézésének biztosítása érdekében nyilatkozatával pótolja.

(4) A nemzeti kulturális örökség minisztere rendeletben határozza meg a határon túli magyarokat az állami fenntartású nyilvános könyvtárak, a muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénybevétele során megillető kedvezmények részletes szabályait.

(5) Az oktatási miniszter – a külügyminiszter egyetértésével – rendeletben határozza meg a határon túli magyar pedagógusok továbbképzésére, továbbá az e törvény 10, 12. és 13. §-aiban, 14. § (1) bekezdésében és 15. §-ában foglalt kedvezményekre vonatkozó részletes szabályokat, ide értve az egyes támogatások mértékét is.

Indoklás a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslathoz

Általános indoklás

A Magyar Köztársaság Alkotmánya 6. § (3) bekezdése szerint a Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.

A hatályos magyar jogban mintegy 150 olyan jogi norma található, amely a határon túli magyarokkal részben vagy egészben kapcsolatos, átfogó törvényi szintű jogszabály megalkotására azonban ezidáig nem került sor.

A Kormány 2041/2000. (III. 8.) Korm. sz. határozatában úgy döntött, hogy ki kell dolgozni a Magyar Köztársaság és a határain kívül élő magyarság együttműködéséről, a határon túli magyarok magyarországi jogállásáról szóló törvényjavaslatot.

A törvényjavaslat ennek megfelelően átfogóan, keretjelleggel foglalja össze a határon túli magyarokra vonatkozó szabályokat. Hatálya a Magyar Köztársasággal közvetlenül szomszédos hét államban élő magyar nemzetiségű nem magyar állampolgárokra terjed ki. A határon kívül élő magyarság e csoportjának az a jellemzője, hogy e személyek, illetőleg felmenőik a párizsi békeszerződések folytán akaratukon kívül kerültek kisebbségi sorba, és az úgynevezett utódállamokban nagy számban, többségükben földrajzilag pontosan meghatározott területen élnek. Családi, kulturális, gazdasági kötelekeik a Magyar Köztársasággal, illetőleg annak állampolgáraival igen szorosak, magyar nemzeti azonosságtudatuk erős.

A Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) megalakulásával megteremtődtek az alapvető szervezeti feltételei a Kormány és a határon túli magyar nemzeti közösségek közötti rendszeres és intézményes kapcsolatoknak. Ez lehetővé teszi, hogy a javaslatban foglalt kedvezményeket és támogatásokat igénybe vevő személyek kiválasztásában, a támogatók odaítélését lehetővé tevő szervezeti feltételek kialakításában és működtetésében a határon túli magyarok képviselői szervei jelentős szerepet vállaljanak.

A javaslat a törvény hatálya alá tartozó személyeknek biztosított kedvezmények és támogatások szabályozása során kettős célt kívánt megvalósítani: úgy szolgálni a határon túli magyar közösségek megmaradását, tagjaik nemzeti azonosságtudatának megőrzését, hogy egyúttal a szülőföldjükön való megmaradásra ösztönözzön. Ezt szolgálják a javaslatban foglalt azon támogatások, amelyek felhasználására kizárólag a szülőföldön kerülhet sor (5. §, 14. §, 15. §, 19. §).

Nem terjed ki a javaslat hatálya azokra a határon kívül élő magyarokra, akik nem a Magyar Köztársasággal határos államokban élnek. A javaslat rögzíti, hogy az e személyeknek más jogszabály által jelenleg is biztosított kedvezményeket és támogatásokat a törvényjavaslat nem érinti (2. § (3) bekezdés).

A határon túli magyarság egészére kiterjedő átfogó törvény megalkotása távlati jogalkotási célként jelölhető meg.

A javaslatban foglaltak Magyarország európai integrációs törekvéseinek a figyelembevételével kerültek meghatározásra. Ezt szolgálják pl. a határon túli magyarok Magyarországra történő beutazására (3. §), vagy a támogatások jelentős részének közvetlen állami szubvenció helyett közhasznú szervezetek útján, polgári jogi szerződés keretében történő nyújtására (25–26. §-ok) vonatkozó szabályok. Az Európai Unióhoz történő csatlakozással bekövetkező helyzet jogkövetkezményeire a 2. § (2) és a 27. § (2) tartalmazzak rendelkezéseket.

Részletes indokolás

az 1. §-hoz:

A javaslat 1. §-a meghatározza a törvény hatályát, amely szerint az a Magyar Köztársasággal szomszédos államokban állandó lakóhellyel rendelkező, nem magyar állampolgárságú magyar nemzetiségű személyekre terjed ki. A Magyarországgal közvetlenül szomszédos állam, mint fő csoportképző tényező következetes alkalmazása nem teszi lehetővé azt, hogy a javaslat hatálya azokra a magyar nemzetiségű személyekre is kiterjedjen, akik ugyancsak a párizsi békeszerződés döntései nyomán váltak az utódállamok állampolgárává, azonban az időközben bekövetkezett változások miatt ezek az államok (Cseh Köztársaság, a Szovjetunió Ukrajnán kívüli utódállamai, Bosznia-Hercegovina) már közvetlenül nem határosak a Magyar Köztársasággal.

A javaslat személyi hatálya az 1. §-ban és a 20. § (2) bekezdésében foglaltak együttes figyelembevételével állapítható meg. Azzal ugyanis, hogy a javaslat 1. § (1) bekezdés c) pontja a „Magyar igazolvány”-nyal való rendelkezést is a személyi hatály alá tartozás feltételévé teszi, az igazolvány kibocsátásának kritériumait is beemeli a személyi hatály meghatározásának fogalomkörébe. Ennek megfelelően a magyar nemzetiséghez tartozás elbírálását a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek képviselőiben az adott államban eljáró szervezetre bizza, amelynek ezzel kapcsolatos döntése az ajánlás (21. §) kibocsátásában ölt testet. A 20. § (2) bekezdése pedig azokra az idegenrendészeti és nemzetbiztonsági kritériumokra utal, amelyeket a külföldi állampolgárok beutazásáról és magyarországi tartózkodásáról szóló jogszabály (jelenleg az 1993. évi LXXXVI. törvény) tartalmaz.

A törvény személyi hatályának fenti módon történő meghatározását az indokolja, hogy a párizsi békeszerződések óta eltelt 80 év alatt az utódállamokban kisebbségbe került magyar nemzetiségű személyek és utódaik áttekinthetetlenül sokféle élethelyzetbe kerültek, amelyek hatással voltak magyar nyelvismeretük szintjére, kultúrájukra, azonosság tudatokra, lakóhelyükre, és nem ritkán még családi nevükre is. Ez a helyzet lehetetlenné teszi olyan zárt jogi definíció megalkotását, amely minden határon túli magyar személyre alkalmazható anélkül, hogy adott esetben súlyos méltánytalansághoz ne vezetne.

Ugyanezen okok miatt került sor a törvény személyi hatályának hasonló módon történő megállapítására – zárt jogi definíció helyett – a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvényben is, amikor annak 1. §-ában úgy rendelkezett a jogalkotó, hogy a törvény hatálya kiterjed a Magyar Köztársaság területén élő mindazon magyar állampolgárságú személyekre, akik magukat valamely nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozónak tekintik, valamint e személyek közösségeire.

A témakör kapcsán megemlítendő még, hogy a javaslat 20. § (1) bekezdése szerint a törvény hatálya alá csak az a határon túli magyar személy kerül, aki ezt maga kéri. Ezen túlmenően a törvény hatálya alá kerülés egyik feltételét jelentő „Magyar igazolvány” kiadásának a magyar nemzetiséghez tartozáson túlmenően számos egyéb feltétele is van (20. § (2) bekezdés). Erre tekintettel önmagában a törvény hatálya alá tartozás, vagy annak hiánya nem tekinthető olyan státusnak, amely az adott személynek a magyar nemzethez tartozását minősíti.

Az 1. § (2) bekezdése a törvény hatályát arra a nem magyar nemzetiségű személyre is kiterjeszti, aki a javaslat hatálya alá tartozó magyar nemzetiségű személy együttélő házastársa, vagy közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermeke. E rendelkezés célja, hogy a szomszédos államokban magyar és nem magyar nemzetiségű személyek között jelentős számban megkötött házasságban élő házastársak közötti, a törvényjavaslat által magyar nemzetiségi hovatartozáshoz kötött kedvezmények miatti esetleges feszültségeket eleve kiiktassa. A törvényjavaslat által nyújtott kedvezmények igénybevételével jobban megismerhetővé válik a magyar kultúra, a magyar állampolgárokkal létrejött személyes ismeretség révén a különböző nemzetiséghez tartozó személyek egymás iránti megbecsülését, megértését kívánja elősegíteni.

a 2. §-hoz:

A 2. § (1) bekezdése egyértelműen megkülönbözteti a határon túli magyaroknak biztosított „kedvezmények” és „támogatások” fogalmát. A kedvezmény a javaslat szóhasználatában mindig olyan juttatást jelent, amelyet a határon túli magyar alanyi jogon, tehát külön mérlegelés nélkül élvezhet. Ezzel szemben a támogatás kifejezés alatt említett juttatások soha nem járnak automatikusan, azok iránt mindig pályázat útján egyedi kérelmet kell benyújtania az érintettnek. Ez a megoldás biztosítja azt, hogy az erre feljogosított személyek által kért támogatásokat az ország teherbíró képességének figyelembevételével rangsorolni, illetőleg differenciáltan kielégíteni lehessen.

A 2. § (3) bekezdésében foglaltak rögzítése – az általános indokolásban már érintettek szerint – azért szükséges, mert a javaslat területi hatálya kizárólag a Magyar Köztársasággal szomszédos államokban állandó lakóhellyel rendelkező határon túli magyarokra terjed ki.

a 3. §-hoz:

A Magyar Köztársaság fontos érdeke, hogy állampolgárai és a szomszédos államokban élő magyar nemzetiségű személyek zavartalan személyes kapcsolatban állhassanak egymással, továbbá, hogy a határon túli magyarok hazánkba való beutazása a lehető legzökkenőmentesebb legyen. Ez egyben alapvető feltétele annak is, hogy a javaslat által számukra Magyarországon igénybe vehető kedvezményekkel élni tudjanak.

Ezzel egyidejűleg a Magyar Köztársaság eleget kíván tenni azoknak az előírásoknak, amelyek európai integrációs törekvéseink megvalósulásával hazánkat várhatóan kötelezik. E két szempont összehangolásának elvi szintű lehetőségét fogalmazza meg ez a szakasz.

a II. fejezethez:

A II. fejezet tartalmazza a törvény hatálya alá tartozók által alanyi jogon igénybe vehető kedvezmények (24. § (1) bekezdés) és a csak pályázat útján igényelhető támogatások egyes fajtáit. Az e fejezetbe foglalt §-ok – az 5. a 15. és a 19. § kivételével – a Magyarországon területén igénybe vehető kedvezményeket és támogatásokat tartalmazzák. Megjegyzendő, hogy az érintettek szülőföldjükön kizárólag támogatásokat igényelhetnek, alanyi jogon járó kedvezményt a javaslat számukra ott nem biztosít.

a 4. §-hoz:

A 4. § a hatályos jogszabályokban szétszórta megtalálható kedvezmények és szervezeti megoldások összefoglalóját tartalmazza. A rendelkezések célja, hogy a határon túli magyar személyek számára a kultúra területén a Magyarországon élő magyar állampolgárokkal azonos jogokat biztosítson. Az ezt meghaladó, további kedvezmények biztosításának lehetőségét a 4. § (3) bekezdése teremti meg.

az 5. §-hoz:

A javaslat külön §-ban rendelkezik azoknak a szomszédos államokban működő non-profit (5. §), illetőleg nyereségérdekelte szervezeteknek (19. §) nyújtható támogatásokról, amelyek a magyar nemzetpolitika szempontjából hasznos tevékenységet folytatnak. Az 5. §-ban meghatározott kulturális jellegű tevékenységet folytató szervezetek kizárólag non-profit jelleggel működhetnek.

a 6. §-hoz:

A hatályos jogi szabályozás szerint a Magyar Tudományos Akadémia Alapszabálya jelenleg sem zárja ki azt, hogy határon túli magyar tudós akadémiai köztestületi tag lehessen, azonban ezt tételesen nem is mondja ki.

A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény 9. §-a említi a „külső tag” fogalmát, annak tartalmi meghatározása azonban csak a Magyar Tudományos Akadémia Alapszabályában található. Erre tekintettel indokoltnak látszik a 6. §-ban foglaltak törvényi szintű szabályozása.

a 7. §-hoz:

A Magyar Köztársaság kitüntetéseiéről szóló 1991. évi XXXI. törvény általában lehetővé teszi azok adományozását külföldi állampolgárok – köztük értelemszerűen a határon túli magyar személyek – számára is, esetükben csupán azt a többlétszabályt tartalmazza, hogy a kitüntetésre a külügyminiszter tesz javaslatot a miniszterelnöknek az előterjesztésre.

Az ezen törvényjavaslat 7. §-ában foglalt felhatalmazás alapján alapított miniszteri kitüntető címek, díjak esetében azonban a kép igen változatos abban a tekintetben, hogy az adott miniszteri elismerés külföldi állampolgároknak adományozható-e vagy sem.

A javaslat 7. § (1) bekezdése általános érvennyel biztosítja a törvény hatálya alá tartozó személyek számára, hogy a magyar állami kitüntetésekben és a különböző miniszteri

elismerésekben részesülhessenek. Ez az érintett hatályos magyar jogszabályok felülvizsgálatát és – szükség esetén – módosítását igényli.

a 8. §-hoz:

Amennyiben a javaslat hatálya alá tartozó személy Magyarországon a 16. § alapján munkát végez, egészségbiztosítási- és nyugdíjjárulékot köteles fizetni. Ezzel saját személyében – a többi magyar biztosítottal azonos módon – a vonatkozó társadalombiztosítási szabályokban meghatározott egészségügyi- és nyugellátásra szerez jogosultságot. Ezen túlmenően esetükben figyelembe kell venni azokat a kétoldalú nemzetközi szerződésekben foglalt előírásokat is, amelyeket Magyarország a szomszédos államokkal kötött.

Amennyiben a törvény hatálya alá tartozó személy – egészségbiztosítási és nyugdíjjárulék fizetése hiányában – nem a társadalombiztosítás keretében kíván egészségügyi ellátást igénybe venni Magyarországon, ezt csak saját költségére teheti meg, az érintett egészségügyi intézménnyel történt megállapodás alapján. Az ezzel kapcsolatos anyagi terhek enyhítése céljából a javaslat lehetővé teszi számukra, hogy a költségek részbeni vagy teljes fedezése érdekében pályázatot nyújtsanak be az e célból létrehozott közhasznú szervezethez.

a 9. §-hoz:

A határon túli magyarok számára a magyar állampolgárokkal való személyes kapcsolattartás, a javaslatban foglalt kedvezmények Magyarországon történő igénybevétele szempontjából alapvető fontosságúak a számukra biztosított utazási feltételek. Erre figyelemmel a javaslat a magyar állampolgárokat megillető utazási kedvezményeket jelentős mértékben kiterjeszti, illetőleg azokon felüli kedvezményeket biztosít a törvény hatálya alá tartozó személyeknek. A 9. § (3) bekezdés b) pontjában foglalt kedvezmény kifejezetten az iskoláskorú határon túli fiatalok szervezett magyarországi utazásának elősegítését szolgálja. Meghatározott utazási kedvezményeket tartalmaz a diákigazolványokról szóló 11. § is.

a 10–15. §-okhoz:

A határon túli magyar nemzeti közösségek anyanyelvének, kultúrájának nemzeti azonosságtudatának megőrzése szempontjából kulcsfontosságú a magyar tannyelvű oktatás támogatása. A javaslat erre figyelemmel a támogatás számos formáját tartalmazza, egységes rendbe foglalva és egyben kibővítve a hatályos jogszabályokban jelenleg is megtalálható kedvezményeket és szervezeti megoldásokat.

A javaslat 10–13. §-aiban foglaltak Magyarországon, míg a 14–15. §-okban meghatározott támogatási formák a szülőföldön vehetők igénybe.

Jelentős új elem a 15. §-ban foglalt oktatási és tankönyvvásárlási támogatás, amelyet pályázat útján azok a határon túli magyar családok igényelhetnek, amelyek szülőföldjükön járatják gyermekeiket magyar tannyelvű oktatási intézménybe.

Az oktatás témakörében a kedvezmények finanszírozása vegyes jellegű: a 10–14. §-ok (1) bekezdésében foglaltak fedezetéről a központi költségvetés gondoskodik, a 14. § (2) bekezdésében, továbbá a 15. §-ban meghatározott támogatások iránt pályázatot lehet benyújtani az e célból létrehozott közhasznú szervezethez.

A javaslat 11. § (1) bekezdése a Magyarországon, (2)–(3) bekezdése a szülőföldjén magyar tannyelvű oktatásban részt vevő határon túli magyar fiatal számára diákigazolványt biztosít, ezzel lehetővé téve számára mindazoknak a kedvezményeknek az igénybevételét, amelyeket a diákigazolványról szóló 30/1999. (II. 15.) Korm. rendelet tartalmaz.

a 16–17. §-okhoz:

A javaslat hatálya alá tartozó személy Magyarországon engedéllyel foglalkoztatható. A munkavállalás feltételeit esetükben is a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezéséről szóló 8/1999. (XI. 10.) SzCsM rendelet tartalmazza, azzal a könnyítéssel, hogy az engedély számukra a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adható ki. Az e kedvezmény igénybevételével kért engedély évente összesen 3 hónap időtartamra adható meg. Értelemszerűen az említett kedvezmény igénybevétele nélkül – tehát az általános szabályok megtartásával – kért munkavállalási engedély az általános szabályok által lehetővé tett időtartamban (jelenleg 1 év, amely meghosszabbítható) adható ki a határon túli magyar személyek számára is.

A javaslat 16. § (2) bekezdése és 29. § (2) bekezdése b) pontja lehetővé teszi, hogy a gazdasági miniszter e három hónapos időtartamot az érintettek, vagy azok meghatározott köre számára rendeletben hosszabb időtartamban határozza meg.

A hatályos jogszabályok a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítését számos esetben meghatározott végzettség, szakképzettség igazolásához, illetőleg orvosi munkaegészségügyi alkalmassági vizsgálatához (33/1998. (VI. 24.) NM rendelet) kötik. Az ezzel kapcsolatos anyagi terhek könnyítése érdekében a javaslat lehetővé teszi, hogy a hatálya alá tartozó személyek e költségek részben vagy egészben történő megtérítése iránt pályázatot nyújtsanak be az illetékes közhasznú szervezethez.

a 18. §-hoz:

A javaslat 18. §-a a magyar közszolgálati hírközlő szervezetek feladatait foglalja össze a határon túli magyarság tájékoztatásával kapcsolatban.

A 18. § (3) bekezdése tekintetében megemlítendő, hogy a határon túli magyarság számára televízió műsor sugárzását jelenleg is közhasznú szervezet, a Hungária Televízió Alapítvány biztosítja, amelyet a Kormány az 1075/1992. (X. 9.) határozatával létesített.

a 19. §-hoz:

A javaslat ezen rendelkezése a szomszédos államokban működő azon nyereségérdekelte vállalkozások támogatását teszi lehetővé, amelyek a magyar nemzetpolitika szempontjából hasznos tevékenységet folytatnak. A (2) bekezdésben foglalt felsorolás nem taxatív, hanem példálózó jellegű. A támogatások pályázat útján nyerhetők el, a javaslat 26. §-ában meghatározott mechanizmus igénybevételével.

a 20–21. §-okhoz:

A javaslat a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek képviselőit az adott államban eljáró szervezetet hatalmazza fel arra, hogy az ott élő magyar nemzetisé-

gű személy, illetőleg annak házastársa és kiskorú gyermeke részére – kérelmére – ajánlást bocsásson ki. A javaslat, mint magyar jogszabály, nem határozhatja meg, hogy a szomszédos szuverén államokban melyik szervezet legyen az, amelyik az említett ajánlás kibocsátására felhatalmazást kap a helyi magyar közösségtől, továbbá azt sem, hogy e szervezet milyen összetételű legyen, illetőleg hogy jogi személyként milyen formában működjön. A törvényjavaslat végrehajthatóságának garanciáját az jelenti, hogy csak a Magyar Köztársaság Kormánya által ajánló szervezetként elfogadott szervezet ajánlása teremti meg a kérelmező számára a „Magyar igazolvány” megszerzésének lehetőségét (21. § (1)–(2) bekezdés).

Az ajánlás tanúsítja a kérelmező magyar nemzetiséghez tartozását, a nem magyar nemzetiségű házastárs, illetőleg kiskorú gyermek esetében pedig kizárólag a magyar nemzetiségű személlyel fennálló családi kapcsolatot (21. § (1) bekezdés c). A nem magyar nemzetiségű házastárs és a kiskorú gyermek igénye az ajánlás kiadása iránt származékos jellegű jog, tehát függvénye annak, hogy a határon túli magyar nemzetiségű személy az ajánlás kiadását kérelmezte-e, illetőleg részére a „Magyar igazolvány” kiadásra került-e.

A javaslat nem ad zárt definíciót arról, hogy ki tekintendő magyar nemzetiségű személynek. Ennek okait a javaslat 1. §-ához rendelt indokolás már részletesen kifejtette. Tekintettel erre, az ajánlást kibocsátó szervezet határozza meg azt a szempontrendszert, amelynek alapján dönt az ajánlás kiadásáról. Az egyes szomszédos államokban létrehozandó ajánló szervezetek ezirányú egységes gyakorlatának kialakítását a MÁÉRT segíti elő.

Az ajánlás tartalmának részletes törvényi szintű meghatározását (21. § (1) bekezdés b) a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényben foglaltak indokolják.

a 22–23. §-okhoz:

A szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek képviselőiben az adott államban eljáró szervezet által kiállított ajánlás alapján a Magyar Kormány által erre kijelölt központi közigazgatási szerv a „Magyar igazolvány”, illetőleg a „Magyar hozzátartozói igazolvány” kibocsátásáról államigazgatási eljárás keretében dönt. Az illetékes közigazgatási szerv kijelölésére a javaslat 28. § (1) bekezdés a) pontja a Kormányt, az igazolvány kiállítására, visszavonására, adattartalmára, nyilvántartására vonatkozó részletes szabályok meghatározására a javaslat 29. § (1) bekezdése a belügyminisztert a külügyminiszterrel együttesen hatalmazza fel.

Az igazolvány kibocsátásának feltételeit a javaslat 20. § (2) bekezdése határozza meg. E bekezdés az ajánlás meglétén túlmenően számos más feltétel fennállásának vizsgálatát is kötelezővé teszi a magyar közigazgatási szerv számára. Így a 20. § (2) bekezdés c) pontjában foglalt követelményeket jelenleg a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény tartalmazza.

Összefoglalóan tehát: önmagában az ajánlás megléte szükséges, de nem elégséges feltétele az igazolvány kiadásának. Az igazolvány visszavonásának eseteit tartalmazó 22. § (4) bekezdésében foglalt egyes követelmények is az 1993. évi LXXXVI. törvény rendelkezésein alapulnak.

a 24–26. §-okhoz:

A javaslat szóhasználatában is megkülönbözteti a törvény hatálya alá tartozó személyek számára alanyi jogon járó kedvezményeket és a pályázat alapján elnyerhető támogatásokat. A 24. § (1) bekezdése összefoglalóan tartalmazza az alanyi jogon járó kedvezményeket, amelyek kizárólag Magyarország területén vehetők igénybe.

A javaslat a pályázat útján elnyerhető támogatások elbírálását és folyósítását – függetlenül attól, hogy azok a Magyar Köztársaság vagy a szomszédos államok területén vehetők igénybe – közhasznú szervezetek útján kívánja biztosítani. Ezzel a támogatások nyújtását polgári jogi szerződéses alapra helyezi. Ennek megvalósulási formája az, hogy a támogatásra szánt pénzt a magyar állam nem közvetlenül nyújtja az igénylőknek, hanem az e célra létrehozott közhasznú szervezetek közbeiktatásával, polgári jogi szerződés keretei között.

A közhasznú szervezet fogalmát az 1997. évi CLVI. törvény határozza meg. A javaslat szándékosan nem határozza meg a létrehozandó közhasznú szervezetek fajtáját, ezt a célszerűségi szempontok figyelembevételével a Kormány, a szomszédos államokban pedig az adott állam vonatkozó jogi előírásai szem előtt tartásával az alapítók számára teszi lehetővé.

A közhasznú szervezetek által folyósítandó támogatási rendszer előnye, hogy

– megfelel az állam által történő szubvencionálásra vonatkozó európai uniós szabályoknak;

– lehetővé teszi a rendelkezésre álló pénz rugalmas, differenciált szempontok szerinti elosztását;

– az általuk kötendő polgári jogi szerződések a folyósítás feltételeit rugalmasan, a változó pénzügyi lehetőségekhez igazodva, a szerződésben foglalt ellenőrzését, a hibás teljesítés szankcionálását – közhatalmi elemek helyett – a polgári jog szabályai szerint teszi lehetővé.

A támogatási rendszer fenti módon történő működtetése – a pályázatok elbírálása, folyósítása, és a polgári jogi szerződésben foglalt teljesítési feltételek ellenőrzése – közhasznú szervezetek rendszerének kialakítását feltételezi Magyarországon és a szomszédos államokban egyaránt.

Hazánkban a kisebbségi politikai célokat szolgáló alapítványok létesítéséről szóló 1068/1990. (IV. 12.) MT. határozat nyomán a Kormány már számos alapítványt hozott létre. Ilyenek pl. a Hungária Televízió Alapítvány (1057/1992. (X. 9.) Korm.h.), az „Új Kézfogás” „Egzisztencia Teremtő és Gazdaságélénkítő Alapítvány (1021/1995. (III. 8.) Korm.h.), a Határon Túli Magyar Oktatásért Apáczai Közalapítvány (1162/1998. (XII. 17.) Korm.h.), valamint az Illyés Alapítvány (1103/1997. (X. 3.) Korm.h.).

Az említett alapítványok létrehozásával a határon túli magyarok támogatását szolgáló közhasznú szervezetek rendszere bizonyos fokig már létrejött. Erre tekintettel a javaslatban említett közhasznú szervezetek részben már működnek. Szükséges azonban tevékenységi körüknek és – a fentiekkel összefüggésben – a létrehozásukról rendelkező okiratoknak az áttekintése, és a szükséges módosítások elvégzése. Erre a Kormányt a 28. § (2) bekezdése kötelezi.

A támogatási rendszer működéséhez az szükséges, hogy a szomszédos államokban is megalakuljanak azok a közhasznú szervezetek, amelyek a hasonló céllal létrehozott magyar közhasznú szervezetekkel együttműködve biztosítani tudják a támogatások elbírálásával, folyósításával és felhasználásuk ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat. Figyelemmel arra, hogy e szervezetek szuverén államokban, az azokban érvényesülő jogi szabályozásnak megfelelően kerülhetnek megalakításra, a javaslat ezek létezését csak feltételezi, de szabályokat tekintetükben nem állapít meg (26. §). A szomszédos államokban a magyar nemzeti közösségek aktív közreműködése a közhasznú társaságok megalapításával kapcsolatban okkal feltételezhető, hiszen az általuk képviselt határon túli magyarok eminens érdeke, hogy a javaslat által igényelhető támogatásokhoz szülőföldjükön is hozzájuthassanak, ennek pedig szervezeti feltétele az e célra létrehozott külföldi közhasznú társaságok működése.

A javaslat 25. §-a a Magyarországon, míg a 26. §-a szomszédos államokban igénybe vehető támogatások igénylésének rendjét állapítja meg. A két eljárás közötti alapvető különbség az, hogy míg a hazánkban igénybe vehető támogatás ügyében egyedül a magyar közhasznú szervezet jár el, addig a szomszédos államban igénybe vehető támogatás esetén a magyar és az érintett külföldi közhasznú szervezet együttműködése szükséges. Ez értelemszerűen nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy a külföldi közhasznú szervezet az arra jogosult személy támogatási igényének továbbításában, a szükséges iratok becsatolásában stb. akkor is közreműködjön, ha a támogatás igénybevételére Magyarországon kerül sor.

a 27–29. §-okhoz:

A javaslat a törvényjavaslat rendelkezéseinek hatálybalépését 2002. január 1-jére javasolja. E dátum meghatározásakor figyelembe kell venni a javaslat 28–29. §-aiban előírányzott jogalkotási feladatokat, a Kormány által erre kijelölt illetékes magyar közigazgatási szerv felkészüléséhez szükséges időt, valamint a magyar és a külföldi közhasznú szervezetek létrehozásának és felkészülésének időigényességét.

Forrás: www.mkogy.hu/irom36/4070/4070.htm

A határon túli magyarokról szóló törvényjavaslat parlamenti vitája

2001. április 19.

Tisztelt Országgyűlés, soron következik a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslat általános vitájának megkezdése. Az előterjesztést T/4070. számon, a bizottságok ajánlását pedig T/4070/1. és 4–13. számokon kapták kézhez.

Mielőtt a miniszteri expozéra sor kerülne, kérem, engedjék meg, hogy tisztelettel köszöntsem a határon túli magyar pártok és szervezetek tisztségviselőit és képviselőit, valamint a megjelent egyházi személyeket és kíséretük tagjait, akik figyelemmel kísérik a mai általános vitában elhangzottakat és az előterjesztés mai vitáját.

Most pedig megadom a szót Martonyi János külügyminiszter úrnak, a napirendi ajánlás szerinti 30 perces időtartamban.

DR. MARTONYI JÁNOS külügyminiszter, a napirendi pont előadója: Elnök Úr! Tisztelt Országgyűlés! Nagy jelentőségű törvényjavaslat fekszik most a magyar törvényhozás előtt. Ezt a törvényjavaslatot az előkészítés során különböző elnevezésekkel illettük, végül is a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslat elnevezést kapta. Ez egy szakmailag pontos, semleges megjelölés, de mindannyian tudjuk azt, hogy e mögött a törvény mögött sokkal több van. A legrövidebben kifejezve, én azt hiszem, hogy ez a törvény nem más, mint a nemzeti összetartozás törvénye. Nagyon sokszor idéztük az elmúlt tíz esztendőben a Magyar Köztársaság alkotmányának 6. (3) bekezdését, amely szerint a Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.

Sokszor idéztük, de talán nem mindig gondoltuk végig, hogy mit is jelent ez a felelőség, mi ennek a felelőségnek a lényege, milyen természetű ez a felelőség. Jogi, erkölcsi, politikai, netán történelmi? Én azt hiszem, hogy ami ezt a felelőséget illeti, a leglényegesebb az, hogy ezt a felelőséget nemcsak megértenünk kell, hanem meg is kell éreznünk. Hiszem és tudom, hogy ezt a felelőséget így vagy úgy, de valamennyien érezzük.

Az első kérdés, amire válaszolnom kell, talán az, hogy miért ez a törvény, és miért most ez a törvény. Ennek több oka van. Mindenekelőtt az, hogy létrejött és kiteljesedett a magyar külpolitika három fő célkitűzése: az euroatlanti politika, a regionális vagy szomszédpolitika, a magyarság- vagy nemzetpolitika közötti szerves egység. És nemcsak létrejött és kiteljesedett ez a szerves egység, hanem ugyanez világhossá vált, egyértelművé vált az összmagyarság számára.

Beérték tehát tíz év magyar külpolitikájának a gyümölcsei, és ennek talán a legfontosabb oka az, hogy a lényegi kérdésekben egyetértés állott és egyetértés áll fenn. Mert a lényegi kérdésekben továbbra is egyetértünk, legyen szó az euroatlanti beilleszkedés politikájáról, a szomszédos országokkal fennálló kapcsolatok erősítésének a politikájáról és

a határon túli magyarság támogatásának a politikájáról, amely támogatásnak a legfőbb célja az, hogy a magyarság megőrizze a nyelvét, megőrizze a kultúráját, megőrizze a nemzeti önazonosságát, otthon legyen ebben a világban a szülőföldjén.

Igen, a részletek, a módszerek, az eszközök lehetnek vitások, de a lényegét illetően egyetértés van. És ennek eredménye az, tisztelt Országgyűlés, hogy a Magyar Köztársaság tagja lett az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének, elérhető közelségbe került az európai uniós tagsághoz, mind a felkészülés előrehaladása, mind pedig a tárgyalások menete alapján, hogy valamennyi szomszédunkkal baráti, jó kapcsolatba kerültünk, amely kapcsolat a kölcsönös megértésen és tiszteleten épül.

Én azt hiszem, tisztelt Országgyűlés, ez egy történelmi jelentőségű körülmény. Gondoljunk vissza a magyar történelemre, mikor volt az utoljára, hogy Magyarország valamennyi – ismétlem, valamennyi –, tehát mind a hét szomszédjával baráti kapcsolatban állott.

Ennek köszönhető az is, hogy a magyar kisebbségek, a magyar közösségek politikai szervezetei a demokrácia fontos, meghatározó tényezőivé váltak abban az országban, ahol élnek. Mindenütt a jó oldalon állnak, mindenütt a jogállamiságért, az alapvető értékek, az emberi jogok, a kisebbségi jogok érvényesítése oldalán állnak.

Mindezekért az eredményekért köszönet illet sokakat. Köszönet illeti mindenképp az e kormányt megelőző két kormány politikáját, köszönet illeti mind a két megelőző kormány ellenzékét, és köszönet illeti a jelenlegi kormány ellenzékét is. Végül, és a legkevesbé sem utolsósorban, köszönet illeti a határon túli magyarok politikai szervezeteit, e szervezetek vezetőit, akiknek a képviselői, mint hallottuk, jelen vannak, és akiket én most nagyon nagy tisztelettel, szeretettel és barátsággal köszöntök. Köszönet illet minden egyes magyart a határon belül és a határon kívül.

Ami a körülmények alakulását illeti, szólni kell röviden a külső, a nemzetközi feltételek alakulásáról is, hiszen az elmúlt egy évtizedben sok minden változott az államok egymás közötti kapcsolatában is, változóban vannak a fő elvek, változóban vannak a fő normák, változóban van maga a nemzetközi jog. Itt csak egy-két körülményre utalnék, olyanokra, mint például az univerzális értékek, az emberi jogok és a kisebbségi jogok előtérbe kerülése, az abszolút állami szuverenitás és az abszolút területiség elvének a lassú oldódása, a több közösséghez való tartozás lehetőségének és jogának fokozatos elismerése és elfogadása.

Összességében véve tehát mind a belső, mind a külső feltételek úgy alakultak, hogy ma már lehetőség és szükség is van arra, hogy a kormány egy ilyen törvényjavaslatot terjesszen az Országgyűlés elé.

Tisztelt Országgyűlés! A kormány arra törekszik, hogy a törvényjavaslat elfogadása a parlamenti pártok lehető legszélesebb konszenzusán alapuljon. Ennek érdekében mi nyitottak vagyunk a vitában elhangzó valamennyi, jobbító szándékú és megvalósítható javaslat érdemi megvitatására és a javaslatba történő beépítésére.

A beterjesztett törvényjavaslat egy több mint tíz évvel ezelőtt elindított folyamat eredménye. Az előzményekre is építve fogalmazta meg a kormány a programjában: „Olyan módon kell rendezni a határon túli magyarság Magyarországhoz fűződő kapcsolatát

a jogalkotás keretében, hogy az Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása után is biztosítsa a magyar közösségek szerves kapcsolódását az anyaországhoz.”

Az előkészítés kiemelkedően fontos mozzanata volt a Magyar Állandó Értekezlet megalakulása, amelynek tagjai az országgyűlési pártok és a határon túli magyarok képviselőiben eljáró szervezetek képviselői. A MÁÉRT, miután teljes egyetértéssel döntött a most előterjesztett javaslat megalkotásának szükségességéről, szakbizottságokat hozott létre az egyes témacsoportok kidolgozására. Ily módon a szakbizottságok munkájában részt vevők – ideértve természetesen az ellenzéki pártok képviselőit is – az előkészítés során mindvégig tevélegesen alakították a törvényjavaslat tartalmát. A szakbizottságok javaslataik megtétele során egyetértésre jutottak a lényegi kérdésekben.

Tisztelt Országgyűlés! A törvényjavaslat minden szempontból összhangban van a nemzetközi jog előírásaival. A nemzetközi kisebbségvédelmi dokumentumok, mindenekelőtt az Európa Tanács keretegyezménye a nemzeti kisebbségek védelméről, amelyet Magyarország és valamennyi szomszédja ratifikált, rögzíti: „A részes felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő intézkedéseket hoznak a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek és a többség közötti teljes és hatékony egyenlőség előmozdítása érdekében, és ezen intézkedéseket nem lehet hátrányos megkülönböztetésként értékelni.”

Ugyanezt az elvet tartalmazza az Európa Tanács által kibocsátott, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája, továbbá az Egyesült Nemzetek Szervezetének nyilatkozata a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól.

A törvényjavaslat összhangban áll azokkal a kétoldalú nemzetközi szerződésekkel is, amelyeket a Magyar Köztársaság Ukrajnával, Szlovéniával, Horvátországgal, Romániával és a Szlovák Köztársasággal kötött.

Nagy figyelmet fordított a kormány a törvényjavaslat rendelkezései és az Európai Megállapodásban foglalt magyar kötelezettségek összhangjának biztosítására. A hazánkba történő beutazás és itt-tartózkodás szabályait a törvényjavaslat 3. §-a oly módon szabályozza, hogy annak feltételeit a nemzetközi jogi kötelezettségek figyelembevételével, az adott helyzetben legkedvezőbb elbánás biztosításával rendeli meghatározni.

A javaslat által a határon túli magyarok számára rendszeresítendő magyar igazolvány nem útlevel, s így nem jogosít fel a Magyarországra történő beutazásra. A munkavállalást illetően a törvényjavaslat a hatálya alá tartozó személyek számára azt a kedvezményt biztosítja, hogy az évenként három hónapot meg nem haladó időtartamú munkavállalási engedély kiadását számukra a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül teszi lehetővé.

A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozása után a közösségi jogi szabályozással való összhangot e témakörben is a javaslat 2. § (2) bekezdése biztosítja, amely szerint a törvénynek az egyes kedvezményekre, továbbá az egyes támogatások igényelhetőségére vonatkozó rendelkezéseit a nemzetközi szerződésekben foglaltakkal összhangban kell alkalmazni.

Ebben az összefüggésben említendő még a törvényjavaslat 27. §-a, amely az Unióhoz való csatlakozásunk után, az uniós állampolgárok közötti virtuális megkülönböztetést kívánja kiküszöbölni azzal a rendelkezésével, hogy a törvénynek jogosultságot, kedvezményt, illetve támogatást biztosító rendelkezéseit az Európai Unió bármely tagállama

állampolgárságával rendelkező személyre, a csatlakozási szerződéssel összhangban kell alkalmazni.

Tisztelt Országgyűlés! A hatályos jogban ma mintegy 150 különböző szintű jogszabály található, amely a határon túli magyarokkal kapcsolatos, átfogó jellegű törvény megalkotására azonban ez ideig nem került sor. A törvényjavaslat arra vállalkozik, hogy a heterogén jogszabálytömeget egységes logikai rendbe foglalja, értékállóknak bizonyult rendelkezéseiket beemelje a törvény szövegébe, ugyanakkor lényeges új elemekkel bővítse azokat.

A törvény elfogadásának célzott hatása az, hogy a szomszédos államokban élő, magyarokra vonatkozó joganyag törvényi szinten váljék a magyar jogrendszer integráns részévé, ezzel biztosítva a témakör koherens szabályozását az alacsonyabb szintű jogforrásokban is.

Ennek következtében a javaslat lényegében kerettörvény, és a részletszabályok kidolgozása a kormányra, illetve a szakminiszterekre hárul. A végrehajtási jogszabályok megalkotására a törvényjavaslat 28. és 29. §-a kötelezi az érintetteket. A részletszabályok végrehajtási rendeletekbe foglalását indokolja továbbá a törvények stabilitásához fűződő jogalkotói érdek is. A gyorsan változó tételek, például az egyes kedvezmények értékhatára, törvénybe foglalása akadályozná az indokolt változások gyors bevezetését, és ez a törvénytöveggel indokolatlanul gyakori módosításához vezetne.

A törvényjavaslat hatálya a hazánkkal szomszédos államokban, tehát a Horvát Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, az Osztrák Köztársaságban, a Romániában, a Szlovén Köztársaságban, a Szlovák Köztársaságban és az Ukrajnában lakóhellyel rendelkező, nem magyar állampolgárságú, magyar nemzetiségű személyekre terjed ki. A javaslat hatálya nem terjed ki azokra a határon kívül élő magyarokra, akik nem a Magyar Köztársasággal határos államokban élnek. A javaslat azonban rögzíti, hogy az e személyeknek más jogszabály által jelenleg is biztosított kedvezményeket a törvény nem érinti. Tudjuk jól, hogy ezek a magyarok más történelmi körülmények között kerültek külföldre, egyszerűen szólva úgy mondhatjuk, hogy méltányolható, érthető okból, de ők változtatták a helyüket, míg a szomszédos országokban élő magyarok esetében a határ változtatta a helyét.

A törvényjavaslat személyi hatálya alá tartozik, aki magyar nemzetiségű, nem magyar állampolgár, és magyar állampolgárságát nem önkéntes lemondással veszítette el, nem rendelkezik állandó magyarországi tartózkodási engedéllyel, és rendelkezik a magyar igazolvánnyal. Magyar nemzetiségű pedig az, aki annak vallja magát, és a nyilatkozatát az állandó lakóhelye szerinti államban élő magyar nemzeti közösség képviselőjében eljáró ajánló szervezet az ajánlásával megerősítette. Ez a megoldás megfelel a hazánk által is aláírt, a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezményben foglalt szabad identitásválasztás elvének, és egyben megoldást kínál a szomszédos államokban élő magyar nemzetiiségű személyek helyzetéből adódó nehézségekre.

Az 1. § (2) bekezdése a törvényjavaslat hatályát arra a nem magyar nemzetiségű személyre is kiterjeszti, aki a javaslat hatálya alá tartozó magyar nemzetiségű személlyel együtt élő házastárs vagy közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermek. E rendelkezés megfelel annak a Szent István óta élő nemes hagyománynak, amelynek a lényege:

a magyarság befogadó jellegű nép. A törvényjavaslat e rendelkezése a vegyes házasságban élő családok minden tagja számára azonos kedvezményeket biztosít, nemzetiségi hovatartozástól függetlenül.

A törvényjavaslat kedvezményeket és támogatásokat nyújt. E két kör között világos különbséget kell tenni. A kedvezmény a javaslat szóhasználatában mindig olyan juttatást jelent, amelyet az arra jogosult mintegy alanyi jogon, tehát külön mérlegelés nélkül élvezhet. Ilyen például az utazási kedvezmény, vagy a diákigazolvánnyal és a pedagógusigazolvánnyal járó kedvezmény. A kedvezmények fedezetét a költségvetés közvetlenül biztosítja az azt nyújtó szervezetnek. A kedvezmény igénybevételét a javaslat csak Magyarország területén teszi lehetővé. Ezzel szemben a támogatásjellegű juttatás soha nem jár automatikusan, iránta, pályázat útján, egyedi kérelmet kell benyújtania az érintetteknek. Ez a megoldás biztosítja, hogy az igényelt támogatásokat az ország teherbíró képességének a figyelembevételével rangsorolni lehessen, illetve differenciáltan lehessen kielégíteni.

Támogatás iránti pályázatot benyújthatnak a szomszédos államban működő, az ott élő magyar nemzeti közösségek céljait elősegítő szervezetek vagy a nevelési, oktatási támogatás iránt a szülőföldön magyar tannyelvű iskolába járó gyermekek szülei. A támogatási kérelmet tartalmazó pályázatokat az e célra létrehozott alapítványok, vagy más, e célra alkalmas civil szervezetek bírálják el, a számukra biztosított pénzügyi keret felhasználásával. E pénzügyi keretek meghatározása a költségvetésben történik, amely lehetővé teszi, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képessége figyelembevételre kerülhessen.

Tisztelt Országgyűlés! A kormánynak a jelen törvényjavaslatban is megtestesülő alapvető célja, hogy úgy szolgálja a határon túli magyar közösségek megmaradását, hogy egyúttal a szülőföldjükön való maradásra is ösztönözzön. Nemesak arról van tehát szó, hogy a támogatások jelentős részét a szülőföldön kívánjuk nyújtani, hanem arról is, hogy a javaslatban foglaltak megkönnyítik a határon túl élő magyarok számára, hogy itthon érezhessék magukat Magyarországon, és pedig anélkül, hogy magyar állampolgárrá válnának vagy állandó tartózkodási engedélyt kérnének. A magyar állampolgárság vagy az állandó magyarországi tartózkodási engedély megszerzése ugyanis az érintettek számára a kedvezmények és a támogatások automatikus megszűnését eredményezi.

E gondolat sor helyességét támasztja alá az a felmérés is, amelyet a Balázs Ferenc Intézet végzett a határon túli magyarok körében. A megállapításuk szerint a megkérdezettek 25 százaléka gondolkodik az áttelepülésen, azonban ha megszületne egy olyan törvény, amely az átlagos külföldi turistához képest számukra többletjogokat biztosítana az anyaországban, s ezen túlmenően olyan támogatást is nyújtana a szülőföldjükön, amely a magyarságuk megőrzését segíti, akkor az áttelepülést fontolórává tevők aránya 50 százalékkal csökkenne.

A juttatások jelentős része a művelődés, a kultúra és az oktatás ügyét kívánja szolgálni. E körbe tartozik az a kedvezménycsokor, amely a közművelődési intézmények használatát, a könyvtárak és a múzeumok látogatását könnyíti meg Magyarországon. A törvényjavaslat rendelkezik a határon túli magyar fiatalok tanulási lehetőségeiről a magyar felsőoktatási intézményekben, valamint a pedagógusok itthoni továbbképzéséről is.

A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság anyanyelvének, kultúrájának, nemzeti azonosságtudatának megőrzését azzal is elő kívánja segíteni, hogy támogatja a magyar

felsőoktatási intézmények tagozatainak a szomszédos államokba történő kihelyezését, szervezését és működését. E témakörhöz kapcsolódik a javaslat egyik fontos intézménye, a szülőföldön nyújtandó nevelési, oktatási támogatás. Ez azokat a családokat illeti meg, amelyek legalább két, saját háztartásukban élő kiskorú gyermekük neveltetéséről, taníttatásáról gondoskodnak a szülőföldjükön magyar nyelvű óvodában, illetve iskolában.

Ami a határon túli magyarok magyarországi munkavállalási kedvezményeit illeti, e javaslat szerint ezek a személyek itthon engedély alapján foglalkoztathatók. Az engedélyezési eljárás során azonban számukra az engedély, szemben az általános szabályokkal, a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adható ki, naptári évenként összesen három hónap időtartamra. A törvényjavaslat felhatalmazza a gazdasági minisztert arra, hogy rendeletben ettől az időtartamtól hosszabb magyarországi munkavállalás engedélyezését is lehetővé tegye.

A javaslatnak ez a része élénk érdeklődést váltott ki már az előkészítés során is. Az ezzel kapcsolatos véleményekkel összefüggésben röviden utalok arra, hogy hazánkban a munkanélküliség és a munkaerőhiány jelei már egy időben tapasztalhatóak; arányait tekintve egyenlőtlenül az egyes régiókban, illetve az egyes foglalkozási csoportokban. Az e tárgyban készült felmérések, prognózisok pedig a munkaerőhiány erősödésével számolnak. Ettől részben független kérdés, hogy a szomszédos államok magyar nemzetiségű munkavállalói most is jelen vannak Magyarországon, a legális munkavállalás adminisztratív korlátai miatt azonban jelentős számban illegálisan dolgoznak.

A javaslat lehetővé teszi e kör számára a legális munkavállalást az említett időbeli korlátokon belül, és az ennek révén szerezhető előnyök, például a társadalombiztosítási ellátásra való jogosultság megszerzése, anyagilag is érdekeltté teszik e személyeket a jogszerű feltételek melletti munkavégzésben.

A törvényjavaslat szerint a hazánkban munkavállalási engedély birtokában munkát végző, és ennek révén egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékot fizető határon túli magyarok személyükben egészségügyi és nyugdíjellátásra szereznek jogosultságot. A Magyarországon legálisan munkát nem végző, és így egészségbiztosítási járulékot sem fizető határon túli magyar egészségügyi szolgáltatást csak saját költségére vehet igénybe, amennyiben erről valamely egészségügyi intézménnyel előzetesen szerződést kötött. E körbe tartoznak a munkavállalási engedéllyel hazánkban dolgozó határon túli magyarok hozzátartozói is, ha hasonló feltételek mellett munkát nem végeznek, és csak kísérőként vagy turistaként tartózkodnak Magyarországon.

A társadalombiztosítási ellátások biztosítása az említett járulékok ellentételező hatása mellett is természetesen többetkiadásokat okoz az Országos Egészségbiztosítási Pénztárnak, továbbá kapacitásokat köt le az egészségügyi intézményekben. Ezért döntött a kormány egy olyan új, magánbiztosítási alapú biztosítási rendszer kiépítéséről, amely üzleti alapon, állami tehervállalás nélkül oldaná meg a hazánkban legálisan munkát vállaló határon túli magyarok egészségbiztosításának a kérdését.

Tisztelt Országgyűlés! A törvényjavaslatban foglalt kedvezmények és támogatások nyújtásának várható költségei az átlagosnál nehezebben becsülhetők meg. A statisztikai adatok és a szociológiai felmérések alapján a törvényjavaslat végrehajtása kapcsán a követ-

kezőkkel számolhatunk. Várhatóan mintegy 7-800 ezer határon túli magyar veszi igénybe a kedvezmények, támogatások valamelyikét az elkövetkezendő évek során. Értelem szerint az arra jogosultak a kedvezmények csak bizonyos körét vehetik, illetve veszik majd igénybe. Például az oktatási jellegű kedvezményeket csak a tanulók, a pedagóguskedvezményeket csak az érintettek, a kulturális jellegűeket elsősorban az ez iránt érdeklődők.

A költségek kialakulásának a számításánál nem elhanyagolható tényező az igénybevétel időbeli alakulása sem. Mivel a juttatások igénybevételének feltétele a magyar igazolvány birtoklása, annak várható kiadási üteme meghatározza a kiadások alakulását is. 2002-ben 150-200 ezer, az ezt követő két évben pedig évente 250-300 ezer igazolvány kiállításával számolhatunk. A kiadásoknak az igénybe vevők számától közvetlenül nem függő csoportját alkotják az infrastrukturális beruházások. Költségeik részben már 2001-ben jelentkeznek. Összetevői a magyar igazolvány előállítását biztosító technikai háttér, valamint a szomszédos államokban felállítandó ajánlóirodák műszaki felszerelésének költségei. Mindezeket 2001-2002-ben nagyságrendileg 2 milliárd forintra becsüljük. Az alanyi jogon igénybe vehető kedvezmények: utazási kedvezmények, diákigazolvány s a többi fedezetére 2002-ben várhatóan ugyancsak 2 milliárd forint szükséges.

A pályázat útján elnyerhető, alapítványok által biztosítandó támogatások forrásigényét 2002-ben 4 milliárd 600 millió forintra prognosztizáljuk. Ez mindösszesen azt jelenti, hogy a törvényjavaslat végrehajtásával kapcsolatos összes új költség 2001-2002-ben várhatóan közel 9 milliárd forintot tesz majd ki.

A kép teljességéhez hozzátartozik, hogy a jelenleg hatályos társadalombiztosítási szabályok szerint évi 50-60 ezer legális munkavállaló átlagosan – háromhavi munkavállalási idő és 40 ezer forintos minimálbér mellett – több mint 2 milliárd forint járulékot, munkaadók pedig több mint 3 milliárd forint társadalombiztosítási járulékot, egészségügyi hozzájárulást és szakképzési hozzájárulást fizetnek. Összességében ez több mint 5 milliárd forint bevételt jelent.

Tisztelt Országgyűlés! Bevezetőmben jeleztem, hogy ez a törvény nem más, mint a nemzeti összetartozás törvénye. Ez a törvény mindenekelőtt arról szól, hogy tartozunk valahová. Tartozunk egy közösséghez, és otthon érezzük magunkat ebben a közösségben. Vállaljuk ezt az összetartozást, és vállaljuk a felelősséget egymásért. Nemcsak megmaradni akarunk a határon belül alig több vagy alig tízmillióan, határon kívül pedig a szomszédos országokban mintegy hárommilliónyian, nos nemcsak megmaradni akarunk, hanem együtt is akarunk maradni. Nekem meggyőződésem, hogy ez a törvényjavaslat, elfogadása esetén ennek a megmaradásnak és ennek az együttmaradásnak a kedvezőbb feltételeit teremti meg. Élünk ezzel a lehetőséggel, fogjuk meg egymás kezét, és érezzük át az egymással szembeni felelősséget!

E gondolatok jegyében kérem a tisztelt Országgyűlést, hogy a határon túli magyarokról szóló törvényjavaslatot tárgyalja meg, majd ezt követően fogadja el.

Köszönöm szépen. *(Hosszan tartó taps.)*

DR. PÓSÁN LÁSZLÓ, a külügyi bizottság előadója: Köszönöm a szót. Tisztelt Országgyűlés! A parlament külügyi bizottsága megtárgyalta a szomszédos államokban élő magyarokat megillető egyes kedvezményekről szóló T/4070. számú törvényjavaslatot, és 20 igen, illetve az SZDSZ 2 nem szavazatával általános vitára alkalmasnak találta.

A bizottság többsége egyetértett azzal, hogy a törvénytervezet összhangban áll a nemzetközi jog elveivel és szabályaival, nemzetközi jogi kötelezettséget nem sért. A szabad identitásválasztás elvére épül, az Alkotmánybíróság állásfoglalása szerint pedig nem diszkriminatív.

Nem egyedi a törvénytervezet, hiszen sok ország rendelkezik a határon túli kisebbségekre vonatkozó hasonló jellegű törvénnyel, mind a szűkebb környezetünkben, mind pedig az Európai Unió országai között is lehet olyanokat találni, amelyek hasonló tartalmú törvényekkel és eljárásokkal élnek.

A törvénytervezet elfogadásával a bizottság többségének állásfoglalása szerint 80 év óta először kerülnének rendezett viszonyba a határon túli magyarok az anyaországgal. Ez azt is jelenti, hogy állami közfeladattá minősülnek azok az alkotmányban rögzített felelősségi elvek, amelyeket mindeddig konkrét tartalmakkal sok esetben csak eseti jelleggel tudtunk megtölteni.

Elhangzott a bizottsági viták során az a felvetés az SZDSZ képviselői részéről, hogy elvándorlásra ösztönöz. Miniszter úr előterjesztésében már volt utalás arra a felmérésre, amely pontosan ennek az ellenkezőjét bizonyítja. A törvénytervezet egyértelműen az otthonmaradást segíti.

A bizottsági vita során néhány ellenzéki képviselő felvetette azt a kérdést, amely az anyaország és a határon túli magyarok közötti ellentét lehetőségét fogalmazza meg. A többségi álláspont szerint ilyen riogatás határozottan ártalmas, kedvezőtlen tendenciákat erősít, és ráadásul a törvénytervezet erre okot nem is ad.

A kedvezmények és támogatások révén azt reméljük, hogy a nemzetiségi arányok a szomszédos országokban javulni fognak az elkövetkezendőkben, és kíváncsian várjuk, hogy mind az idei, mind a jövő évi népszámlálások vajon e tekintetben már érezhetően fogják-e hatásukat – statisztikailag kimutatható hatásukat.

A törvénytervezet azt célozza, hogy a XXI. században érdemes legyen magyarnak lenni a környező országokban, és ezzel meg lehessen állítani az asszimilációt. Ennek különösen fontos eszközeként értékeljük a magyar nyelvű iskolába járó gyermekek után járó támogatások körét, ami egyúttal lehetőséget teremt arra is, hogy a magyar oktatási intézményeket a határon túl megerősítsük, illetőleg ily módon az identitás megmaradásának, fenntartásának fontos átörökítő intézményeit fenntartsuk.

Elhangzott a miniszteri expozéban, és a bizottsági vitában is szóba került, hogy Magyarországnak már most szüksége van a határon túli magyarok munkavállalására, vélhetően ez a tendencia a jövőben erősödni fog, és ilyen értelemben a törvénytervezet fő célja az illegális foglalkoztatottság visszaszorítása, és ezzel együtt a feketemunkának a részarányát igyekszik mérsékelni. A határon túli magyarság szülőföldön maradása hozzájárul a szomszédos országokkal fenntartott gazdasági kapcsolatok bővítéséhez, amely Magyarország egésze és a nemzet egésze számára is megtérülő gazdasági befektetés. A jelenleg hatályos európai közösségi

jog alapján a kedvezménytörvény Magyarország európai csatlakozása után is tudja biztosítani a határon túli magyarok zavartalan határátlépését. A törvényjavaslat elfogadását az is indokolja, hogy az érintett határon túli magyarok a trinanoni és a párizsi békeszerződések folytán akarataikon kívül kerültek kisebbségi sorba, másrészt pedig családi, gazdasági köteleik és kulturális kapcsolataik igen szorosak az anyaországgal.

A határon túli magyarokra vonatkozó törvény Magyarország szuverén döntése, így ebből adódóan tájékoztatási kötelezettsége van csak, amit megtett mind az európai uniós országok, mind az Európai Unió nagykövete, mind pedig a szomszédos országok felé. Fontos megjegyezni, hogy ezt a törvénytervezetet a határon túli magyar szervezetek egyöntetűen támogatják, és a bizottsági vita, valamint a MÁÉRT állásfoglalásai is azt bizonyítják, hogy a hazai politikai erők túlnyomó többsége ugyancsak így vélekedik.

Felmerült a bizottsági vita során egy olyan kérdés, hogy gerjeszthet-e feszültségeket ez a törvénytervezet a szomszédos országokkal; ez ellenzéki oldalról vetődött fel. A bizottsági többségi vélemény szerint nem, a stabilitást erősíti, és ilyen értelemben illeszkedik Magyarország külpolitikai programjához, külpolitikai elképzeléséhez, amit 1998 óta a kormány konzekvensen folytat. Köszönöm a figyelmet. *(Taps a kormánypartok soraiban.)*

POTÁPI ÁRPÁD, az emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottság előadója:
Köszönöm a szót. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Képviselőtársaim! Ma Magyarországon mintegy 2,5-3 millióra tehető azoknak a száma, akiknek szülei, nagyszülei vagy ők maguk nem a jelenlegi országhatárokon belül születtek, vagy rokonaik, ismerőseik, barátaik élnek a határokon túl. Ők ezer szállal kötődnek közvetlenül is a határon túli magyarsághoz; leginkább természetesen azok, akiknek szülőföldjük és hazájuk ma már nem ugyanazt a területet jelenti.

Számomra Katharina Schmidt, akit a Dunántúlról telepítettek ki Németországba, fogalmazza meg legszebben azok érzését, akiknek el kellett hagyniuk szülőföldjüket: „A hazám Magyarországon van. Ha hazautazom, haza utazom. Nekem nemcsak a porta az, vagy a kunyhó a faluszélen, nem a mező, a termékeny földek azok, hanem az, ami több ennél. Rejtetten és halhatatlanul él tovább bennünk, a szívünkben. Semmi nem rombolhatja szét, és soha nem vehetik el tőlünk. Ebbe a hazába, ahonnan senkit nem lehet elűzni, térünk vissza élénk és fájdalmas gondolatainkban.”

Ma Európában százmillióra tehető a nemzeti kisebbségekhez tartozók száma. Több európai jogszabály született védelmükben, de az anyaországok egy része is megalkotta a más államok területén élő nemzettársaik érdekében törvényt; csak a térségből például Lengyelország, Szlovákia, Románia, Szlovénia és Horvátország. A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvénytervezet tehát szervesen illeszkedik az európai, közép-európai országok jogrendszerébe. Egy ilyen típusú törvény megalkotása épp nekünk kellene hogy fontos legyen, hiszen a magyarság nemzetrészei, az oroszokat nem számítva, élnek a legnagyobb számban az ország határain túl.

A törvénytervezet elfogadása egy történelmi adósság törlesztése, hiszen 80 év óta először kerülne rendezett viszonyba a határon túli magyarok az anyaországgal. A törvény egyik legfontosabb eleme, hogy segítséget nyújt a kisebbségi sorsban élő magyarság szülő-

földjén való megmaradásához. Magyarország külpolitikai törekvéseinek egyik sarokpillére a régió stabilitásának erősítése és a jószomszédi viszony ápolása. Ebből eredően a határon túl élő magyar kisebbség szülőföldön maradását és boldogulását minden lehetséges eszközzel elő kívánja segíteni.

Az emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottság 2001. április 11-i ülésén tárgyalta a T/4070. számon benyújtott törvénytervezetet. Az indítvánnyal kapcsolatban a következő kérdések fogalmazódtak meg a bizottsági ülésen. Hogyan képzei el az előterjesztő az egészségügyi szolgáltatást és ellátást a törvény hatálya alá eső, Magyarországon munkát vállaló személyek esetében? Melyik ország oktatási minisztere mondja meg, hogy melyik intézmény tekinthető magyar nyelvűnek? A törvény elfogadása nem növeli-e a határon túli magyarok körében a szülőföldjük elhagyását? Tájékoztatta-e a kormány az Európai Unió és a környező országok hivatalos szerveit a készülő törvénytervezetről?

A kérdésekre és a képviselői hozzászólásokra dr. Gál Kinga, a Határon Túli Magyarak Hivatalának új általános elnökhelyettese adott választ.

A törvény a magyarországi munkavállalás legalizálására törekszik, a feketemunka visszaszorítására, a határon túli munkavállalók jogbiztonságának megerősítésére. A tervezet kidolgozásakor folyamatosan konzultált a Külügyminisztérium az európai uniós tagállamok és a szomszédos országok képviselőivel. A külügyminiszter tájékoztatta az elkészült törvénytervezetről az uniós tagállamok budapesti nagyköveteit. A közvélemény-kutatás szerint a törvény életbelépésével 50 százalékkal csökkenne az áttelepülni szándékozók aránya.

Végezetül, engedjék meg, hogy elmondjam, az emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottság az SZDSZ-es tartózkodás mellett egyhangúlag a törvénytervezetet az általános vitára alkalmasnak találta.

Köszönöm szépen, hogy meghallgattak. *(Taps a kormánypartok soraiban.)*

DR. KÖKÉNY MIHÁLY, az egészségügyi és szociális bizottság elnöke, a bizottság előadója: Köszönöm a szót. Elnök Úr! Tisztelt Országgyűlés! Bizottsági előadóként én egy tárgyyszerű összefoglalót igyekszem adni a törvényjavaslat bizottsági megbeszéléséről, kerülve a patetikus hangvételt. Bizottságunk túlnyomó többsége, egy ellenszavazatot és egy tartózkodást leszámítva, zöldre állította a szemafor a törvényjavaslat előtt, nem kérdőjelezve meg a határon túl élő magyarokért viselt felelősség törvényi formába öntésének a szükségességét. A tartalmas és konstruktív vitában azonban megfogalmazódtak aggályok és fenntartások is, elsősorban a bizottság kompetenciájába tartozó szociális, társadalombiztosítási és egészségügyi ellátásokkal összefüggésben. Ezekből szeretnék kiemelni néhány kérdést.

A bizottság tagjai hiányoltak háttér tanulmányokat és költségvetési számításokat, hatásvizsgálatokat, még annak ismeretében is, ahogy erről a miniszter úr az előbb beszélt, hogy lehetetlen azt megjósolni, hányan kívánják az egyes juttatásokat, kedvezményeket majd igénybe venni. Ugyanakkor azonban a közhasznú szervezetek felállításának, a törvényben elképzelt intézményrendszer működtetésének a költségei jól becsülhetők, és, gondolom, a képviselők joggal várják el, hogy ennek a nagyságrendjéről fontos információkat kapjanak az előterjesztőtől.

Az is elhangzott, hogy a törvényjavaslatban vannak bizonytalansági és kockázati tényezők, a vázolt szakmapolitikai megoldások alkalmazhatóságát és fogadtatását tekintve. Így szóba került, hogy a tervezet ugyan szükséztől bánik a családtámogatási, az egészségügyi szolgáltatások témakörével, már létező vagy még meg sem született jogszabályokra utal, de a képviselők számára ma még ismeretlen építmények, így egy sajátos egészségügyi magánbiztosítási intézmény már kibontakozóban van, azonban ennek a létrehozását még bizonytalan időpontban, bizonytalan mértékű tőkejuttatással tervezi a kormány. Azt fogalmaztuk meg, hogy nem lenne szerencsés, ha ennek a magánbiztosítási elképzelésnek a szabályozása elkerülné az Országgyűlést.

FILLÓ PÁL, a foglalkoztatási és munkaügyi bizottság elnöke, a bizottság előadója: Köszönöm szépen, elnök úr. Igen tisztelt Ház! Kedves Képviselőtársaim! Tisztelt Vendégeink! Az Országgyűlés foglalkoztatási és munkaügyi bizottsága április 10-i ülésén tárgyalta meg a törvénytervezetet, és azt egyhangúlag általános vitára alkalmasnak találta. Ugyanakkor nagyon sok olyan konkrét vélemény és problémafelvetés hangzott el a bizottság ülésén, amelyet itt, a Házban szeretnék tolmácsolni képviselőtársaimnak.

Természetesen a mi bizottságunk elsősorban a munkaerőpiacra gyakorolt hatását, az új intézkedéseknek a munkaerőpiacra gyakorolt hatását, a munkavállalók, a magyarországi munkavállalók helyzetét érintő kérdéseket tárgyalta meg elsősorban. A bizottságunk ülésén felmerült az a probléma, amelyet a miniszter úr is említett a beszédében, hogy a határon kívül élő magyarok igen nagy számban dolgoznak Magyarországon, de ez a munkavállalás az esetek döntő többségében nem legális, hanem illegális. Az is elhangzott, hogy egész iparágak álltak fel Magyarországon, amelyek ezeknek a nehéz sorsú embereknek a meghatározott időnkénti kiutaztatásával foglalkoznak, hogy az újabb pecsét megszerzésével ezek a magyarok tovább tudjanak dolgozni Magyarországon, kisbuszokkal szállítják ki őket az országból, megalázó körülmények között, és csak azért, hogy tovább tudjanak dolgozni, el kell hagyniuk Magyarország területét.

Ezzel a méltatlan helyzettel, úgy gondolom, mindenképpen szakítanunk kell. Ezért nagyon örülünk annak, hogy a törvény megteremti a legális munkavégzés feltételeit. Ez egy nagyon fontos dolog, hiszen az országnak is érdeke és a Magyarországon dolgozó, de nem Magyarországon élő magyaroknak is alapvető érdeke, hogy legális feltételek között, tisztességes, rendezett körülmények között tudjanak Magyarországon dolgozni.

Ami leginkább kritikaként vagy problémaként merült fel, tulajdonképpen az, hogy a legtöbb ágazatban, a legtöbb szakmában ezek a munkavállalók – mivel a környező országok döntő többségében az életszínvonal és a bér lényegesen elmarad a magyarországi helyzethez képest – nagyon sokszor alulkínálják a magyar munkavállalók ajánlatait, tehát egyfajta bérletörő szerepet is játszanak sajnálatos módon. Ez egy nagyon súlyos probléma, amellyel szembe kell néznünk. A bizottságunk ülésén is megfogalmazódott, hogy mindenképpen garanciákat kell beépíteni a törvénybe a tekintetben, hogy a határon kívül élő magyarok legalább olyan bért kapjanak egy-egy ágazatban, egy-egy szakmában, mint ami itt, Magyarországon általános. Tehát ne az legyen, mint ami most van, a jelenlegi gyakor-

lat, hogy az adott szakmák tekintetében lényegesen alacsonyabb bérért vannak foglalkoztatva ezek az emberek.

Ezt a garanciát meg tudjuk teremteni; úgy gondolom, hogy a többi kérdés már valóban versenykategória, hiszen a képzettség, a munkavégzés színvonala dönti el azt, hogy egy-egy munkavállaló milyen jövedelmet, milyen állást tud megszerezni Magyarországon.

Igen tisztelt Képviselőtársaim! Felmerült az a probléma is a bizottságunk ülésén, hogy az európai uniós csatlakozás után nem áll-e fenn az a veszély, hogy ha magyarországi munkavégzést biztosítunk a határon kívül élő magyaroknak, akkor ők valóban magyar területen fognak ezzel élni. Miután az Unióban az a gyakorlat, hogy a határok meglehetősen nyitottak, nagyon nehéz lesz kontrollálni, hogy ezek a munkavállalók ne hagyják el Magyarországot területét, esetleg a még jobb vagy még magasabb bér érdekében. Azt hiszem, hogy ezzel a kérdéssel is majd még részleteiben kell foglalkozni.

Mindenesetre megfogalmaztuk a bizottság ülésén, és ezzel a jelen lévő előterjesztők is egyetértettek, hogy nagyon fontos lenne legalább azt a garanciát beépíteni a törvénybe, hogy a határon kívül élő magyarok vonatkozásában is a minimálbér mint alapvető kategória kerüljön megerősítésre, ez alatt ne lehessen őket foglalkoztatni teljes munkaidőben. Úgy gondolom, hogy ez tisztességes és elfogadható megoldás lenne.

Igen tisztelt Képviselőtársaim! A bizottságunk örül annak, hogy ez a törvénytervezet vitára került, és bízunk abban, hogy ha az Országgyűlés elfogadja, akkor végül a határon kívül élő magyar testvéreink tisztességes, kulturált és a magyar állampolgárokhoz hasonló elbánásban fognak részesülni a munka világában is. Mi igyekszünk ennek érdekében mindent megtenni.

Köszönöm a figyelmüket. *(Taps az MSZP és az SZDSZ padsoraiban.)*

UGHY ATTILA, a kulturális és sajtóbizottság előadója: Elnök Úr! Tisztelt Ház! Miniszter Úr! Kedves Vendégeink! A kulturális és sajtóbizottság április 11-én tárgyalta a T/4070. számú, a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslatot, és ellenszavazat nélkül, 1 tartózkodás mellett általános vitára alkalmasnak találta.

A bizottság ülésén sok kérdés elhangzott, sok vélemény is elhangzott. Ezeknek megpróbálom egy rövid, tárgyyszerű összegzést adni. A bizottság kormánypárti képviselői kiemelték a törvényjavaslattal kapcsolatban, hogy ennek a javaslatnak a benyújtása és remélhetőleg a majdani elfogadása egy olyan történelmi adósságot törleszt, amely hosszú évtizedek óta már Magyarországon a határon túli magyarokkal kapcsolatban létezik. Ez a történelmi adósság arról szól, hogy először kerülnének olyan jogi kapcsolatba a határon túl élő magyarok az anyaországgal, azok a határon túl élő magyarok, akik önhibájukon kívül kerültek Magyarországon kívülre, a szomszédos államokba, és magukat magyar identitásúnak vallják, ami korábban, az előző hatvan évben nem fordult elő.

Nagyon fontos – ezt mind a kormánypárti, mind az ellenzéki képviselőtársaim kiemelték a törvényjavaslattal kapcsolatban –, hogy ez a törvény a Magyarországra való települést, az anyaországba való áramlást próbálja egy picit lassítani, megállítani vagy megfordítani; az otthon maradást, a szülőföldön maradást és a szülőföldön való boldogulás lehetőségét próbálja előteremteni ez a törvényjavaslat.

Ennek alátámasztására a bizottság ülésén több képviselő előhozta a Balázs Ferenc Intézet által készített tanulmányt, amit már a miniszter úr is idézett az expozéjában. Ez arról szól, hogy a határon túl élő magyarok negyedrésze, 25 százaléka valamilyen formában – elsősorban a fiatalabb korosztály – azon töri a fejét, hogy szeretne áttelepülni az anyaországba, és Magyarországon szeretne élni. De abban az esetben, ha egy olyan törvényjavaslat vagy egy olyan törvény születik Magyarországon, amely számukra az anyaországban egészségügyi, kulturális, társadalmi vagy gazdasági többletjogokat vagy oktatási többletjogokat biztosít, ebben az esetben a 25 százalékos rögjön 12,5 százalékra csökken, tehát a 25 százalékos felére csökkenne.

RÉVÉSZ MÁRIUSZ, az oktatási és tudományos bizottság alelnöke, a bizottság előadója: Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Miniszter Úr! Tisztelt határon túlról érkezett Vendégeink! Az oktatási bizottság 18 igen szavazattal, tartózkodás és ellenszavazat nélkül, egyhangúlag általános vitára javasolta a törvénytervezetet. Természetesen voltak észrevételek és voltak vitatott pontok. Többen elmondták azonban: fontos, hogy a pártok közös álláspontot tudjanak kialakítani. Fontos, mert a politikai konszenzus a társadalmi közvéleményt is befolyásolja, és fontos azért is, mert erősíti a magyarok érdekérvényesítő képességét a határon túl is.

Felvetődött azonban néhány vitatott pont is. Felvetődött például az, hogy túlzott várokozások fogalmazódtak meg az elmúlt időszakban a határon túl. A bizottsági ülésen azonban elhangzott, hogy a törvény előkészítése során a kedvezmények köre nem szűkült, hanem bővült. Hónapról hónapra több kedvezmény szerepelt a törvénytervezetben, mint azt megelőzően. Példaként hadd említsem a tankönyv- és taneszköz-vásárlást, amely februárban került be a törvénybe vagy a családtámogatási rendszerre vonatkozó szabályozást, amely csak az utolsó változatban szerepel.

Többen megfogalmazták a bizottsági tagok közül, hogy nem elég konkrét néhány támogatás megfogalmazása. Többen kifogásolták, hogy a határon túl bizonyos támogatásokhoz csak pályázati úton lehet hozzájutni. Ugyanakkor a vitában a bizottság tagjai tudomásul vették, hogy a Magyarországra szóló kedvezmények alanyi jogon járnak, a határon túli támogatásokra pedig pályázni kell. Ez azért fontos, mert külföldről teljesen támadhatatlan megoldás.

A bizottság tagjai ugyanakkor szükségesnek látják, hogy a pályázatok elbírálása normatív alapon kell hogy megtörténjen. Erre vonatkozóan felvetődött, hogy talán módosító javaslatok is szükségesek lesznek, mindenki szeretné azt látni, hogy nem egyedi elbírálás, hanem normatív elbírálás alapján fog megtörténni a családi támogatás, tankönyv-, taneszköz-támogatás és még sok minden egyéb.

Az is szóba került a bizottsági ülésen, hogy a törvényjavaslat összefogja azokat a határon túlról irányuló támogatásokat, amelyek már jelenleg is működnek. Itt némi vita bontakozott ki abban az tekintetben, hogy minden benne van-e ebben a törvényben, vagy vannak olyan, jelenleg is működő támogatások, amelyek ebben a törvényben nem szerepelnek. Felvetődött az oktatási bizottságban is az, hogy mennyire eurokonform ez a törvény. Elhangzott számos európai ország példája, elhangzott számos európai ország gyakorlata. Vannak

kedvezmények a határokon túl élő németek, írek, spanyol ajkúak számára, úgyhogy Európában nem lesz egyedül a magyar gyakorlat.

A bizottság több tagja megállapította, hogy a törvényjavaslat nem old meg minden problémát, de jelentős lépés lesz. Az oktatási bizottsági vitában úgy tűnt, hogy megfelelő egyeztetések, módosítások után a törvény konszenzus közeli többséggel elfogadható.

Köszönöm szépen. *(Taps.)*

DR. HARGITAI JÁNOS, a költségvetési és pénzügyi bizottság előadója: Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Országgyűlés! Tisztelt Miniszter Úr! A költségvetési bizottság ülésén három kérdéskör vetődött fel, illetve három kérdéskört vizsgáltak a kormánypárti felszólalók. Én a mondandóm során csak ezekre térek ki, az ellenzéki képviselők álláspontját nem ismertetem, mert az ellenzék többszámú volt a költségvetési bizottságban, és a kisebbségben maradtak úgy döntöttek, hogy a plénumon önálló képviselővel fognak megjelenni.

A három kérdéskör, amit a többség képviselői érintettek, a következő volt. Először az alkotmány felelősségi klauzuláját elemeztük, és ebből vontunk le következtetéseket. Egy második kérdéskör kapcsán arra kerestük a választ, hogy miért kell ezt a törvényt megalkotni, miért lehet most megalkotni, és miért éppen most alkotunk egy ilyen típusú törvényt. Egy harmadik kérdéskör kapcsán pedig azt vizsgáltuk, hogy mi lesz ennek a törvénynek a következménye, illetve mi lenne annak a következménye, ha most nem alkotnánk meg ezt a törvényt.

Először a felelősségi klauzuláról. Miniszter úr az expozéjában is érintette az alkotmány 6. § (3) bekezdését. Mindannyiunk által ismert, ez így szól: „A Magyar Köztársaság felelősséget érez a határon kívüli magyarok sorsáért, és előmozdítja Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.” Jól tudjuk, hogy ez a felelősségi klauzula, illetve ennek a normatív tartalma lehetett vitatott, mi azt gondoljuk azonban, hogy az a gyakorlat, ahogy eddig kezelte az Országgyűlés ezt a normatív tartalmat, nem volt kielégítő. Mi azt gondoljuk, hogy a Magyar Köztársaságnak egy más típusú felelőssége van a határon túli magyarok iránt, mint amit eddig érvényesíteni tudott. Ugyanakkor elfogadom miniszter úrnak azt az érvelését, hogy az, amit itt ma teszünk, egy tízéves fejlődéssor betetőzése. Tehát nem az előző kormányok politikájának kritikája kapcsán mondom azt, amit itt éppen mondtam.

Annak a kérdéskörnek a vizsgálata kapcsán, hogy miért kell egy ilyen típusú törvényt alkotni, az érünk az volt, hogy 150 jogszabály foglalkozik gyakorlatilag ezzel a kérdéskörrel, egy jogszabályi dzsungel veszi körül az egészet, kellően áttekinthetetlen, ezért szükséges egy ilyen típusú kerettörvény megalkotása.

Hogy miért lehet megalkotni most ezt a törvényt? Azt gondoljuk, hogy a magyar gazdaság az elmúlt tíz év alatt megteremtette azokat a forrásokat – és ezek a források a költségvetésben rendelkezésre állnak –, amely forrásokkal fedezetet is tudunk teremteni egy ilyen más típusú felelősségnek, mint amit mi érvényesíteni akarunk. Miért éppen most? Mert fontosnak gondoljuk azt, hogy az európai uniós csatlakozásunk előtt megszülessen ez a törvény, és eloszlassuk azokat a félelmeket, amelyek szemmel láthatóan érezhetők a határon túli magyarok között. Joggal gondolják az ott élő magyarok azt, hogy egy más típusú, egy

új típusú vasfüggöny helyezkedhet el pár év múlva az Unió határán, Magyarország belül lesz az Unión, és sajnos, a szomszédos országok jó része még átmeneti ideig távol marad, távol maradni kényszerül az Uniótól.

A harmadik kérdéskör: mi lesz a következménye ennek a törvénynek? A mi érvelésünk az volt, hogy ez a törvény segíteni fogja azt, hogy a határon túli magyarok jó szívvel éljenek ott, ahová születtek, azaz a jelenlegi szülőföldjükön, és nem fogja ösztönözni azt, hogy az anyaországba, a majdani Európai Unió területére vonuljanak, és itt keressenek életlehetőséget.

Érvelésünket azzal a vizsgálattal is alátámasztottuk, amit itt is ismertetni szeretnék: ha egy százas skálán helyeznénk el azokat az értékeket, amelyeket ez a törvény majd juttat a határon túli magyaroknak, akkor ebből 59 százaléknyi az olyan forrás, amit a határon túli magyarok ott, a szülőföldjükön vehetnek igénybe, és csak 10 százaléknyi az a forrás, amit itt, az anyaországban vesznek igénybe. Tehát nem igazak azok az érvek, hogy költségvetési forrásokkal is azt ösztönözzük, hogy bejöjjenek az anyaországba.

Ha nem alkotnánk meg ezt a törvényt, nagy valószínűséggel – és itt az intézet felmérése is hivatkozom – az lenne a következménye, hogy nagyobb számmal gondolnák azt, hogy a boldogulásukat az anyaországban kell keresniük, ami a határon túli magyar közösségeknek sem érdeke.

Az utolsó gondolatköröm kapcsán szeretném még elmondani önöknek azt, hogy mi fontosnak tartjuk, hogy létrejöjjön egy új típusú közjogi kapcsolat is a Magyar Köztársaság és a határon túli magyarok között, azaz az állampolgár és a külföldi jogállása között létrejöjjön ez a speciális, ez a sui generis jogállás, ami a határon túli magyarokat fogja ezután érinteni itt a Magyar Köztársaságban.

Az ellenzék többszólamúságát azért említettem meg, mert a MIÉP-es képviselők támogatták ezt a törvényjavaslatot, az SZDSZ ellenezte és általános vitára alkalmatlannak tartotta, a szocialista képviselők pedig tartózkodtak a költségvetési bizottságban az általános vitára való alkalmasság kérdésköre kapcsán.

Köszönöm a figyelmüket. *(Taps a kormánypartok és a MIÉP soraiból.)*

ELNÖK: Ebben a bizottságban kisebbségi vélemény is megfogalmazódott, azonban Keller László, akit előterjesztőként jeleztek, nincs a teremben. Kérdezem, hogy elmondja-e a bizottság kisebbségi véleményét valaki más. (Nem érkezik jelzés.) Tehát a költségvetési bizottság kisebbségi véleményét akkor most nem fogjuk megismerni.

Ez esetben megadom a szót Básthly Tamásnak, az önkormányzati bizottság előadójának.

BÁSTHY TAMÁS, az önkormányzati és rendészeti bizottság előadója: Elnök úr, köszönöm a szót. Tisztelt Országgyűlés! Tisztelt Miniszter Úr! Az Országgyűlés önkormányzati és rendészeti bizottsága megvitatta a szomszédos államokban élő magyarokról szóló T/4070. számú törvényjavaslatot. Előljáróban meg kell állapítani, hogy egy régóta várt, hosszú előkészítő munka során kialakult törvénytervezet fekszik előttünk, amely egyáltalán nem szokványos, hanem sajtóságon sok-sok tapintatot és körültekintő munkát igénylő tervezet.

Olyan törvényről van szó, amelynek megalkotása során különösen fontos a nemzet és a parlamenti pártok egyetértése. Olyan törvény, amely 80 évet váratott magára, amely kifejezi és segíti a magyarság összetartozását és összetartását, amely megpróbálja visszahelyezni a határainkon túl élő magyarokat is a magyar nemzet európai közösségébe. Éppen ezért általános és egyetemleges nemzeti ügyként tekinti a tervezet a magyarság kérdését, konszenzus keresésére törekszik a pártok között, s a minél szélesebb támogatottság érdekében nyitott a további jobbító szándékú módosítások felé is.

Rendkívül nehéz feladat elé állította a törvény-előkészítőket a tervezet, hiszen más, szuverén államokban élő magyar honfitársaink számára kíván lehetőségeket teremteni anélkül, hogy ezen államok jogos érzékenységét ezzel sértené. Ezért különös figyelmet kellett fordítani a nemzetközi jogi megfontolásokra, az európai uniós előírásokra és az érintett kormányok és országok véleményére, érzékenységére. Ennek érdekében intenzív diplomáciai háttértevékenység folyt az érintettek képviselőivel, szakértőivel, amelynek során többek között Martonyi János külügyminiszter úr is személyesen találkozott április 5-én az összes európai uniós tagállam és a szomszédos államok nagyköveteivel, ismertette és átadta tanulmányozásra a törvényjavaslatot, és részletesen válaszolt a felmerült kérdésekre. Ezt megelőzően is intenzív előkészítő megbeszélések folytak, többek között Michael Lake európai uniós nagykövet úrral is, aki részletesen kifejtette véleményét szóban és írásban is, amelyet figyelembe véve készült el a törvénytervezet végleges megfogalmazása.

Mindezek figyelembevételével kívánja a törvény biztosítani, hogy a határokon kívül élő magyarok itthon érezhessék, érezzék magukat Magyarországon, ugyanakkor ösztönözön is a törvény a szülőföldön maradásra, arra, hogy a magyarság vállalásáért ne kelljen elhagyniuk szülőföldjüket, s e vállalásuk teljesítésében az anyaország is kellő együttérzéssel és elvárható szolidaritással támogassa határainkon túl élő honfitársainkat.

Ennek érdekében támogatni kívánja a tervezet a határainkon túli magyar nonprofit szervezeteket, azok működését, a kihelyezett felsőoktatási intézmények tagozatainak tevékenységét és fenntartását, és az ezt lehetővé tevő, legalább kétgyermekes családok gyermekeinek anyanyelvi iskolába járatását, óvodai ellátását. Tankönyvek és taneszközök juttatásával segíti a szülőföldön történő anyanyelvi oktatás sikeres megvalósítását.

További, Magyarországon igénybe vehető lehetőségeket kínál a tervezet a művelődés, a tanulás terén, könyvtárak, múzeumok látogatására, diákigazolványokkal kedvezményes utazásokra, és a könnyebb megélhetést biztosító és célzó munkavállalási engedélyek megszerzésére és a társadalombiztosítási ellátás igénybevételére egyaránt lehetőségeket biztosít.

A munkavállalást a tervezet két lépcsőben kívánja lehetővé tenni, amelynek értelmében a három hónap minimumon túl a gazdasági miniszter hatalmazza fel további engedélyezésre a munkavállalót.

Ezek a csupán leglényegesebb törekvések tették lehetővé azt, hogy az önkormányzati és rendészeti bizottság egyhangúlag általános vitára alkalmasnak minősítette a törvénytervezetet.

Köszönöm figyelmüket. *(Taps a kormánypártok soraiból. – Csurka István tapsol.)*

ELNÖK: Ebben a bizottságban is volt kisebbségi vélemény, amelynek előterjesztője Pozsgai Balázs képviselő úr.

POZSGAI BALÁZS, az önkormányzati és rendészeti bizottság kisebbségi véleményének ismertetője: Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Képviselőtársaim! Kedves Vendégek! Az önkormányzati és rendészeti bizottságban elhangzott kisebbségi vélemény megfogalmazása ellenére a Szocialista Párt képviselői e törvény támogatását ígérik, a beterjesztett javaslatot általános vitára alkalmasnak tartják.

Mégis, mitől óvnak a kisebbségi vélemények megfogalmazói? Elsőként attól, hogy e törvény kifejezetten politikai jellegű, s a saját pártérdekeiket tekinthetik egyesek elsődlegesnek, és ezzel háttérbe szoríthatják a szomszédos országban élő magyarság ügyét.

Másodikként: e törvény még nem ismert végrehajtási rendeleteiben lehetnek olyan megoldások, amelyek ma nem képezik az általános vita tárgyát, így később okozhatnak ellentmondásokat, vitákat.

Harmadikként: e törvény szuverén döntésünk, de nem csak hazai belügyünk, hatása van, lesz az Európai Unióra, valamint különböző mértékben a szomszédos országok és Magyarország kapcsolatára.

Negyedikként: Magyarországon még beláthatatlanok e törvény következményei, nem tudjuk, hogy fog működni a gyakorlatban, és mi lesz a tényleges költségvonzata.

Ötödikként: e törvényben nem szervezeteket, hanem személyeket támogatunk, ami egyrészt leértékelheti a kinti magyar szervezetek tevékenységét, másrészt a törvény alkalmazásában nem lehet figyelembe venni az egyének rászorultságát. Ezen túlmenően a képviselők felvetették továbbá, hogy e törvény tömeges legitimizált bevándorlást indíthat el, ami a magyarlakta lakóhelyek gyors erózióját jelentheti, a helyi kultúra elvesztésével együtt.

A munkavállalás tekintetében: a három hónapos kedvezmény csak az ideny munkáknál kedvező, különösen az alacsonyabb munkabér-lehetőségek miatt, és ennek hatása negatív lehet a magyar bérigények tekintetében. Mellékmondatként hangzott el, hogy hosszabb távú munkaerő- és bevándorlás-politikára lenne szüksége Magyarországnak, nem az átcsábítás törvényére.

Elhangzott az is, hogy csalódás annyiban e törvény, hogy 80 százalékban már ma is alkalmazott lehetőségeket, 20 százalékában új elemeket tartalmaz.

Kormányoldalról többet ígértek, de kevesebbet kaptak a külföldi magyarok. Problémát látnak egyes képviselőink az ajánló szervezetek törvényi megfogalmazásában és majdani működésében.

Összefoglalva: a törvénytervezet pontatlanságai módosítókkal kiküszöbölhetők. Ezért, a külföldi magyarok kérését is figyelembe véve, a nemzeti összetartozás törvénytervezetének támogatásáról biztosítottuk az előterjesztőt.

Köszönöm figyelmüket. *(Taps az MSZP padsoraiban.)*

DR. HÖRCSIK RICHÁRD, az európai integrációs ügyek bizottságának alelnöke, a bizottság előadója: Tisztelt Elnök Úr! Miniszter Úr! Tisztelt Ház! Köszöntöm a határon túli magyarok képviselőit.

Az európai integrációs ügyek bizottsága a múlt heti ülésén megtárgyalta a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslatot, amit bizottságunk ellenszavazat

nélkül, 16 igen és 2 tartózkodással általános vitára alkalmasnak tartott. Mivel ülésünkön az SZDSZ különvéleményt fogalmazott meg, amit Lotz Károly képviselőtársam mond majd el, ezért én a bizottság többségi álláspontját kívánom előterjeszteni.

Tisztelt Elnök Úr! Szeretném előrebocsátani, hogy bizottságunknak kompetenciáját tekintve az volt a feladata, hogy az európai integráció szemszögéből nézze át az előttünk fekvő törvényjavaslatot. Így bizottsági ülésünkön négy kérdéskört emeltünk ki. Először is: mi volt az oka és milyen előzmények vezettek ahhoz, hogy ezt a kérdést szabályozni kellett? Másodszor – mintegy ebből is következően –: mi valójában a törvényjavaslat célja? Harmadszor: hogyan néz ki a tervezet a nemzetközi jog tükrében? És végül: mennyiben felel meg az európai integrációban való részvételünknek, hogyan illeszkedik a csatlakozási folyamathoz?

Tisztelt Képviselőtársaim! Közismert a Kárpát-medence országaiban a kilencvenes években elkezdődött robbanásszerű átalakulás, ami azóta egy sor fejlettségbeli különbséget hozott felszínre. Mindez egyébként jól tükröződik az európai integrációért tett erőfeszítéseik ütemében is. Ebből adódóan is megnövekedett az úgynevezett integrációs hajlam, és ez nemcsak a kisebbségi lét következménye, ami egy sor társadalmi és gazdasági kihívást jelent Magyarországnak számára.

A törvénytervezet célja éppen ezért mindenki számára egyértelmű és világos. Alkotmányos kötelezettségünk az, hogy minden eszközzel segítsük elő a magyar kisebbség szülőföldön való maradását és boldogulását. A Magyar Köztársaságnak felelőssége van a határon túl élő magyarokért.

E törvénytervezet lehetőséget teremt arra, hogy az eddigiektől eltérő új, minőségi kapcsolat jöjjön létre a kisebbségi sorban élő magyarok és az anyaországban élő nemzettársaik között. És mindezt úgy teszi a tervezet, hogy nem sérti, hanem hangsúlyozottan figyelembe veszi Magyarország nemzetközi kötelezettségeit, a szomszédos országokkal kötött szerződéseket és az Európai Unióhoz történő csatlakozás alapelveit.

Ez a törvénytervezet tehát egy fontos eszköze annak a magyar külpolitikai prioritásnak, amit egyébként az Európai Unió többször elismert, hogy a közép-európai régió stabilizálása állandósuljon.

Tisztelt Elnök Úr! Bizottságunk fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a tervezet jól illeszkedik a nemzetközi joghoz. Alaptalanok tehát az ezzel ellentétes vélemények. Örömmel konstatáltuk, hogy a Külügyminisztérium a törvénytervezet kidolgozása során folyamatosan konzultált az EU-s tagállamok és a szomszédos országok képviselőivel. Nem igaz tehát a hír, hogy ez majd feszültségeket kelt a Kárpát-medence országai között. A törvényalkotó maximálisan figyelembe vette az Európai Unióhoz történő közeli csatlakozásból eredő követelményeket, hiszen ez a második fontos prioritása a magyar külpolitikának.

Tisztelt Elnök Úr! Végül bizottságunk megállapította, hogy e törvénytervezet alkalmazása két ponton érintkezik az uniós hatáskörökkel. Az egyik az idegenrendészet, más néven a schengeni elvek, a másik pedig a munkavállalás kérdésköre. Mindkét pontról rengeteg téves információ terjedt el. Szeretném hangsúlyozni, hogy a tervezettel nem sérülnek a schengeni elvek. E törvény alapján kiadott magyar igazolvány nem helyettesíti az útlevélet. A támogatások és a kedvezmények rendszere tehát nem érinti a magyar vízumpolitikát.

A munkavállalást illetően pedig éppen a sok társadalmi feszültséget okozó, úgynevezett feketemunka-vállalást igyekszik visszaszorítani.

Bizottságunk reméli, hogy a tervezetet a parlament nagy többséggel, konszenzusos alapon fogja elfogadni. Köszönöm türelmüket. *(Taps.)*

ELNÖK: A bizottságban megfogalmazódott kisebbségi vélemény előterjesztője Lotz Károly képviselő úr.

DR. LOTZ KÁROLY, az európai integrációs ügyek bizottsága kisebbségi véleményének ismertetője: Elnök Úr! Miniszter Úr! Tisztelt Ház! Kedves Vendégeink! A kisebbségi vélemény megfogalmazói messzemenően egyetértenek és egyetértettek a határon túli magyarság támogatásával, tehát nem az elvvel, hanem ennek a törvénynek a gyakorlatával van problémánk. Súlyos aggályokat látunk néhány tekintetben. Bár a 27. § megpróbálja reparálni ezt a kérdést, ami utólag belekerült, mégis változatlanul nem látjuk eléggé tisztázottnak az Európai Unió ama alapelvének követését, amely szerint más tagországokban az etnikai alapon való megkülönböztetés lehetetlen dolog az Európai Unió tekintetében. Miután jelölt országok vannak, sőt olyanok vannak, akik akár az első körben tagok lehetnek, mi úgy látjuk, hogy éppen a már említett Michael Lake úrnak többször hangsúlyozott aggályai és általában az európai uniós tisztségviselők bizonyos aggályai, amelyek itt írásban, szóban megfogalmazódtak, nem eléggé világosan vannak követve ebben a törvényben.

Abban a tekintetben is aggályokat látunk, hogy ez a megkülönböztetés, ez az igazolvánnyal történő megkülönböztetés nem éppen erősíteni fogja-e az anyaország részéről a megkülönböztetést ezekben az országokban és a megkülönböztetésnek akár a kirekesztési formáját is. Tehát ezt az aggályt ez a törvénytervezet nem oszlatja el.

A második aggály a kerettörvény jellegéből adódik. A miniszter úr is említette, talán nem szó szerint, de tartalmát illetően azt mondta, hogy ennek a valóságos tartalma a kormányra és a kormányzati szervekre tartozik, ők fogják kialakítani. Vagyis ez azt jelenti, hogy a magyar parlament olyanhoz kívánja adni a felhatalmazást biankó csekként, amelyről, amelynek tartalmáról legfeljebb sejtése van, érdemi tudomása nincs; ez a későbbiekben fog kialakulni. Ennyire szuper kerettörvény, ennyire üres törvény nemigen került még a magyar parlament képviselői elé, amit majd csak utólag fognak igazából megtudni.

A harmadik problémánk a magyar parlamentnek az a tudatlansága, ami több alkalommal felmerült ezzel kapcsolatban: nincs érdemi információnk a juttatások, kedvezmények költségkihatásairól, semmiféle számításról, hatásvizsgálatról nincs tudomásunk, egyelőre inkább csak félrevezető keretszámok jelentek meg ezzel kapcsolatban.

Itt már többen megfogalmazták azt a negyedik problémát, hogy megítélésük szerint ez a törvénytervezet nem a szülőföldön maradást segíti elő, szemben többek fejtegetésével, hiszen a kedvezmények túlnyomó többségét – egészségügy, társadalombiztosítás, oktatás, képzés, utazás, munkavállalás – Magyarországon nyújtja ez a törvényjavaslat. Megítélésünk szerint inkább ösztönöz a Magyarországra való áttelepülésre, mint – szándékával ellentétben – a helyben maradásra. Ilyen szempontból, azt hiszem, az aggályok jogosak. Megjegyzem,

hogy az SZDSZ Szent-Iványi frakcióvezető úr előterjesztésében beterjesztett egy olyan törvényjavaslatot, amelyet nem vett napirendre a parlament, amely a határon túli magyarok kedvezményeit, igen jelentős és széles kedvezményeit a szülőföldön kívánna biztosítani.

Végül tisztázatlan és bennünk súlyos hiányérzetet, illetve bizonytalanságot kelt a magyar igazolvány kiadásának feltételeiben mutatkozó bizonytalanság.

Ennek a semlegessége, az úgynevezett határon túli ajánló szervezeteknek a meghatározása, kiválasztása teljesen tisztázatlan, megítélésünk szerint ez a körülmény sem nagyon biztató az igazolványok kiadásának körülményeit illetően.

Ezt az öt lényeges problémát vetette fel a kisebbségi megfogalmazó, megítélésünk szerint ennek mindenképpen további tisztázása szükséges a törvényjavaslatban.

Köszönöm szépen. *(Taps az SZDSZ és az MSZP padsoraiban.)*

DR. LATORCAI JÁNOS, a gazdasági bizottság elnöke, a bizottság előadója:

Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Képviselőtársaim! Tisztelt Miniszter Úr! Kedves határon túli magyar Vendégeink! A gazdasági bizottság április 10-i ülésén tárgyalta meg a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslatot. A vitában egyértelművé vált, hogy régóta, immár több mint 80 éve óhajtott törvénytervezet került a parlament napirendjére, egy olyan javaslat, ami a szomszédos országokban élő, magukat magyarnak vallók magyarországi különleges státusát fogalmazza meg, s ami az irántuk való történelmi felelősségünkéből fakad.

Megállapíthatunk, hogy a magyar hatóságok által majd kiállított, közokiratnak minősülő okmánnyal rendelkező, szomszédos országokban élő magyarok számára a státustörvényben fontos kedvezményeket biztosít magyarságuk, magyar nyelvünk megőrzése, az utazás, a kultúra, az oktatás és a tudományos munka területén. A kedvezmények körébe bekerült a családtámogatás is, ami gazdasági szempontból is rendkívül fontos.

A vitában valamennyien megbizonyosodhattunk, és miniszter úr expozéjában is erről hallhattunk, hogy a törvényjavaslat előkészítése során a végrehajtáshoz szükséges anyagi forrásokról költségbecslés készült. Nyilvánvaló, hogy a kedvezményeket és támogatásokat majd igénybe vevők számának olyan pontosságú meghatározására, mint ha magyar állampolgárokról lenne szó, nincs mód. Ennek következtében a kiadások várható összege is csak becsülhető. Ugyanakkor az is természetes, hogy az egyes kedvezményeket egyidejűleg csak töredékszámban veszik majd igénybe, így például az oktatási, az egészségügyi és a családi kedvezményeket csak az életkor, az egészségügyi állapot és a családi háttér alapján erre szóba jöhetnek, míg a kulturális támogatásokat pedig csak az e szektorban tevékenykedők vehetik majd igénybe, és azt sem azonnal, hanem ahogyan hallhattuk is, 2-3 éves felfutási idő után. Azok a várható kiadások, amelyek az infrastruktúra megteremtését biztosítják, mint például az igazolványok kiállításához szükséges technikai háttér, az ajánló szervezetek felállításának, működésük személyi és anyagi feltételeinek a létrehozása, már az idén jelentkeznek a törvény elfogadása esetén.

A vitában elhangzott az is, hogy ezeket a költségeket a költségvetés biztosítaná, de hogy egy adott évben a költségvetés milyen nagyságrendben lesz képes támogatást adni, azt majd a nemzetgazdaság akkor aktuális teherbíró képessége határozza meg. A törvényja-

vaslat végrehajtásához szükséges várható költségek egy tételben való megjelenítése így rendkívül nehézkes, könnyen félreérthető is lenne, mivel önmagában az összeg nem tükrözné a mögötte húzódó állami szerepvállalás mértékét és jellegét, annak kötelezően jelentkező, illetve mérlegelés tárgyát képező voltát.

A bizottsági vita egyik súlyponti része a különleges státusú, határon túli magyarok magyarországi egészségügyi ellátásáról folyt. A törvényjavaslat szerint a Magyarországon legálisan munkát vállaló határon túli magyarok a magyar állampolgárokkal megegyező módon egészségügyi és nyugdíjnyújtást, illetve munkaadói járulékot, továbbá szakképzési hozzájárulást is fizetnek. E járulékfizetési kötelezettség teljesítése alapján a határon túli magyar munkavállalók saját személyükben, családtagjaik nélkül, egészségügyi és nyugdíj-szolgáltatásra szereznek jogosultságot. A határon túli magyar munkavállalók tényleges számától függően e jogosultság vitathatatlanul megemeli majd a magyar egészségügy által ellátandó személyek számát, az ezzel kapcsolatos kérdés reálisan azonban úgy vehető föl, hogy az említettek és munkáltatóik által befizetett járulékok összege milyen mértékben fedezi majd a felmerülő egészségügyi kiadásokat. A becslések szerint a befizetett összeg, beleszámítva az érintettek által esetenként fizetendő személyi jövedelemadó összegét is, éves szinten megközelítően fedezheti a többletellátás költségeit, illetve nagyban mérsékli majd az e területen szükséges állami szerepvállalást, így ennek költségfedezetére a gazdaság teljesítménye garanciát nyújt.

A vitában feltett kérdések, az azokra kapott válaszok alapján, és figyelemmel arra, hogy a státusrendezés a feketemunka visszaszorításában is jelentős lépés lehet, a gazdasági bizottság egyhangú szavazással támogatta a törvényjavaslat általános vitára való alkalmasságát, ajánlva a tisztelt Háznak annak elfogadását.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket. *(Taps.)*

NÉMETH ZSOLT, a Fidesz képviselőcsoportja részéről: Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Miniszter Úr! Tisztelt Ház! Főtiszteletű és főtisztelendő Püspök Urak! Tisztelt Magyar Állandó Értekezlet! Határon inneni és túli Vendégeink, Tévénézők! A határon túli magyarokról szóló törvény, amelyet a Fidesz-Magyar Polgári Párt elfogadásra javasol a parlamentnek, mérföldkő. Mérföldkő a magyar nemzetpolitikában, a szomszédügyi kapcsolatokban, és talán nem túlozunk, ha azt mondjuk, hogy térségünk nemzetiségi viszonyainak alakulásában is.

A magyar nemzetpolitika nagy utat tett meg ama nyolcvanas évek végi kijelentés óta, miszerint a határon túli magyarok a magyar nemzet részét képezik, de még inkább Antall József emlékezetes vallomása óta, amikor is lélekben és érzésben 15 millió magyar miniszterelnökként szólt a rendszerváltozás győzelmét ünneplő hallgatóságához.

A mai nap jelentősége, talán nem túlzás, ehhez a pillanathoz mérhető. Amit az elmúlt több mint tíz évben sikerült elérni, az nem kevés. Mindenekelőtt elértük azt, hogy a határon túli magyar törekvéseknek pozitív megítélése van mind Magyarországon, mind a környező országok többségi nemzeteinek, mind a nemzetközi közösségnek a szemében. Erre a pozitív megítélésre alapozva sikerült e törekvések egyes elemeit mára el is fogadtatni a környező országok többségi nemzeteivel és a nemzetközi közösség képviselőivel.

Ha kevés eredmény is van, de ma már vannak látványos eredmények. A magyarországi közvélemény pedig a határon túli magyarokra immáron nem úgy tekint, mint akik elvonnak, hanem úgy, mint akik hozzáadnak Magyarország erejéhez. Magyarok lenni a környező országok többségi nemzeteinek szemében ma már egyre kevésbé szégyen és egyre inkább érdem. A nemzetközi közösség pedig úgy tekint a határon túli magyarokra, mint a demokrácia és a politikai stabilitás zászlóvivőire azokban az államokban, amelyekben élnek.

A státustörvény sikere – nagy a tét – kiteljesítheti a határon túli magyar törekvések általános pozitív megítélését.

Tíz-egynéhány év alatt elértük azt is, hogy a magyar nemzetpolitika sikeressé vált. A határon túli magyarok ma már bíznak abban, hogy a magyar állam hatékony, hogy a magyar kormány képes és kész meghirdetett nemzetpolitikai programjának következetes végrehajtására. Nemcsak vágy, hanem valóság, hogy Magyarország hatékonyan járul hozzá a magyar kisebbségi közösségek identitásának megtartásához, életkörülményeik javításához szülőföldjükön, azokban az országokban, amelyekben élnek.

A környező országok meghatározó politikai erőinek pedig egyre inkább csökken a gyanakvása nemzetpolitikánk céljai iránt, hiszen nincsen semmi takargatnivalónk. Ez a politika nyílt és áttekinthető, éppen azért, mert a még kétségkívül meglévő problémákat takargatás nélkül tárjuk szomszédos partnereink elé. A státustörvény a magyar nemzetpolitika hitelét igazolja minden érintett szemében, legyenek azok határon túli magyarok, a nemzetközi élet szereplői vagy a szomszédos országok vezetői.

De hitelesek maguk a határon túli magyar közösségek is. Hosszú időbe telt, amíg megfelelőképpen tudatosítottuk, hogy a nemzetpolitika főszereplői nem a nemzetközi közösség, nem a nagyhatalmak, de még csak nem is a magyar állam, hanem pontosan a határon túli magyar közösségek. Ővük a legfőbb érdem az elért eredményekért, és ugyanúgy övük a fő felelősség most és az elkövetkezendő időszakokban is.

Mindenkinek, tisztelt Hölgyeim és Uraim, saját kezében van sorsának alakítása. Nem más, hanem a magyar kisebbségi közösségek döntöttek politikájuk alapelveit illetően, és mivel ezek az elvek többnyire helyesnek bizonyultak, a magyar kormány támogatta, támogatja, és a jövőben is támogatni fogja ezeket a célkitűzéseket. A határon túli magyarok ugyanis döntöttek afelől:

1. Hagyományosan békés eszközökkel, jogi úton, államaik belső jogára és a nemzetközi jogra támaszkodva szereznek érvényt politikai akaratuknak. Ezáltal bizonyították ország és világ előtt, hogy az etnikai feszültségeket erőszakmentesen, jogi úton is fel lehet oldani, és ezáltal egy messze ható példát adnak a térség számára, és szolgálják a térség stabilitását.

2. Tevékenységük nemcsak a szűken vett kisebbségvédelem területére korlátozódik, hanem a nemzetiégi korlátokon túllépve részt vállalnak államaik belpolitikai stabilitásának a megteremtésében, erősítésében, gazdaságának fejlesztésében és külpolitikai törekvéseik sikerre vitelében is.

3. Politikai szervezeteik a többségi nemzet pártjainak kiszámítható partnerei, megbízható szövetségesei. A kisebbségi léthelyzetből adódóan a választásokon mindig lehet számítani e szervezetek stabil szavazótáborára. Ezek a kvalitások a magyar kisebbségi politikai szervezeteket államaik bel- és külpolitikájának stabilizáló elemeivé emelik. S mivel

a határon túli magyarok egzisztenciálisan demokraták, mindig a jó oldalra állnak, vagyis államaik azon politikai erőivel ápolják a legszorosabb kapcsolatokat, kormánykoalícióban vagy ellenzékben, már ha tehetik, melyek a leginkább elkötelezettjei a demokratikus intézmények kiépítésének és országaik euroatlanti integrációjának.

A magyar kisebbségi szervezetek felismerték és tudatosították, hogy nemzeti törekvések csak akkor vihetők sikerre, ha azon államokban, amelyekben élnek, biztosítottak a kisebbségi közösségi jogok gyakorlásának elemi demokratikus és gazdasági feltételei. Ezért ezért az elemi demokratikus és gazdasági feltételekért is intenzíven tevékenykednek.

5. Mi jellemzi ezeket a határon túli magyar közösségeket, a nemzeti kisebbségi kérdés átfogó rendezésének legelfogadhatóbb intézményes formáját? Megítélésük szerint a közösségi autonómia, melynek a sajátos helyzethez igazított formái szerepelnek e közösségek mindegyikének – hangsúlyozom: mindegyikének – a programjaiban.

A határon túli magyar szervezetek mindezen jellemzőivel összhangban áll, illetve mindezen politikai célkitűzések eredményességét közvetlenül segítheti a státustörvény sikeres megvalósítása.

Az 1998-ban hivatalba lépett polgári kormány, egyaránt támaszkodva az előző kormányok pozitív és negatív tapasztalataira, a nemzetpolitika fő adottságát úgy határozta meg, hogy a magyar nemzet és a magyar állam határai nem esnek egybe. Nemzetpolitikánk alapkérdése tehát az lett, sikerül-e megvalósítani a határokat átívelő nemzeti integrációt.

A státustörvényt a Fidesz-Magyar Polgári Párt részéről válasznak szánjuk erre a kérdésre. A törvénytervezet, melyet a magyar kormány és a Fidesz-Magyar Polgári Párt most elfogadásra ajánl, részben a múlt megoldatlan problémáira is választ kínál. A határon túli magyarok sorsának perspektivikus rendezése, aminek e törvény elfogadása az egyik legfontosabb állomása, jelentős mértékben hozzájárul nemzetünk 80 éves Trianon-traumájának oldásához, a kiút meglegeléséhez, a hosszú ideig kilátástalannak ítélt helyzetből történő kilábaláshoz.

A rendszerváltozás egész folyamata szemlélhető úgy is, mint felépülés a XX. század történelmi betegségei és balesetei után. A XX. század tragédiáit, a két világháborút, polgártársaink deportálását és meggyilkolását, az ország kétszeri idegen megszállását, a magyar nemzet feldarabolását, a málenkij robotot, a különféle át-, ki- és betelepítéseket nem tudtuk, nem tudjuk meg nem történné tenni, de a bennük gyökerező, máig nyomasztó gondokkal szembe kell néznünk, hogy a jövő nemzedék életét ne tegyék terhessé. A státustörvény nem maga a szembenézés a XX. század örökségével, de a státustörvény nélkül nem lenne valóságos és teljes ez a szembenézés.

A státustörvényt a kormány a Ház elé terjesztve azzal a XX. századi örökséggel nézünk szembe, hogy ma államhatárok osztják meg az egykor egy testet alkotó magyarságot. A határokat nem változtathatjuk meg, de felülemelkedhetünk, átívelhetünk a megosztottságon.

A státustörvény szembenézés azzal, hogy az államhatárok egy időben és még ma is részlegesen, lelki határokká is váltak. Az anyaország jelentős része félt közösséget vállalni a határon túli nemzetrészekkel. És ahol félelem van, ott nincs szabadság. A Fidesz-Magyar Polgári Párt meggyőződése, hogy mi, magyarok, Magyarországon és a határon túl immá-

ron szabadok vagyunk, szabadon vállalhatjuk az együttműködést azokkal, akik velünk összetartozónak vallják magukat. A végeken élő magyar közösségek határon túliak maradnak, de a nemzeti szolidaritásnak immáron nem lehetnek határai.

A törvénytervezet, melyet a magyar kormány most elfogadásra ajánl, nemcsak a múlt-ról szól. Ernest Renan, francia történész mondta, hogy a nemzet közös emlék a múltból, de közös terv is a jövőre.

A státustörvény a jövő számára készült. Olyan felfogásrendszerbe illeszkedik, amelynek alapján Nyugat-Európa szerencsésebb nemzetei a gyakorlatban is sikeresen rendezték a határon túli magyarokéhoz hasonló nemzeti kisebbségi problémáikat. A kulcsszó: a kisebbségi közösségek többirányú integrációja, az őket megillető egyéni és közösségi jogok biztosítása és bővítése által.

A határmódosítás nélküli és a határokat átívelő nemzeti integrációt segítik elő egyfelől a törvény által a határon túli magyarok számára Magyarországon biztosított kedvezmények, valamint a határon túlra szánt pályázati rendszerben hozzáférhető támogatások. Ugyanakkor hozzájárulnak a magyar közösségek integrálódásához és beilleszkedéséhez is azokba az államokba, amelyekben élnek, s mindezt nemzeti identitásuk erősödése és az egyre nagyobb európai értékkel bíró kultúrájuk megőrzése mellett.

A státustörvény tehát mérföldkő abban a folyamatban is, amelyben a magyar nemzetpolitika az egységesülő Európában is egyre jelentéktelenebbé váló határokról a hangsúlyokat a személyekre és azok közösségeire helyezi át. Mátyás királynak tulajdonítják a mondat: nem falakért, hanem emberekért harcolunk. S mivel válaszolt az európai történelem a XX. század terhes örökségére? Az integrációval. Az integráció se meg nem szüntette, se arrább nem tolt, de légiesítette a határokat, az európai polgárokat egymástól elválasztó állami és lelki határokat egyaránt. A magyarság Európa útját járja, saját gondjaira az integrációban látja a megoldást, az egymást kiegészítő, egymást segítő európai és nemzeti integrációban, amelyek nem változtatják meg, de elviselhetővé teszik ezek a határokat.

A státustörvény nem azonos a nemzeti integrációval, de a státustörvény nélkül üres ígéret lenne ez az integráció. A nemzeti integráció olyan kötelék, amely számos szálból fonódik össze. A státustörvény ezeket a szálakat hivatott erősíteni. Az egyik szál a lelki integráció, amelynek az alapja a félelem megszűnése, a szolidaritás kialakulása a különböző országokban élő magyar közösségek között. Ez a szál mára örvendetesen megerősödött. Ki gondolta volna például a »80-as évek közepén, hogy 15 év múltán a magyarországi lakosság nagy többsége elvárja majd a magyar kormánytól a határon túli magyarság kifejezett támogatását? A közvélemény-kutatások tanulsága szerint ma a döntő többség elvárja ezt a magyar kormánytól.

Az integráció másik szála a politikai integráció. Amióta a magyar kormány és a Magyar Országgyűlés pártjai állandó közös tanácsban, a Magyar Állandó Értekezletben vesznek részt, a határon túli magyarság demokratikus legitimitással rendelkező szervezetével közös döntéseket hoznak, s már ezt a törvénytervezetet is ezen keretek között készítették el. A politikai integráció tehát nem a jövő zenéje, hanem kész tény. A magyarság ma már nem csupán kulturális nemzet ilyen értelemben, hanem olyan közösség, amelynek politikai teste is van. A Magyar Állandó Értekezlet politikai téren képviseli, megjeleníti

a 15 milliós magyar nemzetet. Ehhez a politikai testhez nemcsak a politikai szervezetek tartoznak, nemcsak a politikai elit integrációja jelenti a politikai integrációt, hanem a státustörvénnyel immáron a közember számára is hétköznapi valósággá válik mindez. S a státustörvény politikai feladatot is ad a jövőben a Magyar Állandó Értekezletnek, illetőleg szakbizottságainak.

Az önök elé terjesztett törvénytervezet jogi integrációt is jelent, arcképes igazolványt ad a határon túli magyarok kezébe. A határon túli magyarok jogviszonyba kerülnek a magyar állammal. Az igazolvány személyre szóló hitellel a magyar állam részéről, az évtizedek óta áhított szolidaritás hitellevele, a személyre szóló közösségvállalás hitellevele.

A személyre szóló szolidaritás, amelyet a magyar állam vállal a határon túli magyarokkal, ez a nemzeti integráció jogi szála, amely nem létezett idáig, és amelyet megteremt a státustörvény. A kedvezmények, amelyeket az anyaországban lehet igénybe venni, ennek a szolidaritásnak szolgáltatnak keretet. Természetesen nem a kedvezmények tartalma, hanem a célja a lényeg: a határon túli magyarok személyre szóló státusa a magyar jogrendben; a státus, amelynek alapján otthon lakva, itthon érezhetik magukat az anyaországban is.

Előttünk áll még, a következő kormányzati ciklus rendkívül kiemelt feladatként, a gazdasági integráció erősítése, de már a státustörvény is számos elemet kilátásba helyez. Végül, de nem utolsósorban, a magyarság határokon átívelő egységének fő szála az európai integráció kiteljesedése lesz.

A státustörvény megerősíti, átláthatóvá teszi és törvényesíti a magyar-magyar kapcsolatokat. Magyarország uniós csatlakozása után a magyar-magyar kapcsolatok részben Unión belüli kötélekké válnak, részben az EU és szomszédai közötti kapcsolatok lesznek. Minden határon átnyúló kapcsolat, a határok feletti közszolgáltatások, amelyek az Unión belül vannak és erősítik Európa belső integrációját, érdekünkben állnak. Ilyen értelemben minden társadalmi kapcsolat az érdekünkben áll.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Magyarországtól azt várja el a nemzetközi közösség, hogy hídfőállást képezzen a nyugati értékek és szabályok terjedése érdekében. A státustörvény a maga eszközeivel ezt a célkitűzést szolgálja.

Köszönöm a megtisztelő figyelmüket. *(Taps a kormányzó pártok, valamint a MIÉP padsoraiban.)*

DR. TABAJDI CSABA, az MSZP képviselőcsoportja részéről: Elnök Úr! Kedves hazai és határon túli Honfitársaim! Tisztelt jelen lévő, határon túli Vezetők, Püspök Urak! A magyar szocialisták a nemzetépítés egyik fontos lépésének tekintik, hogy minél szélesebb parlamenti egyetértéssel szülessen meg egy átfogó törvény a határon túli magyarokról, a szomszéd országokban élő magyarságról. A nemzetépítés sorában ez az állomás egy olyan állomás, amely több mint egy évtizedes folyamat része. Hogy ez mennyire lesz történelmi, azt majd megmutatja később a történelem, de mindenképpen fontos állomás abban a 13 éves folyamatban, amely 1988-ban indult el a kisebbségi rendszerváltozással. S ami ennél is lényegesebb, hogy a határon túl a határon túli magyarság a jogfosztott, másodrangú állampolgár állapotából mára politikai erővé, kormányzati erővé, megkerülhetetlen európai tényezővé vált.

Kedves Barátaim! Ez az a folyamat, amelybe beilleszkedik ez a mostani törvény, amely egy szempontból fordulatot jelenthet, bár a fordulatot 1988-ban Szűrös Mátyás kijelentése jelentette, amellyel leszámolt a Kádár-korszak bűnös hallgatásával; kijelentette, hogy a Kárpát-medencében egységes magyar nemzet van. Ezt erősítette meg Antall József – Isten nyugosztalja! – Magyarország miniszterelnökeként. Bár voltak viták a kijelentése körül, de mára kiderült és egyértelmű, hogy egyetlen magyar felelős politikai erő sem kerülheti meg a határon túli magyarság ügyét mint alapvető kérdést.

Tisztelt Jelenlévők! A leglényegesebb és legfontosabb, hogy a határon túli magyarság az elmúlt évtizedben nagyon fontos változásokon ment keresztül.

Nem mondhatjuk még el, hogy áttörés történt volna életünkben, de összehasonlíthatatlan a mostani állapot az '89-90 előttivel. Ha még nem is mondhatjuk el, hogy a határon túli magyarság közösségei, a határon túli magyar közösségek teljesen egyenjogú, egyenrangú állampolgárai lennének az adott társadalmaknak, hogy megtörtént volna a megfelelő társadalmi integrációjuk az adott társadalomba, és meglenne teljes körű, európai normákkal egybehangzó autonómiájuk, de mégiscsak ki kell mondjuk, hogy ez az autonómia mára félig készen van, hiszen ezt az autonómiát építette az RMDSZ sikeres kormányzati tevékenysége, a Magyar Koalíció Pártjának küzdelmes, de eredményes tevékenysége és a vajdasági magyarság kormányzati szerepe. Ezek mind nehéz és küzdelmes szerepvállalások, de végül is bebizonyították Európának nemcsak azt, hogy Trianon óta mi vagyunk Európa legbékésebb nemzeti kisebbsége, mármint a határon túli magyarság, azon határon túli magyarság, amely mindenkor csak az alkotmányosság sáncain belül lépett fel jogai védelméért, de bebizonyította az RMDSZ, az MKP és a VMSZ, hogy a határon túli magyarság képes az adott ország problémáinak egészében, komplexitásában gondolkodni, és a határon túli magyarság a legelkötelezettebb híve az európai integrálódásnak.

Ki kell mondanunk, hogy a határon túli magyar legitim szervezetek mára megkerülhetetlenek lettek a többségi elitek számára, ha be akarnak kerülni Európába. Megfogalmazhatjuk úgy is, hogy az európai integrációban kritérium lett, hogy milyen a kisebbségi kérdés, és még egyszer mondom: RMDSZ, MKP, VMSZ és más határon túli magyar szervezetek nélkül, a kisebbségi kérdés megnyugtató rendezése nélkül nincs esélye szomszédainknak az integrálódásra. Ez egy rendkívül fontos tétel, mint ahogy nagyon fontos az is, hogy Budapest és Magyarország is megkerülhetetlenné vált. Tulajdonképpen ez egy olyan helyzet, amelyre oly régóta vágytunk.

Gion Nándortól, amikor még a Vajdaságban élt, jeles vajdasági írótól megkérdezték még azokban az időkben, amikor nem volt oly nyomorúságos a vajdasági magyarság helyzete, hogy mit tehet Magyarország a határon túliak érdekében; akkor Gion Nándornak volt egy mondata: legyetek valakik! És ma kimondhatjuk ebben a parlamentben, hogy Magyarország lett valaki. Tagja a NATO-nak, ott állunk az Európai Unió küszöbén a legfelkészültebbek sorában, mi vagyunk Közép-Európa regionális stabilitásának a tényezője, és mind ez nagyon komoly háttér a határon túli magyarság számára. Ezzel együtt, ennek ellenére még nagyon sok erőfeszítésre van szükség, hogy azt mondhassuk, hogy a határon túli magyarságnak megvan az őt megillető helyi, önkormányzati, kulturális, regionális és területi autonómiája, hogy meglegyen a maga intézményrendszere, hogy teljesen integrálva

legyen az adott társadalomba. Ettől még messze vagyunk, és ehhez nagyon sok erőfeszítésre van szükség.

Ez a mostani törvény megítélésünk szerint ehhez hozzájárul, bár nem a megoldás. Nem a megoldás, mert a kisebbségi kérdésben nincs megoldás. A kisebbségi kérdést kezelni lehet, megoldani nem lehet. És sajnos, amit mi magyarok gordiuszi csomóként kaptunk, Trianont, ezt nem lehet egyetlen suhintással megoldani. Ennek a gordiuszi csomónak a kibogozásához rengeteg erőfeszítésre van még szükség.

Amellett, hogy a magyar szocialisták támogatják ezt a törvényt, mégis szeretném felhívni a figyelmet, hogy melyek azok a mi dilemmáink, melyek azok a problémáink, amelyek azt mutatják, hogy ez a törvény nem fogja még magát a fordulatot jelenteni. Miben jelenthet fordulatot? Abban egyetértek az előttem szóló Fidesz vezérszónokkal, Németh Zsolt úrral, hogy lélektanilag ez egy fordulatot jelenthet. Tehát a magyar igazolványt a Szocialista Párt, a magyar szocialisták lélektani jelzésnek, gesztusnak tartják, hogy mi magyarok, határon innen, határon túl összetartozunk. S ha ez az igazolvány ezzel a jelképes erővel segít az otthonmaradásban, akkor ez ennek a törvénynek az egyik legfontosabb eleme.

A másik, hogy összefoglalja azokat a kedvezményeket, amelyek eddig voltak, s kibővíti azokat. De még egyszer szeretném felhívni arra a figyelmet, s itt van koncepcionális véleménykülönbség a magyar szocialisták és a kormánypárt között: nem hisszük, hogy magyar-magyar párbeszéddel megoldható lenne a határon túli magyarság helyzete, döntőnek mi az autonómiát tartjuk, azt, hogy a többségi elit belássa, hogy a kisebbségi kérdés tartós megoldása csak autonómiával oldható meg. A második helyen azt tartjuk mi, szocialisták, hogy a határokon átnyúló együttműködés, a határ menti együttműködés, a határokon átívelő kapcsolatrendszer magyarok és magyarok, magyarok és szomszédai között legalább annyira fontos, sőt fontosabb, mint a magyarországi jogállás, mert mi, Magyarország, ha bekerülünk az Európai Unióba, nem tudjuk magunkkal vinni sajnálatos módon a határon túli magyarokat, szomszédainkat, de magunkkal vihetjük azt az összes kapcsolatrendszert, amit az európai uniós csatlakozásig magyar-magyar, magyar-román, magyar-szlovák – nem sorolom tovább – szomszédsági kapcsolatrendszerben kiépítettük; mert az Európai Unió is támogatja, mert ez eurokonform, és ez a térség stabilitását erősíti.

Ebben véleménykülönbségünk van, és tulajdonképpen azt kell mondjam ebben a mai korrekt vitában, hogy mi nem állítjuk azt, hogy a kormány és a Fidesz számára ne lenne fontos a szomszédsági kapcsolatrendszer, sőt tulajdonképpen az alapszerződések körüli bizonytalanságot kivéve igen intenzív kapcsolatrendszert épít ki az Orbán-kormány nagyon helyesen, csak nekünk a kedvezménytörvény egész vitájával az a gondunk, hogy a fő figyelmet a magyarországi jogállásra helyezte, bár sokat módosult a határon túli támogatások irányába, de mégiscsak az érdemi kérdés az ottani működő autonómia, az ottani működő kisebbségi intézményrendszer és a kétoldalú kapcsolatrendszer. Ez hangsúlykülönbség, ez koncepcióbeli különbség, nem áthidalható. De ha olyan viszonyok lennének Magyarországon a magyar parlamentben, ami ritkán van, hogy nem a ki kit győz le

elve, hanem a ki kit győz meg párbeszéde folyana, akkor nemzetpolitikai, nemzetstratégiai kérdésekben azért ezekre a dilemmákra érdemes rávilágítani.

Kedves Barátaim! Európának is érdeke, hogy rendeződjön a magyar-magyar, magyar-szomszédsági viszony. Európának is érdeke, mert amennyiben az Európai Unió úgy ítéli meg, hogy Magyarországnak pozitív szerepe, stabilizáló szerepe van, mi csak akkor tudjuk ezt a stabilizáló szerepet a jövőben betölteni, ha az eltérő integrációs dinamika következtében nem lesz még nagyobb különbség Magyarország és szomszédai között. És, hogy ez ne következzen be, ez nem csak Magyarország érdeke, ezt nem csak Budapestnek kell kezelni, ezt Brüsszelnek is kezelnie kell, és azért tartanám fontosnak, hogy az Európai Unió felé és a szomszédok felé megjelenítjük azt, hogy „most szerepe van” – mind a szomszédok, mind pedig az Európai Unió irányába.

Sajnos, ez az érvelés és az Európai Unióval való kellő konzultáció megítélésünk szertint nem történt meg. Hiszen a törvénynek a fordítása is nemrégiben készült el, és a szomszédokkal is több érdemi konzultációt kellett volna folytatni. Reméljük, hogy eme konzultációk hiányában vagy nem megfelelő voltából nem fog fakadni később sem a kétoldalú kapcsolatokban, sem pedig az Európai Unió vonatkozásában félreértés.

Tisztelt Ház! Sokszor felvetették, hogy miért most hozza meg a magyar törvényhozás ezt a lépést. Pontosán látni kell, hogy alapszerződések nélkül, NATO-tagság nélkül, az RMDSZ, az MKP, a VMSZ kormányzati szerepvállalása nélkül, az 1996-os magyar-magyar csúcstól, a szomszédok ilyen irányú törvényeinek elfogadása nélkül, a MÁÉRT intézményesítése nélkül nehezen lett volna közép-európai feszültségkeltés nélkül elfogadható egy ilyen törvény. Nagyon fontos látni, hogy most jutottunk el ide, ebbe a fázisba, s ez jelzi, hogy a szomszédok részéről és az Európai Unió részéről nem volt különösebb homlokráncolás, reméljük, hogy ez nem is fog bekövetkezni, hogy a nacionalista erők nem fogják ezt a kérdést előtérbe tenni.

Tisztelt Ház! A magyar szocialisták a nemzetépítést és a társadalomépítést csak együtt tudják elképzelni. Vonatkozik ez a kisebbségi kérdésre is: nem elég kisebbségi jogokért harcolni, ha nem történik mellette társadalomépítés is. És ha azt mondtam az előbb, hogy az autonómia félig kiépült határon túl, akkor abban benne van az az oktatási törvény, amelyet az RMDSZ elért, benne van a közbirtokosság, benne van az a helyi autonómiaépítés, amit döntően katolikus, református, evangélikus és unitárius papok, lelkészek végeznek, az autonómiaszigetek, Kató Bélától Bőjte Csabán, Gergely atyán át, sorolhatnám a száz autonómiaszigetet itt a Kárpát-medencében. Ugyanis ha helyi szinten nem lesz a határon túli magyaroknak élhető élet, ha nincs a helyi közösség megszervezve, akkor enélkül semmiféle központi autonómia nem lesz működőképes. Márpedig ahhoz, hogy a határon túli magyarságot szülőföldjén meg tudjuk tartani – mert ez a cél – egzisztenciális, normális megélhetésre van szükség, helyi közösségre, működő magyar intézményrendszerre, magyar középiskolákra van szükség.

A XX. század végén a magyar szocialisták két nagy kihívást látnak, két nagy szétfejlődést. Az egyik ilyen szétfejlődés idehaza van, a szegények és a gazdagok kettészakadása, szétválása, mert ahol a szegények, szűkölködők és hátrányos helyzetű térségek nem látnak esélyt az előrelépésre, a megkapaszkodásra, ott minden nemzeti egység virtuális, képzelt egy-

ség. Vagyis amikor mi azt mondjuk, hogy nemzetépítés és társadalomépítés összekötődik, akkor azt mondjuk, hogy a rendszerváltozást nem lehet befejezni, szociális rendszerváltozásra van szükség; és még egy dologra, tisztelt képviselőtársaim: az a nemzeti egység, amelyet hangoztatnak kormányoldalról, mindaddig egy képzelt, virtuális nemzeti egység marad, amíg mi és ők vannak, polgárok és nem polgárok, polgárok és szocialisták Magyarországa, amikor rétegeket szembeállítanak. A nemzeti egységhez hozzátartozna a nemzeti párbeszéd minimuma, a megosztás és a kirekesztés elkerülése, mert amikor nemzeti újraegyesítésről beszélnek kormányoldalon, akkor először is idehaza kellene nemzeti újraegyesítést tenni.

A másik elemről részben szóltam. A másik szétfejlődés az, és ez nem Schengen, ez ennél szélesebb kérdéskör, hogy nyílik az olló Magyarország és a szomszédai között, nyílik az olló Ausztriát és Szlovéniát kivéve, és a következő évtized nemzetstratégiaileg legfontosabb problémája éppen ez lesz, hogy ezt a szétfejlődést tudja-e Magyarország ellensúlyozni, ellenpontosítani. Ezért kell a határon túli egzisztenciateremtés, a magyar tőke kivitele, a magyar intézményrendszer működtetése, hogy a magyar házakban lehessen fizetett alkalmazott, és ehhez a magyar államnak igenis hozzá kell járulnia, hogy a határon túli magyar pedagógusok kapjanak pluszpénzt, hogy tanítani tudhassanak, legyen magyar középiskola, a Vajdaságban erősödjön, máshol erősödjének a magyar középiskolák, tehát a szülőföldön kell erősíteni ezt az intézményrendszert. Enélkül az elszivárgás, az elvándorlás megállíthatatlan. Ez pedig számunkra kulcskérdés lenne, hogy a Kárpát-medencében ma a mérvadó számítások szerint lévő 2 millió 700 ezer magyar demográfiai helyzete ne romoljon tovább.

Tisztelt Ház! Ami a törvényt illeti, a törvényhez pontosításokat szeretnénk, szeretnénk az adatvédelemben védeni a határon túli magyarok biztonságát, szeretnénk a szülőföldön nyújtott támogatásukat erősíteni, és fontosnak tartanánk, hogy legyen egy országgyűlési biztos, aki ellenőrzi a törvény végrehajtását.

Tisztelt Ház! A nemzet újjáépítése minden politikai erő feladata. Itt most közjogi viszony létesül a Magyar Köztársaság és a határon túli magyarok között. Mi, szocialisták, azt mondjuk, ezt a folyamatot folytatni kell; folytatni kell, mert közösségi szinten is meg kell kötni egy megállapodást Magyarország és a határon túli társnemzetek, nemzetrészek között, ez a jövő feladata, hogy nemcsak egyénekként, hanem közösségekként, hiszen az egységes magyar nemzet nem más, mint társnemzetek szövetsége, és ez a nemzetstratégia következő feladata lesz. *(Az elnök jelzi az idő leteltét.)* A szocialisták ezen gondolatok mentén támogatják, pontosításokkal elfogadásra ajánlják a tisztelt Háznak.

Köszönöm a figyelmet. *(Taps az MSZP és az SZDSZ soraiban.)*

DR. SZENTGYÖRGYVÖLGYI PÉTER, az FKGP képviselőcsoportja részéről:

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt határon kívül élő magyar Testvéreink! Püspök Urak! Elnök Urak! Igen tisztelt Országgyűlés! Ha ránézünk Európa hegy- és vízrajzi térképére, Európa közepén, mondhatni, Európa szívében egy nagyon jól körülhatárolt terület látható, a Kárpátok koszorújában, a Duna, Tisza, Dráva, Száva és mellékfolyóinak vízgyűjtő területe, egy szóval a Kárpát-medence, amely területen legalább 1100 éve él egy nép, legendák népe, amely azonos nyelvet beszél, azonos a kultúrája és az azonosságátudata is.

Ez a földrajzilag nagyon jól körülhatárolt terület 80 éve darabokra hullott, és nagyobbik része, kétharmada más országok területe ma már, ahol nem vitásan más nemzetek is élnek, amelyeknek más a nyelve, más a kultúrája, más az azonosságtudata, és ezt tiszteletben is kell tartani. Az azonban kétségtelen, hogy ezen a területen az elcsatolás idején is több mint hárommillió magyar ember élt, mégpedig úgy számítva, hogy például az Erdélyben élő, magukat magyarnak valló zsidóságot nem tekintették magyarnak, és nem tekintették magyarnak a magyar származású, nemzetiségű, de görög katolikus vallású magyarokat sem.

Ugyanakkor például a Szerbiához csatolt Délvidéken több magyar élt ebben az időben, mint szerb. Az arányok természetesen változtak az évtizedek során, maga a népesség azonban körülbelül most is annyi, több mint 3 millió.

Így e 3 millióval és az úgynevezett nyugati magyarsággal, amelynek lélekszáma körülbelül 2 millió, 15 millió magyar él szerte a világban, amelynek így egyharmada nem a Magyar Köztársaság területén él. Ezzel az aránnyal a vezető helyek egyikén állunk Európában. A vezető helyen az írek állnak, akiknek csak 10 százaléka lakik az anyaországban. A legnagyobb részük az Észak-Amerikai Egyesült Államokban él, ahol egyébként az 1985-ös népszámlálás során 1 millió 800 ezer amerikai állampolgár vallotta magát magyarnak, holott jöhet, ezek nagy része már nem beszél nyelvünket, harmadik, negyedik generációs magyarok, de megvan a magyar azonosságtudatuk. Amerikában körülbelül 700 ezer ténylegesen magyar él, Kanadában 140 ezer, Ausztriában, Brazíliában 70 ezer, és 50–200 ezres nagyobb csoportok élnek Ausztráliában és a világ különböző részein.

Ez az úgynevezett nyugati magyarság azonban egészen másként éli meg magyarságát, mint az a 3 millió, akiről beszélünk, akik a szomszéd országokban élnek, mert más körülmények között váltak más ország állampolgáraivá. Még ha kényszer hatására is, de a nyugati magyarság mégis önként került más ország állampolgárává, míg a szomszédos országokban élő magyarok saját akaraton kívül váltak azzá, amik jelenleg is, tehát idegen országok állampolgáraivá.

Három nagy kivándorlás volt Nyugatra. Az első, tudjuk, kivándorolt Amerikába másfélmillió emberünk, a másik a két háború között politikai és gazdasági célokkal, a harmadik pedig '56-ban, több mint 200 ezer magyar ember ment ki. Maga az amerikai közvélemény is elismeri, hogy talán ez volt Amerika történetében a legnagyobb, a legjobb minőségű emigráció, tehát önként mentek oda, míg a szomszédos országokban élő magyaroknál a határ változott. Ismert történet a rahói vasutas története, aki még a monarchia idején – Rahó egy nagy vasúti csomópont, jelenleg Ukrajnához tartozik – Magyarországon területén volt, ott született ez a bizonyos vasutas magyar állampolgárnak, magyarnak, majd aztán lett belőle csehszlovák állampolgár '45-től, illetve egy ideig újra magyar, majd szovjet állampolgár, végül ukrán, holott, soha egyetlen pillanatig nem hagyta el Rahó városát.

Tehát ezekről az emberekről, erről a 3 millió emberről szól ez a törvényjavaslat. Ez a 3 millió ember, tulajdonképpen ez a tömeg nyelvükben, kultúrájukban, azonosságtudatukban azonos az anyaországéval, ám ott szeretnének lakni, függetlenül attól, hogy jelenleg azt a területet, ahol apáik, nagyapáik éltek, milyen országnak hívják.

A törvénytervezet hosszú előéletet élt. Az Országgyűlési Könyvtár kiadott egy komoly kétkötetes munkát erről; izgalmas és érdekes olvasmány. Amikor már a törvény szövegének a szövegezése folyt, be voltak vonva a különböző szakmai munkákba a határon túli magyar szervezetek, nélkülük ez a munka igazán el sem lett volna végezhető, köszönet érte nekik.

Maga a cím is vitára adott okot. A legtöbben ezt a bizonyos státustörvény kifejezést használják, nem kifejezetten szerencsés kifejezés, már csak azért sem, mert hisz a magyar nyelv védelméről is szól ez a törvény, és rögtön az első szó nem magyar szó. De valóban ez ment át a legjobban a köztudatba. Volt aztán olyan felvetés, amely a nemzetpolgár fogalmat akarta meghonosítani, nem vitás, ez egy kicsit művi, csinált szó, ráadásul az alanya ennek nemcsak a szomszédos országokban élő magyarság, hanem akik Ausztráliában és Új-Zélandon is élnek, tehát nem igazán kifejező. Szerintem nyugodtan lehetett volna akár „az elcsatolt területen élő magyarok” is a cím, még akkor is, ha túlzott szemérmességből ezt a kifejezést nemigen tudjuk vagy nemigen szeretjük használni. Lehetett volna a cím a Kárpátokon belül élő vagy a Kárpát-medencében élő magyarság helyzetéről szóló törvény is. Ez azonban kicsit túlmutatott volna a törvényen, mert hisz ebbe akkor benne foglaltatott volna az a magyar is, aki Csehországban él, vagy Boszniában él, amely ma nem határos Magyarországgal, de kétségtelenül magyarokról van szó, és a Kárpát-medencében élő magyarokról van szó.

A jelen 4070. számú előterjesztés címe: a szomszéd államokban élő magyarokról szóló törvénytervezet; maga a cím rendkívül találó, mert önmagában véve már utal arra is, hogy ki tekinthető a törvény alanyának, tehát a személyi hatályára is utal. Pontosan meghatározza a törvénytervezet, hogy ki is tekintendő az alanyának, a személyi hatálya alá tartozik mindaz, aki a hét szomszédos országban él, aki nem mondott le önként magyar állampolgárságáról, és aki magyar igazolvánnyal rendelkezik. Ez a harmadik pont egy lényeges pont, ugyanis rámutat arra, hogy senki nem válik automatikusan, nem lesz a személyi hatálya alá tartozó ennek a törvénynek, csak és kizárólag a szabad akaratából.

Itt rögtön ugranunk kell, mert a 20. § határozza meg azt, hogy milyen feltételek között és hogyan lehet ehhez a magyar igazolványhoz jutni. Ennek is három feltétele van; az, hogy itt lakjon, ebben a hét országban; az, hogy a határon túli magyar szervezetek ajánlásával rendelkezzen. Ez egy nagyon lényeges pont, mert a 21. § azt bízta a határon túli magyar szervezetekre, amivel tulajdonképpen kikerüli a törvénytervezet azt, hogy neki kelljen meghatározni, ki is a magyar, ami kétségtelenül egy rendkívül izgalmas téma, ugyancsak túlzott szemérmességből erről nemigen szoktunk beszélni.

Illyés Gyulának van egy megfogalmazása, mely szerint az a magyar, aki annak vallja magát, és itt van is egy kis párhuzam a kettő között, mert ha egyszer valaki folyamodik azért, hogy magyar igazolványa legyen, akkor magyarnak vallja magát. Itt valóban meg-egyezik Illyés Gyula megfogalmazásával, ám a törvény gyakorlatának egy kicsit mégis ellentmond, mert ugyanakkor azt mondja a törvénytervezet, hogy nem lehet az, nem kérhet magyar igazolványt az, aki lemondott magyar állampolgárságáról. Pedig kétségtelenül ez is magyar, bár megtagadta magyarságát.

Én talán a sorsközösség kifejezést tartanám a legjobbnak, hogy az a magyar, aki vállalja a sorsközösséget. Erre számtalan szép példánk van a történelemből. Talán a legszebb

az aradi tizenhárom vértanú esete, akik között – tudjuk – voltak örmények, szerbek, németek és osztrákok, de vállalták a sorsközösséget. Bár nincs kimondva ebben a törvénytervezetben, de mégis egy paragrafusában nyomon követhető ez a sorsközösség-vállalás, amikor is kiterjeszti a személyi hatályt arra az egyébként nem magyarra, nem magyar házastársra vagy gyermekre, akinek a házastársa vagy szülője viszont magyar igazolvánnyal rendelkezik és magyarnak tekintendő. Tehát ez igenis önmagában véve egy ilyen vegyes házasság is, egy sorsközösség-vállalás, másrészt pedig rendkívül praktikus oka is van, mert ez is kifejezi az együvé tartozást, együtt tudnak jönni Magyarországra, igénybe venni mindazt a támogatást, kedvezményt, amit maga a törvény biztosít.

Mert mi a célja az egésznek? A célja az, hogy a nyelvben, a kultúrában és az azonosságtudatban tovább fejlődjön a határon túli magyar, és hogy meg tudja őrizni ebbéli jártasságát.

Miután meghatároztuk a személyi hatályt, meghatároztuk azt, hogy van ez a bizonyos magyar igazolvány; nem kaphat magyar igazolványt az, aki a 21. § szerinti szervezettől nem tudta ezt beszerezni, vagyis rájuk hárul az a feladat, hogy meghatározzák, ki kap majd ilyen, vagy kinek adnak ilyen ajánlást. Végül is akkor mit ad, milyen kedvezményeket, támogatásokat ez a törvény? Elhangzott a miniszteri expozében is, hogy különbséget kell eközött tennünk, már csak azért is, mert a kedvezmények itt, a Magyar Köztársaság területén vehetők igénybe, míg a támogatások a határon túl is.

Oszályozhatjuk úgy is ezeket a kedvezményeket, támogatásokat, mint amit maga a törvény is megcéloz, hogy a nyelv, a kultúra és az azonosságtudat fejlesztése. Tehát ha csak a nyelvet vesszük, ennek egy általános és konkrét része is lehetséges. Általános maga tulajdonképpen mindaz, ami azt szolgálja, hogy idejőjjön, kedvezményesen utazhasson, igénybe vehesse a különböző kulturális intézményeket, tehát nyelvbéli jártasságának ezzel is gyakorlatot szerezhessen. De konkrét viszont az, amikor kimondja, hogy azok a kint élő pedagógusok, akik magyar nyelvet tanítanak, utazási kedvezményben, sőt ingyenes utazásban, szállásköltségben részesülhetnek, ha továbbképzésen vesznek részt Magyarországon. Ennek persze külföldi példája is van, a német nyelvterületen. Amikor Ausztria nem volt az Európai Unió tagja, ott erősen alkalmazták ezt Svájcban és Németországban az osztrák némettanárok, úgyhogy ismert példa ez Európában. Konkrét kedvezmény a magyar nyelv tanárait illeti meg: az is, hogy a továbbképzés költségeit is viseli a magyar állam, és e körbe tartozik az is, amikor a hazai akkreditált intézmények szomszédos országokban kihelyezett tagozatainak működését segíti elő a magyar állam. Ez azért is érdekes, mert ilyen már korábban is volt. Tehát működött például a Károly Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Karának levelező tagozata Marosvásárhelyen, amelyet természetesen eddig nem tudtak megfelelő módon támogatni. Ez arra is lehetőséget fog adni.

A kultúra támogatása rendkívül széles körű, taxatív felsorolja a törvény, hogy mi tartozik ide. Én egyet nem értek ugyan teljesen világosan, amikor a könyvtárlátogatással kezdi; nem értem, miért kedvezmény az. Könyvtárat a legjobb tudomásom szerint bárki látogathat, bármilyen külföldi, feltéve, ha be is iratkozott. Külön rendelkezések szólnak a munkavállalásról és az ehhez kapcsolódó társadalmi és egészségbiztosításról. Volt erről már szó. Többen keveslik a három hónapot, ám gondolnunk kell arra, hogy itt főleg időnyomkáról van szó, és

véleményünk szerint hosszabb tartózkodási idő egyébként is az otthoni, tehát a határon túli életvitelt megszakítja, megkérdőjelezi, vagyis pontosan egy hosszabb idő eredményezhetné azt a nem létező vádat, hogy ez a törvény pontosan azt segíti elő, hogy áttelepedjenek, és ne átjárjanak. Ugyanakkor lehetőség van arra is a törvény szerint, mivel kerettörvényről van szó, hogy majd miniszteri rendelet ezt adott esetben meghosszabbíthassa.

A kedvezmények körébe tartozik a diákigazolvány bevezetése, amely egyrészt a szomszédos országokban a magyar nyelven tanuló alsó tagozatosokat és középiskolásokat illeti meg, másrészt pedig minden tekintetben a felsőfokú tanintézetbe járókat. Külön kell szólni arról az utazási kedvezményről, amely lehetővé teszi a hat évet be nem töltött és a 65. évet betöltött személyek, törvény hatálya alá tartozó személyek jogosultságát a tömegközlekedési eszközök ingyenes igénybevételére. Magam is tagja vagyok egy olyan szervezetnek, amelynek nagy többsége idősebb ember és határon túl lakik, személyesen tudom, hogy micsoda óriási megerhelést jelentett eddig ezeknek az embereknek annak a kis útiköltségnek is az összesedése. Ez mentesíteni fogja őket ez alól.

Külön szólni kell arról is, hogy a szomszédos országok területén működő nyereségérdekelt gazdasági szervezetek is kaphatnak támogatást, feltéve, ha ezzel elősegítik a települések népességmegtartó erejét. Tehát ismét egy olyan paragrafus, amely ellene szól azoknak a vádaknak, amelyek az áttelepülésre vonatkoznak. Külön szervezeteket jelöl meg a törvény, amelyek majd a támogatásokra benyújtott pályázatokat elbírálják. Örömmel hallottam miniszter úr expozéjában, hogy ezek esetleg meglévő szervezetek is lehetnek, társadalmi vagy civil szervezetek. Ez nem tűnik ki világosan a törvény tervezetéből, magam ajánlottam volna, hogy esetleg már működő szervezeteket meg lehetne ezzel bízni, nem kellene újakat létrehozni, mert hisz vannak ilyen, főleg karitatív szervezetek, amelyekkel a magyar állam, a magyar kormány jelenleg is kapcsolatot tart fenn, például az árvízkarosultak megsegítésénél.

Szó volt már többször arról, hogy bizonyos vádak illetik ezt a törvényt, és azt célozzák ezek a vádak, miszerint valami olyan burkolt célja lenne, vagy nem tökéletesen szolgálja azt a célt, hogy a határon túl maradjanak a határon túl élők, és hogy ezek a kedvezmények éppen azt szolgálják majd, hogy átjöjjenek. Nem, én ezt a vádat ki nem olvasom a törvény szövegéből, nem is értem, hogy ez honnan származhat. Kétségtelen, hogy maga a törvénytervezet azt a társadalmi viszonyt, amelyet rendezni kíván, vagyis a határon túli magyarság nyelvének, kultúrájának és azonosság tudatának megtartását, ápolását jól szolgálja, ugyanakkor összhangban áll a nemzetközi előírásokkal is, a magyar alkotmánnyal is, így a Független Kisgazdapárt véleménye szerint nemhogy általános vitára alkalmas a törvénytervezet, de majd annak idején a részletes vita után elfogadásra is.

Köszönöm a figyelmüket. *(Taps a kormánypártok soraiban.)*

DR. SZENT-IVÁNYI ISTVÁN, az SZDSZ képviselőcsoportja részéről: Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Ház! Tisztelt Miniszter Úr! Tisztelt határon túli politikai és szellemi Vezetők! Tisztelettel köszöntöm önöket is, akik e vitát követik. Tisztelt Ház! Az elmúlt kicsit több mint két és fél órában nagyon sok emelkedett, veretes gondolat hangzott el itt, erről az emelvényről a nemzetpolitika szükségességéről, egy új nemzetstratégia

kidolgozásának fontosságáról, a nemzeti összetartozásról, nagyon sok mindenről, amivel ebben a teremben mindannyian egyetértünk. Különösen gondolok itt külügyminiszter úr expozéjára, egy európai hangvétellű expozé volt, de sok értékes gondolatot találhattunk erre vonatkozóan Németh Zsolt államtitkár úr megszólalásában és Tabajdi Csaba képviselőtársam megszólalásában is.

Az én problémám az, hogy sajnos ez a törvénytervezet nem erről szól. S ez a legfontosabb probléma. Mert lehetett volna egy olyan törvénytervezet, olyan törvényt alkotni közösen, valóban a hat párt közös hozzájárulásával, amely egy új nemzetstratégiai koncepciót vesz figyelembe és alapoz meg. Mi szikár és kemény szavakat használtunk ezzel a törvényjavaslattal kapcsolatban, nem bántó szándékkal, hanem azért, mert ez a véleményünk.

Ez a törvénytervezet sajnos nem a nemzeti összetartozás törvénytervezete, hanem a becsapás törvénytervezete, a szemfényvesztés törvénytervezete. (*Felzúdulás a Fidesz soraiban.*) Nem sérteni akarjuk önöket. Miről van szó? Arról van szó, hogy a törvényalkotás egész folyamatában olyan várakozásokat keltett határon túl elsősorban és határon innen, amelyet meggyőződésem szerint első pillanattól kezdve nem állt szándékában megvalósítani vagy teljesíteni.

Nem mondom, hogy állították, de egy törvénytervezethez kapcsolódóan sokan a határon túliak számára az állampolgárság odaigérését várták, a teljes egészségügyi ellátást, a korlátlan munkavállalási lehetőségeket és nagyon sok mindent.

Az államtitkár úr – Németh Zsolt államtitkár úrra gondolok – egy nagy ívű beszédet tartott a MÁÉRT egyik értekezletén, ahol úgy foglalta össze a törvényjavaslat végső célkitűzését, hogy ez a mozaiknemzetből szerződéses nemzetet fog létrehozni, egyfajta új szövetség a határon belüli és a határon túli magyarok között; ez valamiféle státust fog adni a határon túl élő magyarok számára.

Ma, amikor látjuk ezt a törvénytervezetet, pontosan tudjuk, hogy ezekből a várakozásokból, amelyeknek egy részét tételesen, más részét közvetve, de a kormányzat igenis keltette, ezekből semmi nem valósult meg – ez a törvénytervezet egyáltalán nem is erről szól.

Melyek ezek a fontos problémák, amelyek miatt a szabad demokraták nem tudják támogatni ezt a törvénytervezetet?

Elsősorban és legfőképpen ezek koncepcionális természetűek. Koncepcionális természetűek abban a tekintetben, hogy kezdettől azon az állásponton voltunk – és amikor elfogadtuk egy ilyen törvény megalkotását, akkor ezzel a szándékkal és feltevéssel fogadtuk el –, hogy ennek a törvénytervezetnek alapvetően és elsődlegesen a határon túl élő magyarok ottani boldogulását, ottani életfeltételeinek javulását, ottani körülményeinek megerősítését kell szolgálni. Tehát olyan törvénytervezetben gondolkodtunk, amely határozottan, egyértelműen ezeket a célokat tűzi ki. Ennek érdekében a Szabad Demokraták Szövetségének három képviselője, Magyar Bálint, Eörsi Máttyás és jómagam egy országgyűlési határozati javaslatot is benyújtottunk az elmúlt évben ide a tisztelt Házhoz.

Tisztelt képviselőtársaim emlékezhetnek erre a határozati javaslatra és arra a nem túl dicső vitára, amely övezte ezt. Ez a határozati javaslat világosan kijelölte ezeket a prioritásokat, megfogalmazta, hogy a támogatások súlypontja az oktatási intézményeken kell hogy legyen, hiszen a magyar identitás, a magyar nyelv, a magyar kötődés fenntartásában

ezek a kulcsfontosságú intézmények, de ezek a jövő intézményei is egyúttal, tehát nem csupán a magyar kultúra fenntartói, de a versenyképes tudásnak is a közvetítői. Ezért szorgalmaztuk azt, hogy ezekbe az intézetekbe a leghamarabb juttassuk el a korszerű számítástechnikát, az internetkapcsolódásokat és a legkorszerűbb ismereteket; szorgalmaztuk, hogy erősítsük meg a kulturális intézményeket, a magyar színházakat a határon túl, a magyar könyvkiadókat, a magyar folyóiratokat; és különös tekintettel szorgalmaztuk a magyar nyelvű média támogatását, hiszen enélkül nincs magyar nyelvű közélet, enélkül nincs magyar világ a határon túli magyarok számára. Úgy gondoljuk, hogy ez lett volna az elsődleges, ez lett volna a fontos, ezzel kellett volna foglalkozni ennek a törvénytervezetnek.

Sajnos nem ez történt. A törvénytervezet nagyon másképp fogta fel ezt a dolgot. Elsősorban az idelátogatóknak kívánt – legalábbis az első közelítésben, de a mostani megközelítésben is – bizonyos kedvezményeket adni, ugyanakkor ezek a kedvezmények se nem hasznosak, se nem fontosak, se nem lényegesek. De ezekre majd ki fogok térni, azt hiszem, lesz erre időm.

Fontos problémának tartjuk azt is, hogy kit tekintünk jogalanyának, ki lehet a jogalanya ennek a törvénytervezetnek. A számunkra csak egyetlen elfogadható megközelítés létezik: az, aki magát magyarnak vallja, magyarnak tekinti, azt állítja magáról – minden más megoldás valamiféle kirekesztést sejtet. Ezért nem értjük azt, hogy mi szükség van a jelölő testületek, jelölő szervezetek felállítására. Nem csak azért nem, mert ez egyfajta bürokráciát feltételez és nehezíti is a dolgot, de azt sem tisztázza, ha valaki ezektől a jelölő testületektől nem kapja meg a javaslatot, a jelölést a magyar igazolvány befogadására, akkor mi fog történni, hova tud fordulni; egyáltalán miért van erre szükség, miért kell kétlépcsőssé tenni a folyamatot; ha valakinek adni akarunk, az miért nem jelentkezhett itt, és ugyanezt megtéve, amit a jelölő testületek előtt megtesz, elmondja, hogy ő magyarnak tekinti magát, és ezért kéri az igazolvány kiadását.

Tehát a mi szempontunkból minden más eljárás, amely lehetővé teszi bármiféle módon annak mások által történő eldöntését, hogy ki tartozik a magyar nemzeti közösséghez, az elfogadhatatlan.

Tudom, a vitában gyakran mondták azt, hogy ez nem is fog megtörténni, mert a jelölő testületek automatikusan fogják kiadni a jelöléseket és a javaslatokat. Akkor pedig az a kérdés, hogy ha automatikusan adják ki, akkor miért van szükség az ő működtetésükre, hiszen utána egy magyar hatóság ezt úgyis ellenőrizni fogja, legalábbis a törvénytervezet szerint bizonyos nemzetbiztonsági kockázatok szerint, amivel egyet is értek – de akkor miért nem itt kezdődik a folyamat? Ez bizony jelent, mindenesetre jelenthet valamiféle kirekesztést, jelenthet valamiféle korlátozást, amit mi nehezen tudunk elfogadni.

Itt már a felszólalók közül volt, aki érintette azt a problémát, amelyre nem könnyű megoldást találni. A szomszédos országok közül több ország valamikor egy nagyobb ország része volt, elsősorban gondolok itt a volt Csehszlovákiára, a volt Szovjetunióra és a volt Jugoszláviára. A szomszédságban élő magyar közösség tagjai közül az akkori, korábbi nagyobb országban sokan más területre települtek át, például jelentős számban élnek magyarok Csehországban, amely ma nem szomszédos ország, de igen jelentős magyar közösségek vannak például a balti államokban – furcsa módon –, akik a Kárpátaljáról települtek ki az elmúlt 40-50 évben és ott élnek, de hasonló dolog történt az egykori Jugoszlá-

via területén is, akár Macedóniában, akár Boszniában is élnek magyarok, nem jobb körülmények között, ezt mondhatom, mint a szomszédos országokat érintően. Mégis, rájuk semmilyen tekintetben ez a törvény nem vonatkozik.

Érdemes lenne elgondolkodni azon, ha valóban az egykori Kárpát-medencei nemzeti közösségnek azokat a tagjait szeretné segíteni ez a törvény, akik nem önszántukból kerültek ma már más országokba, nem kivándoroltak, hanem az egykori azonos országon belül kerestek máshol lakóhelyet, őket milyen módon, hogyan lehetne bevonni ebbe a törvénytervezetbe.

Felvetődik persze az a kérdés is, és ez is átfogóbb elemzést igényel az egyes kedvezmények kapcsán, hogy nem arra van-e inkább szükség, hogy az egyes nemzeti közösségek egyes sajátos igényeinek megfelelő támogatásokat és kedvezményeket biztosítsunk. Hiszen nyilvánvaló, aki ismeri a környező országokban élő magyarok helyzetét, hogy nem azonos körülmények között élnek a szlovéniai magyarok és a kárpátaljai magyarok, nem azonos körülmények között élnek akár a szlovákiaiak vagy a vajdaságiak. Nem azonosak a szükségleteik, nem azonosak az igényeik. Ez a törvénytervezetben sehol nem jelenik meg, nincs differenciált megközelítés, nem teszi nyilvánvalóvá, hogy mindenkin úgy kell segíteni, ahogy számára a legjobb, és nem úgy, ahogy mi elképzeljük, hogy a legjobb lenne.

Az egyes magyarországi kedvezmények kapcsán én gyakran éltem azzal a fordulattal – az államtitkár úr minduntalan cáfolt is engem ebben, televízióban, bizottság előtt és máshol is –, hogy a Magyarországon igénybe vehető új kedvezmények közül tulajdonképpen két olyat látok, amelyek valóban könnyen, egyéb feltételek teljesítése nélkül, mondhatni, automatikusan igénybe vehetők, és ezek az utazási kedvezmények, illetve a kulturális kedvezmények, ami a múzeumtól a közkönyvtárig terjed. Természetesen van munkavállalási engedély is, de mint tudjuk, ehhez már folyamodni kell, és a munkavállalási engedély megkapása maga még egyáltalán nem biztosítja, hogy az illető munkához is fog jutni vagy legális munkához fog jutni.

Eljutottunk egy nagyon fontos problémához, a munkavállalás problémájához. Nagyon fontos, hogy ne csapjuk be magunkat, tisztelt képviselőtársaim! A magyarországi foglalkoztatók, akik feketén foglalkoztatnak határon túli magyarokat és nem magyarokat is, ők elsősorban nem azért teszik ezt, mert ezeknek az embereknek nincs munkavállalási engedélyük, hanem azért teszik, mert el akarják kerülni az ehhez kapcsolódó járulékokat, adókat és társadalombiztosítási járulékokat, illetőleg olcsóbb munkaerőt szeretnének kapni. Ez a munkaerő részben azért olcsóbb, mert nem kapcsolódnak hozzá ezek a járulékok. Tehát ne áltassuk magunkat azzal, hogy egyetlen munkahellyel több lesz attól, hogy munkavállalási engedélyek lesznek!

Bizonyos tekintetben ez bizonyos problémákat persze orvosolhat. Nem mondom, hogy ez önmagában rossz dolog, de az a beállítás, ami itt elhangzott, és különösen azok a számítások, hogy ebből hány milliárd forint fog majd bejönni a magyar államkasszába, teljes mértékben megalapozatlanok. Tehát nem erről van szó. A munkavállalási engedélyek ezt a problémát nem fogják megoldani, és nem fogják orvosolni, tisztelt képviselőtársaim.

Ráadásul itt bizonyos egyéb problémák is felmerülnek, ez azt mondja, hogy 3 hónapra adja meg a munkavállalási engedélyt, amely újabb 3 hónappal meghosszabbítható. Ebben a Házban most tárgyaljuk az idegenrendészeti törvénycsomagot. Ennek egyik pont-

ja azt mondja ki, hogy 6 hónapon belül 90 napnál tovább senki sem tartózkodhat vízum nélkül Magyarországon. Tehát itt hiába van valakinek 6 hónapos munkavállalása – 3 hónapos, illetve ezt újabb 3 hónappal meghosszabbított munkavállalása –, ha a tartózkodása csak különleges vízummal lehetséges, és erre nem tért ki ez a tervezet; mint ahogy meg kell mondanom, vízumügyekben meglehetősen szűkszavú a hivatkozás.

Itt az egészségügyi ellátás. Mint utaltam rá, volt egy olyan várakozás ezzel kapcsolatban, hogy ez majd mindenki számára biztosított lesz. Ezt helyesen nem tette, hiszen ezt a magyar egészségügy teherbíró képessége nem tette volna lehetővé; azt hiszem, ezzel mindannyian tisztában vagyunk. Kár volt kelteni is ezt a várakozást.

De hogyan is fog ez működni? Egyik részét világosan látom, tehát akik itt munkavállalási engedéllyel dolgoznak és befizetnek, azok, illetve családtagjaik is egy társadalombiztosítási alapon részesülni is fognak ezekből a szolgáltatásokból, ezzel önmagában semmilyen probléma nincs. A probléma azokkal van, akik nem tartoznak ennek hatálya alá, és akiknek egy közhasznú szervezethez kell előzetesen pályázat útján fordulniuk az egészségügyi ellátásért. És innentől kezdve a dolog rendkívül veszélyessé, zavarossá válik. Sajnos attól tartok, hogy a jelenleg folyó gyakorlatnak valamiféle meghosszabbításáról vagy kiterjesztéséről lesz szó, arról a gyakorlatról, amikor gyakorlatilag átláthatatlan módon – sajnos ki kell mondanom –, személyes összefonódásokon és kapcsolatokon keresztül intéződnék ezek az ügyek. Senki nem látja át tisztán, hogy ki és miért és mire jogosult, és ki és mit kap. És ez ebből a törvénytervezetből sem derül ki. Ez ennek a törvénytervezetnek elég komoly problémája.

Tehát ez valószínűleg nem jelent egészségügyi ellátást, még csak könnyítést sem. Azt sem tudjuk, hogy milyen mértékben jelenti a problémák enyhítését, azt sem tudjuk, hogy a döntéshozatal hogyan fog történni, és nem látjuk át azt sem, hogy milyen ellenőrzési mechanizmusok fognak ezzel kapcsolatban működni. Azt hiszem, hogy így támogatni valamit igencsak nehéz.

Ami a határon túli támogatásokat illeti, azt mondtam, tisztelt képviselőtársaim, hogy ezt tartjuk a törvény igazából egyetlen értékes és bővebben kifejtendő részének. Ez egy jó irány; tehát a határon túli oktatási, kulturális szervezetek támogatásának kérdése, a nem nyereségérdekelte gazdasági szervezetek támogatásának kérdése, amelyeket ez a törvény említ, de nem bont ki, pedig pontosan erről kellene beszélni. És itt a fő probléma az, hogy megint nem tudjuk: a jelenlegi gyakorlatnak valamiféle meghosszabbításáról van szó – most nézzék el nekem, hogy nem megyek bele, és nem taglalom a jelenlegi gyakorlat visszasságait –, vagy pedig valóban valamiféle áttekinthető transzparens rendszer megteremtéséről van szó, demokratikus kontrollal, világos hozzáférhetőségekkel, világos szabályokkal – mert csak akkor van értelme. De ennek a résznek lenne értelme, ezt mi is tudnánk támogatni, mert úgy érezzük, hogy itt van a problémák kulcsa, és erről van szó.

Ami az oktatási, nevelési támogatást illeti, ma már mindenki egy bizonyos húszezer forintos összegről beszél. Ez a törvényben nincs benne. Ezt a miniszterelnök úr mondta el néhány alkalommal, és utána mások is, nem tudom pontosan, hogy milyen jogforrásra hivatkozva, de feltételezem, hogy nem megalapozatlanul tették ezt a kijelentést, tehát ez a szándék. Egyébként megjegyzem, ma már olyan híreket hallani RMDSZ-es barátainktól,

hogy bizony már kopogtatnak az emberek az ajtón, kérik a húszezer forintos támogatásokat; egyelőre még nem nagyon lehet tudni, hogy mi újság van velük.

Ami a húszezer forintot illeti, ez úgy hangzik, hogy akinek kettő vagy több gyermeke magyar iskolába, magyar óvodába jár, arra vonatkozik. Önmagában a célkitűzést lehet érteni, nem önmagában rossz, hiszen azt akarja előmozdítani, szorgalmazni, hogy a gyerekek magyar iskolákba járjanak. De hogyan kezeli a szórványmagyarság problémáját? És kedves barátaim, tisztelt képviselőtársaim, lássuk be, a határon túli magyarság igen jelentős része szórványban él. Nem olyan egyszerű magyar iskolába küldeni a gyerekeket ott, ahol 50-100 kilométeres körzetben nincs magyar iskola. Az ő támogatásuk miért kevésbé fontos, miért kevésbé értékesen támogatandók ők, mint azok, akik magyar iskolába járatják a gyermekeiket?

Nem szoktunk beszélni – és eddig sem beszélt róla az államtitkár úr sem, de erről a vitában is kevés szó esett – az egész törvénytervezet működtetéséhez szükséges bürokrácia felállításáról, méreteiről és költségeiről. És rögtön egy megjegyzést is szeretnék hozzáfűzni: általában a költségekről nem beszélünk, mert nem tudunk beszélni. Kezdetben 6 milliárdos összeget hallottunk, aztán 8-9 milliárdos összeget, ma már van, aki 10 milliárdot emleget, de én még egyetlenegy tételes számítást nem láttam. Az államtitkár úr a legutóbbi külügyi bizottsági ülésünkön ígérte, hogy hamarosan el fogja juttatni, ez a mai napig nem érkezett meg a külügyi bizottság címére, tehát nem láttuk.

Azt hiszem, egyetlen képviselőtársunk sincs abban a helyzetben, hogy pontosan látná, milyen tervezett költségek, milyen becslések állnak rendelkezésre. Mindannyian tudjuk, hogy pontos számításokat még nem lehet elvégezni, mert ahhoz még nagyon sok mindent tudni kéne, de legalább becslések álljanak rendelkezésre, hogy tudjuk, egyáltalán milyen nagyságrendről beszélünk. Mennyibe fog kerülni a bürokrácia, amelyik üzemelteti, ez hol fog működni, egy közhasznú társaság lesz, több közhasznú társaság lesz, hogyan fog működni az a hatóság, amely kiadja az igazolványokat? Ezer kérdés!

És miután nagyon az időm végén járok, most már csak egy kérdést szeretnék érinteni: milyen hatással lesz ez Magyarország és a szomszédos országok kapcsolatára, és ami még sokkal fontosabb számunkra, a magyarság és a vele együtt élő többség kapcsolatára?

Az elmúlt két hétben két olyan élmény érte a külügyi bizottság tagjait – részben Geoană úrral való találkozó, részben Szvilanovics úrral folytatott találkozó –, amikor nem ellenségesen, de felmerült ez a kérdés partnereink részéről, még hozzá úgy, hogy ők nem tartották kielégítőnek a tájékoztatást, a konzultációt. Hadd hívjam fel a figyelmet arra, hogy a legvégzetesebb dolog lenne, ha ebben az ügyben mi szándékosan konfliktust akarnánk kelteni akár szomszédainkkal, akár a magyarok és a többség között. Erre nincs szükség. Nekünk természetesen nem kell engedélyt kérnünk ahhoz, hogy ezt a törvényt megalkossuk, de célszerű tájékoztatni őket, célszerű bevonni őket, célszerű a félreértéseket eloszlatni, mert a félreértéseken senki nem fog nyerni.

Ez nemcsak a külügyi bizottság feladata, amelyik egyébként ezt megtette, amennyire megtehetette, hanem ez valóban a magyar diplomácia feladata is, és ugyanez vonatkozik Magyarországra és az Európai Unió kapcsolatára is, mert igaz ugyan, hogy tételesen európai

uniós jogszabályokat nem érint vagy nem sért, de ezeknek a jogszabályoknak a szellemét, az etnikai diszkrimináció tilalmát igenis sértheti, és ez magyarázatot kíván.

Tisztelt Képviselőtársaim! Időm lejártával, azt hiszem, elég érvet soroltam fel arra vonatkozóan, hogy a szabad demokraták miért nem tudják ezt a törvénytervezetet támogatni. Ugyanakkor kifejezzük a készségünket arra, hogy mindazokat a törekvéseket, amelyek egy valódi konszenzuson alapuló magyar és határon túli magyar politika kialakítását szolgálják, azt mi teljes szívvel, tiszta szívvel támogatni tudjuk.

Köszönöm szépen, hogy meghallgattak. *(Taps az SZDSZ soraiban.)*

DR. KELEMEN ANDRÁS, az MDF képviselőcsoportja részéről: Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Ház! Kedves magyar Testvéreink! A Magyar Demokrata Fórum vezérszónokaként engedjék meg nekem, hogy ebben a számunkra ünnepélyes pillanatban, amikor először indítunk útra az országunk határaink túl élő magyarokra vonatkozó törvényt, felidézsem az ide vezető út legfőbb állomásait. Az MDF politikájának, amely a lakitelki sátorban a magyarság esélyei megjelöléssel vette kezdetét, a szomszédságban élő magyarok közösségeinek sorsával való törődés szerves részét képezte és képezi.

Az első lépés a határainkon kívül rekedt nemzetrészek elismerése és magunkhoz ölelése útján – mint már mások is említették – rendszerváltoztató miniszterelnökünké, Antall Józsefé volt, aki akkor még a támadások ösztüzében vállalta, hogy a 15 millió magyar közösségében gondolkodik. Ennek jegyében született meg a Határon Túli Magyarok Hivatala, mely létevel is jelezte, hogy Magyarország politikája csak az összmagyarság bevonásával lehet valóban magyar politika.

Egy olyan kicsinnyé szabott és nyitott országnak, mint amilyen hazánk, azonban nem elég, ha megfogalmazza saját álláspontját az adott kérdésről, meg kell kísérelnie elfogadtatni törekvéseit a nagyvilágban. Az a magyar siker, amely országunknak először a térségből Európa tanácsbeli felvételében megnyilvánult, lehetőséget adott arra, hogy az európai politikai és emberi jogi gondolkodás fő műhelyében nagy hangsúlyt kapjon a nemzeti kisebbségek mint közösségek kérdése.

E területen mindnyájunk számára legismertebb a híres 1201-es ajánlás 1993-ból, amely az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez csatolható teljes körű kisebbségvédelmi kiegészítő jegyzőkönyvtervezet szövegét terjesztette be a miniszteri bizottság elé, mely idén az Európa Tanácsban egy újabb jelentéssel kiegészülve erőteljes támogatást kapott, megfogalmazva egyúttal a végrehajtás ellenőrzésének hatékonyabbá tételét is.

Következő lépésnek tekinthető az a törekvés, amely meg kívánta formálni a magyarországi, és a szomszédságbeli magyar politikai erők közös tanácskozó testületét, majd ennek ülését rendszeressé kívánta tenni. A szomszédsági viszonyok megromlását előre-huhogó álfélelmek, és a nyilvánvalóan szűkkeblű hazai megfontolások okozta gátak ellenére ez a testület megszületett, és kikövetelte helyét a nap alatt. Ezért készítettem el még az előző kormány idején a „Politikai nyilatkozat az egyetemes magyar nemzetről” című, P/5574. számmal jegyzett indítványomat, amelyben többek közt az Országgyűlés kifejezi akaratát, idézem: „hogy az anyaország az államszervezet részét képező, a magyar állam nemzetközi szerződéseivel összhangban álló, alkotmányos kapcsolattartó szerve-

zetet működtessen”. Ugyanakkor mindnyájan emlékezhetünk még arra az időre, amikor a nemzeti oldal közös – Németh Zsolt jelenlegi államtitkár, Pallag László és a magam nevével –, hárompárti országgyűlési határozati javaslatot nyújtott be arra vonatkozólag, hogy ezeket, a határon belüli és túli szervezetek közös tanácskozásait rendszeressé tegyék. Ebből az akaratból fakadóan született meg a magyar csúcsból – immár a jelenlegi koalíciós helyzetben – 1999. február 20-án a Magyar Állandó Értekezlet. Ezzel eldőlt az a belvita is, hogy veszélyes-e az összmagyarság tanácskozásait intézményesíteni, és az is, hogy nemcsak hogy nem sodort ez minket veszélybe, hanem megteremtette alapját az együttes döntéshozatalnak.

A Magyar Állandó Értekezlet, a MÁÉERT már az 1999 novemberében megtartott második ülésén felkérte a magyar kormányt a határon túli magyarokról szóló törvény megalkotására. Ezt a munkát véleményem szerint az tette lehetővé, elvégezhetővé, hogy a polgári kormány már 1998-ban történt hivatalba lépésétől kezdve törekedett arra, hogy minden érintett tárca felelősen foglalkozzék a határon túli magyarok érdekeivel, ahogy ezt a miniszteri munkaköri leírások és több minisztérium erre specializált részlegei is jól jelzik. Ily módon a Határon Túli Magyarok Hivatala megkapta a többirányú ágazati segítséget ahhoz, hogy összehangoló munkájával elkészüljön ez a törvénytervezet, és itt szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy miről szól a szomszédági magyarok hosszú, keserves története. Véleményem szerint arról, hogy mit tehet egy emberközösség, egy nemzet, amelyet külső erő megfosztott egységétől, és a külhatalom olyan viszonyokat teremtett, amelyben a szétszakítottság megszüntetésének minden megnyilvánulása önmagában is sokirányú, fenyegető reakciókhoz vezethetett, vezethet. Hogyan óvhatja meg egy nemzet azon részeit, amelyek egy, vagy gyakran inkább számos ellenséges szándékú politika áldozatai lettek, hogyan akadályozhatja meg elsorvadásukat?

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Számunkra Trianon nemzeti szerencsétlenség, de nem csak az – történelmi mértékű kihívás is. A kérdés az, hogyan tudjuk meghaladni, és tudunk-e egyáltalán valamit kezdeni vele. A békediktátum után természetes, hogy az első visszahatás irredenta volt. Történészek túl gyakran elítélően szólnak erről, pedig természetes reakció: sajog az amputált végtag. Vak vágyaink követése azonban nem hozott megoldást, nem kerülhettük el a világegést sem, mely tömegsírhajókhoz vezetett.

Ma pedig, fájdalmas történelmi tapasztalatok birtokában más utakat keresünk. Megkíséreljük Európa békés fejlődésébe bekapcsolni mindazokat a területeket, ahol magyar él. Ebben segíthet nekünk az a fejlődés, amely Európa 2000 éves birodalmi politikája helyett – főként a második világháború, de mindkét világháború tapasztalatainak okulva –, a nemzetek együttműködésén alapuló világrész képét alkotta meg. Megkíséreljük megelni ebben a keretben a megoldást a magyar nemzet életképességének feltámasztására, úgy, hogy ezt ne érezhessék szomszédaink súlyos fenyegetésnek. Persze kihívásnak érezhetik, hiszen az emberek és a nemzetek közötti versengés természetes dolog, a fejlődés rugója.

Tisztelt Ház! Örömmel veszem kézbe ezt a törvényjavaslatot, amelyben benne van többéves munkánk, közös munkánk. Amikor még kilátás sem volt ilyen törvényre, akkor előbb módosító indítványokkal bombáztam az 1993. évi LXXX. számú közoktatási törvényünket, majd pedig elkészítettem e tárgykörben a T/779. számú önálló indítványomat,

„A határon túli magyarok anyanyelvi oktatásának támogatása” címmel. Tettem ezt azért, mert bár magam nem az oktatásügyben dolgoztam, de felfogtam, hogy a magyar anyanyelvi oktatás megerősítése a legfontosabb eszköz a határainkon túli magyar közösségek túléléséhez.

Akkor a javaslatomban – melyet határon túli legitim, magyar szervezetek oktatási szakembereinek véleményét igénybe véve alakítottam ki – háromféle módon törekedtem támogatni a magyar nyelv és műveltség oktatását: egyrészt kedvezmények biztosításával a határon túli magyar pedagógusoknak; másrészt a térségi együttműködés kiépítésével, a határon túlnyúló intézmények jogrendünkbe emelésével, a pedagógiai döntéshozatal szerveiben való határon túli pedagógus részvétel törvénybe iktatásával, az ottani szülői és diák-szervezetek véleményének becsatlakoztatásával döntési rendszerünkbe, vagyis e területen is előrelépve abban a tekintetben, hogy országos intézményeink nemzeti intézményekké tudjanak válni; harmadrészt pedig a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény kiegészítésével oly módon, hogy iskolai, elsősorban tankönyvtámogatást kapjon minden tanulmányait magyar anyanyelvén folytató gyermek.

Egy megjegyzést tennék ez utóbbihoz, vagyis a határon túli tankönyvsegély gondolatához. Amikor később meghallottam, hogy a magyar kormány minden első osztályba lépő gyermeknek Millenniumi olvasó- és daloskönyvet ajándékozott, rögtön írtam a miniszterelnöknek, kérve, hogy az anyagi lehetőségek függvényében terjessze ki ezt az akciót a határon túlra is. Nagy örömmel olvastam azután az Ungváron kiadott Kárpáti Igaz Szó január 13-i számában, hogy megindult a könyv eljuttatása a kárpátaljai iskolákba, a Kárpátaljai Pedagógusok Szövetségének terjesztésével.

Így megvalósul elképzelésemnek az a lényege, hogy Magyarország megszólítja a nemzet tagjait a határainkon innen és túl is. Amikor a parlament oktatásügyi bizottsága nem fogadta el a csomagba foglalt törvénymódosítást, a legfőbb érv az volt, hogy rövidesen meg fogunk alkotni egy olyan törvényt, amely átfogóan rendezi a határon túli magyarokra vonatkozó egész kérdéskört. Ez volt az ok, amiért bele tudtam törődni az azonnali segélynyújtás elhúzódsába.

Hölgyeim és Uraim! Az anyag íme elkészült, amely a MÁÉRT plénumán és bizottságaiban folyó munka során folyamatosan alakult. Most is hagy maga után számos kívánnivalót, de ez a törvény szabályozta terület újszerűsége miatt van. Azt hiszem, szokva vagyunk ahhoz, hogy a rendszerváltozással összefüggő törvényeknél bizony sokszor nagyon nehéz előre kiszámítani különösen a gazdasági, pénzügyi következményeket. Éppen ezért ez nem riaszthat el a feladattól. A visszajelzések révén majd tovább tökéletesíthető a törvény, és nem utolsósorban kialakul egy olyan ügyintézői kar, amely elkezd térségi méretekben, az egész magyarságban gondolkodni. Azonban ma még ettől eléggé távol vagyunk.

Ennek a törvénynek nincs előzménye sem a magyar jog, sem a magyar politika történetében. Először kísérel meg előrelépni egy jogilag megalapozott megoldás felé abban a súlyos kérdésben, amit egyfelől a nemzettagok tömegeinek jogfosztása, másfelől másodrendű állampolgárrá való lefokozása együttesen jelent, ugyanakkor azonban beilleszkedik egy általános megoldáskeresésbe is. Hiszen már hallottuk másoktól, Európában több helyen, de szomszédainknál is, hogy megszülettek, vagy születőben vannak olyan törvények, amelyek a határainkon túl élő nemzettagokra vonatkoznak.

Ha ők érzik ennek szükségességét, mennyivel inkább érezhetjük át mi magunk, akik számára az országhatárt úgy állapították meg, hogy nemhogy nemzeti kisebbség ne maradjon országunkban, de inkább nagy tömegeink kerüljenek más államok fő hatalma alá? Ezért is érzem álságosnak, amikor egyesek a nálunk élő kisebbségek helyzetét kölcsönösségi alapon igyekeznek szemrevételezni, hiszen a határok a magyar nemzettest megcsonkításával lettek megállapítva, és ahol még maradt nemzeti kisebbség jelentősebb számban, ott újra működésbe lépett a második világháború után a türelmetlenség, amikor a szlovákok esetében még lakosságcsere, a németek esetében kitelepítés foszlatta tovább országunk többszínű voltát.

A mai Magyarország nemzetiségének egy része kicsiny és szórványban él. Ebből fakadóan első megközelítésben kedvezőnek látszott számukra a nemzetiségi hovatartozás érzékeny adatként kezelése. Ebből persze az az ellentmondás fakad, hogy a többségi lakosság szavazata is alakítja választott testületeit, és ebből már volt zavar például a román kisebbség esetében, de a cigányok között is gyakran felmerül ez a kérdés. Ezért a jelen törvénytervezet a határon túli magyartól elvárja azonossága felfedését, amennyiben jogalánya kíván lenni ennek a törvénynek, hiszen különben ez nem volna megállapítható, mármint a jogalanyisága.

A törvényjavaslat alapja tehát a hovatartozás szabad megvallása. Ezen alapelv segítségével határozza meg azok körét, akikre vonatkozik. Felmerült már többször a vitákban, hogy vajon megfelelő alap-e ez a jogalanyok megállapítására. Véleményem szerint igen. Hiszen a legmodernebb emberi jogi okmány – hogy mást hangoztassak, mint ahol eddig a hangsúlyok voltak –, a Nizzában kihirdetett Alapvető Jogok Chartája is kimondja a gondolat, a lelkiismeret szabadságát, valamint a szabadság gyakorlásának a jogát. Erről pedig fogalmilag sem lehet lemetélni a hovatartozás, az identitás szabad megválasztásának és megvallásának jogát. Ezért említettem előbb a magyarországi nemzetiségek példáját, ahol gondot okoz, hogy a személyes azonosságvállalásnak nem biztosítottunk szerepet.

Van, aki bizonytalanodik abban, hogy ez az anyag nem tartalmaz-e hátrányos megkülönböztetést a szomszédos országok nem magyar lakosai számára. Az a véleményem, hogy már a kérdés ilyen megközelítése is a trianoni görcsöt jelzi. Hiszen ha például egy rokkanatnak vagy egy idős embernek könnyebbséget nyújtunk, azt józan ésszel csakis olyan előnyadásnak tekinthetjük, amelyik éppen a charta harmadik fejezetében foglalt egyenlőségi elv átültetése a valóság viszonyai közé, a gyakorlatba. Ha egy több mint 80 éve hátrányos helyzetbe szorított nemzeti közösség és annak kultúrája érdekében nyitunk lehetőségeket, akkor az valójában éppen az esélyegyenlőség felé tett lépés. Csak nem akarjuk elfogadni a nyúl és a teknősbéka futóversenyét, mint az egyenlő esélyek példáját?

Szándékunk egyértelmű: jogsértés nélküli jogkiteljesítés, mégpedig a magyar közösség minden tagja számára, mely más államba került és ott kisebbségben van; nehéz helyzetű társadalmi csoportnak tekinthető, és ezért az Európa Tanács által szorgalmazott kisebbségvédelmi keretegyezmény, úgy vélem, épp erre a léthelyzetre vonatkozik. Ugyanakkor a törvénytervezet jogkiterjesztő is, mivel a kedvezményeket biztosítani kívánja nem magyar személyeknek is, azok családi kapcsolatai alapján. Ha ezen a téren hiányosságot látunk, úgy ez inkább abban mutatkozik, hogy nem kizárólag a szomszédos országokban

élnék olyan magyarok, akikre a törvény hatálya véleményünk szerint kiterjesztendő, de erre még visszatérhetünk a vita folyamán.

Tisztelt Ház! A szomszédságban élő magyarokról alkotott törvénytervezet mindenekelőtt üzenet. Osztom Duray Miklós véleményét, aki úgy tartja, hogy ha jelentősebb előnyöket nem is tartalmazna a határon túliak számára, akkor is a törvény meghozatalának ténye önmagában megtartó erő volna a tőlünk elszakítottan élőknek, úgy, ahogyan ilyen ereje volt annak idején Antall József kijelentésének az összetartozásunkról.

Azonban ez a törvénytervezet szakmailag sem üres. Már elgondolásakor megfogalmazódott az az általános érvényű cél, hogy Magyarország a szomszéd államokban élő magyaroknak nyújtott jogosultságokkal erősítse a nemzet összetartozását, de ugyanakkor hozzájáruljon az őt körülvevő térség politikai és gazdasági megszilárdulásához és fejlődéséhez.

A törvénytervezet által felölelt terület kiterjedt és sokágú volta eleve megszabta jellegét, ami nemigen lehet más, mint kerettörvény, amelyben az alapvető, elvi jellegű rendelkezések kapnak helyet, megszabván a fő csapásirányokat a rendezendő területek dzsungelében.

A végrehajtási rendeleteket a szaktárcák hivatottak kidolgozni és a folyamatos tapasztalatok alapján szükség szerint újraszabályozni. Így elérhető, hogy a való életviszonyok sokrétűségéhez folyamatosan alkalmazkodhasson nemzetpolitikánknak a határon túli része is, anélkül, hogy minden kisebb módosításhoz a törvényhozás teljes gépezetét kellenne belendítenünk.

A választóvizet a törvényjavaslat egészének megítélésében a Magyar Demokrata Fórum számára – de kimondhatom nyíltan: a számomra is – az jelentette, hogyan tudjuk a megmaradás erőit fenntartani ott, ahol a jogalanyok élnék, vagyis szülőföldjükön.

A már említett törvénymódosító javaslatomban igen fontosnak tartottam, hogy mindazon családok és tanítók, akik az elmúlt hosszú évtizedek barátságatlan közege ellenére is magyar oktatási intézményeket tartanak fenn, és odajaratják gyermekeiket, kapjanak jelzést arról, hogy a magyar nemzet szuverén, szabad része számon tartja őket, és elismeri erőfeszítésüket magyarságuk megtartásáért. Ez pedig nem oldható meg pályázati alapon, mint egyébként a határon túlra szóló támogatások többsége. Ez személyi válogatás nélkül kell szóljon azoknak, akikben a mostoha körülmények között is tovább él a nemzet.

Az intézmények támogatása más dolog, ott helye van a pályáztatásnak. Ezért a törvénytervezet támogató megítélésében részemről nagy szerepet játszik miniszterelnökünknek a családtámogatási rendszerre vonatkozó bejelentése, mely máris beépült a törvénytervezet szövegébe. Ez ugyanis közel áll ahhoz, amit álláspontunkként épp most vázoltam.

Tisztelt Ház! Végezetül hadd jegyezzem meg: ez lesz az első olyan magyar törvény, amely a nemzetünk határon túli tagjaira végre nem idegenként, hanem hozzánk tartozóként tekint. Bízunk abban, hogy a húsvéti héttel kezdődően a mi határokat átívelő közösségünk is közelebb kerül a feltámadáshoz. Úgy legyen!

Köszönöm a figyelmüket. *(Taps.)*

CSURKA ISTVÁN, a MIÉP képviselőcsoportja részéről: Elnök Úr! Tisztelt Ház! Tisztelt határon túli egyházi Méltóságok! Tisztelt MÁÉRT-vezetők!

A Magyar Igazság és Élet Pártja, amikor ennek a törvénynek az elfogadásáról, támogatásáról vagy esetleges elutasításáról döntött, akkor elsősorban is azt vizsgálta meg, hogy vajon nem pótcselekvés-e ez a törvény. Alaposan megvizsgálva arra a megállapításra jutottunk, hogy noha számos olyan kitétele, megfogalmazása van, amelyek erre utal, egészében véve nem az; magyar érdekeket szolgál, tehát támogatjuk. Ma, amikor ennek a törvénynek az elfogadásáról, illetve általános vitája keretében támogatásáról és ellenzéséről vitatkozunk, a magyarságot illetően a nemzetközi helyzet a következő:

A kezemben van az MTI jelentése Bukarestből, a román kormány egy bizottságot hozott létre; a külügyminisztérium, a belügyminisztérium, az igazságügyi minisztérium, a közigazgatási minisztérium és a tájékoztatási minisztérium képviselői foglalnak benne helyet, és együttesen vizsgálják ennek a még meg sem hozott magyar törvénynek a jelentőségét, a részleteit, és tárgyalni akarnak róla a magyar kormánnyal. Ez ellen nem lehet kifogásunk, azonban látnunk kell, hogy ez egy jelzőrakéta: azt üzeni a román kormány, hogy figyelünk – hát figyeljenek!

A másik, amit szintén hírügynökségi jelentésekből kell tudomásul vennünk, hogy az emberek befogadása s nemzeti hovatartozásuk megítélése szempontjából Európában valami pokoli zűrzavar van. A mai jelentések arról tudósítanak, hogy két újabb roma családot, összesen talán húsz főt fogadtak be Franciaországban, menedékjogot kaptak. Hogy az az illető köztük van-e, aki csak három kereszttel tudja aláírni a nevét, azt nem tudom, de hogy kint van, az biztos. Hogy a szerencsétlenek milyen esélye van arra, hogy beilleszkedjen a francia társadalomba, egyáltalán tudja-e, hol van, mégis menekültstátust kap, esetleg majd küzdhet ott a megélhetéséért, amikor az Európai Unió felelős vezetője, a Bizottság elnöke azt jelenti ki, hogy a magyar munkavállalóknak, a magyar társadalomnak bele kell nyugodnia ebbe, még ha rövidesen, 2004-ig be is kerül az Unióba, a munkaerő szabad vándorlásában egy ideig nem vehet részt, mert ezt az európai társadalmak nem viselik el – ezeket együttesen kell számba vennünk, amikor ezt az ügynevezett státustörvényt minősítjük itt.

Vagyis látnunk kell, hogy egy rendkívüli módon ellentmondásos helyzetben él ez az egész földrész, és az egyik kéz nem tudja, hogy mit csinál a másik. Azt sem tudják, hogy lesz-e bővítés, és ha lesz, hogyan lesz. Mindezt azért hozom ide, tisztelt Ház, mert kétségkívül, hogy ennek a törvénynek a megszületését a lelkesedés és a határokon kívül pedig kétségbeesés is okozta – nem csak ez, de elsősorban ezek egyszerre –, hogy tudniillik Magyarország rövid időn belül bekerül, és kénytelen lesz tartani a schengeni egyezményben rárótt határok biztonságát; s akkor az erdélyi, a felvidéki, a délvidéki magyar testvéreink el lesznek zárva az anyaországtól.

Ez volt az a helyzet, ami elsősorban megszülte a gondolatot, hogy ez ellen hogyan tudunk védekezni, hogyan tudjuk megadni az embereknek, a magyaroknak azt a jogot, hogy ők azért legalább idáig eljussanak. Most már, hogy továbbjussanak... – ők persze sokan úgy gondolják, ha ide eljutottak, akkor majd velünk együtt, ugyanúgy mint mi, kimehetnek Európába is dolgozni. De most már az van, hogy pillanatnyilag mi se vagyunk abban a helyzetben,

hogy szabadon munkát vállalhassunk Európában. Hogy aztán ennek mi lesz a végső megoldása, azt nem tudom – remélem, a kormányunk majd keményen tárgyal.

Míndezeket figyelembe véve: a törvény hasznos, és pontosan azok a vonatkozásai nagyon fontosak, amelyeket itt az SZDSZ oldaláról nagyon keményen bíráltak, hogy tudni illik igenis igazolvánnyal, önkéntes tanúsítással akarja valakinek a magyarságát igazolni. Ez új, ez nagyon fontos, még ha ebben a kérdésben lehetnek is – majd lesznek is – különféle súrlódások, nehézségek azért, mert esetleg majd olyanok is magyarnak vallják magukat, akik csak az anyagi haszonszerzés érdekében teszik ezt – akkor is. Mert ez az igazi magyar győzelem, amit mi ebben a trianoni, leszorított helyzetben elértünk, hogy elkövetkezhet az életben egy olyan pillanat, amikor valaki, aki egyébként nem magyar, odamegy egy magyar bizottság elé és azt kéri: engedjétek meg, hogy magyar legyek. Azt hiszem, meg fogjuk ezt engedni, és helyesen tesszük, mert éppen erre van szüksége a Trianonban lesújtott, tönkrevért, széttrancsírozott magyarságnak. Éppen erre, hogy valahogy méltányolva legyen az a küzdelem, az az életben maradásért folytatott szívós küzdelem, amelyet persze a legtöbbször saját kormányainkkal, saját körülményeinkkel szemben kellett megvívniunk, és mégis megmaradtunk.

Most már tehát az a kérdés, hogy ha itt van ez a törvény, és egyelőre csak ilyen szerény előnyöket tud nyújtani a határokon kívüli magyaroknak, akkor megálljunk-e itt. Nem, mi úgy gondoljuk, itt nem szabad megállni, de ezt a lépést mindenképpen meg kell tenni, még akkor is, ha a részleteiben sok kifogás emelhető magával a törvénnyel szemben. Ebben a törvényben igenis az a nagyszerű, hogy a magyar mivolta rá kérdez. Itt kell egy kicsit felhőkölnünk, vagy talán, finomabban fogalmazva, felemelnünk a fejünket, mert ilyen nem volt 1945 óta. S ha meg akarunk maradni, kell hogy legyen, sőt ennél inkább még erősebb, pontosabban fogalmazó törvény és magatartás is kell.

A gondok most is – az említett külpolitikai gondokon kívül – itt, belül vannak, mert ennek a törvénynek a megvalósulásához valóban anyagi eszközökre, társadalmi együttműködésre, jóindulatra és igenis belső, nemzeti magatartásra van szükség. Akiket ideengedünk dolgozni, a magyarság nem nézheti – akármilyen sajtó által felusztíva – görbe szemmel, irigykedő tekintettel, hogy „ez mit akar itt, tőlünk veszi el a kenyeret!” Ezt a szellemet kell kiirtani ebből az országból, aki így mer érvelni ez ellen a törvény ellen, s azt meri kérdezni, hogy ez mennyibe kerül – kost, was kost, mondom jó magyarsággal. Ez az eset az, amikor nem szabad, hogy ez számíton, mert erre elő kell teremteni a pénzt, annál is inkább, hiszen fogyatkozunk, és nagyon nehezen élünk mi is.

Sokan beszéltek arról, hogy ennek a törvénynek a majdani megvalósulása vajon nem okozza-e a szomszédos országokból a magyarság kivándorlását, élőhelyének az elhagyását, s hogy ez nem lehet a célja ennek a törvénynek. Azt kell mondanom, hogy ez a kérdés-feltevés sajnos nem a legjobb.

Mert a magyarság kivándorlását nem segítik elő sehol ezekben az államokban, nem ösztönzik a magyarságot arra, hogy mint állampolgár vándoroljon ki. Eltűrik, nem arról van szó; mást csinálnak: a magyarság feladására akarják őket kényszeríteni. Maradhat ott, még karriert is csinálhat, ha a magyarságát feladja – akár politikailag, akár más tekintetben. Na már most mi lehet a mi elsődleges célunk, még azon az áron is esetleg... – és ezt nagyon

félénken mondom, de mégis nagyon határozottan –, melyik a fontosabb cél: a helyben maradás a nemzetiség esetleges feladása árán, a magyarság feladása árán, vagy a magyaroknak megmaradás, esetleg itt? Akkor viszont azt is meg kell vizsgálni – ez nem e törvény és e vita keretébe tartozik, egy szót azonban nem árt erre vesztegetni –, hogy itt most megvan-e minden feltétele annak, hogy a szegény ember megmaradjon magyarnak. Nincs. Sokat javult a helyzet, nem akarok politikai vitába bonyolódni, mégis ki kell jelentenem: e tekintetben többet kell tennünk, a magyarországi belső viszonyokat olyanokká formálnunk, hogy ha idejön, ne rombolja le teljes mértékben a „csigatév” az ő magyarságát. *(Derültség.)* Ez nagyon fontos.

Tisztelt Ház! Ezeknek a törvényeknek és majdani megvalósításának sok akadályozója lesz ott is, itt is. Elsősorban azonban nekünk itt bent arra van lehetőségünk és arra kell törekednünk mindenáron, hogy ami ránk van bízva a mi belső viszonyainkban, a belső gazdasági, kulturális, tájékozódási viszonyainkban, megteremtjük a lehetőségét annak, hogy itt mindenki megmaradhasson magyarnak és élhessen.

Szoros összefüggése van ennek a törvénynek, tisztelt Ház – erről itt még nem esett szó –, a földtörvénnyel, a föld helyzetével. Ha Magyarországon eladóvá válik a föld, ha a magyar földet idegenek vásárolják fel, idegenek döntenek el, hogy kit alkalmaznak a birtokukba került földön, akkor hiába van ez a magyar lelki nagy gyógyfürdő törvény, mert nem fogják alkalmazni őket. Tehát olyan feltételeit is meg kell teremteni ennek a törvénynek, hogy a magyar föld ne kerülhessen bármi áron is idegen tulajdonba, mert hiába adunk kedvezményeket magyaroknak, ha itt a magunk számára sem tudjuk ezeket megnyugtatóan elrendezni, illetve a földünket megvédelmezni. Ez persze vonatkozik nemcsak a földre, hanem a privatizációs viszonyokra, a privatizáció esetleges felülvizsgálatára – amit mi ugyan követelünk, de nagyon vontatottan halad –, mert a munka, a munkalehetőség odaadása a tőketulajdon, a tőke függvénye. Hát mondjuk azt most a Győri Kecs- és Ostyagárnak, hogy alkalmazzon erdélyi munkásokat, amikor a győriektől is elveszi? – hogy ismét csak egy aktuális példát mondjak. Nyilvánvalóan nem lep meg senkit és nem nagy újság, hogy minden mindennel összefügg, mégis kénytelen vagyok mindezekre felhívni a figyelmet ezzel az elsősorban kulturális jellegű, egészségügyi és egyéb szolgáltatásokat nyújtó törvénnyel kapcsolatban is, mert különben üres szó is lehet belőle.

Mi tehát mindezekkel együtt és ezeknek a súlyos szavaknak a kimondásával együtt támogatjuk ezt a törvényt. Valóban előrelépésnek tartjuk, valóban örülünk annak, hogy idáig már eljutottunk, és arra is felhívjuk a figyelmet, hogy valóban nagyon össze kell fogunk ahhoz, hogy még ezt a kicsit is adni tudjuk, mert ahogy a beszédem elején mondtam, ez a fellőtt jelzőrakéta már fel van löve, de történhet még más is. Nem akarom sötét szavakkal ecsetelni ezeket. A magyarság egységére van szükség, hogy ezt a kis előrelépést megvédelmezzük, és ne engedjünk innen hátralépést. Igen, lehet, hogy arra is szükség lesz – kérem, ne rökönödjének meg –, hogy itthon, bent, itt is állítsunk ki magyar igazolványt, mert nem mindenkinek jár. Sajnos itt tartunk, ki kell mondani: nem mindenkinek jár! *(Dr. Kóródi Mária: Hát ez jó lesz! – Mádai Péter: Ez aztán kiváló gondolat! – Dr. Géczy József Alajos: Ki fogja megmondani, hogy kinek kell kiadni?)* Találunk olyanokat, akik megmondják. *(Dr. Kóródi Mária: Ilyen már volt!)*

A nemzet közös vállalkozás, s akik mindig meg akarják fűzni ezt a közös vállalkozást, azok ugyan mi címen akarnak mindenképpen a nemzetbe tartozni, időszakonként ide, időszakonként máshova. Hát ez nem megy! Ez az egyik tanulsága ennek a törvénynek, ezt így kell végiggondolni, és ebből születhet meg az, amit valamennyien áhítunk, akarunk, és amiért tulajdonképpen itt vagyunk.

Köszönöm szépen. *(Taps a MIÉP padsoraiban.)*

Forrás: *Országgyűlési Napló*, 2001 április 19., www.mkogy.hu

Tájékoztató a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény tervezetéről

A törvénytervezet helye a magyar belpolitikában

A Fidesz kormányzati tevékenységében kiemelt jelentőséget tulajdonít a „nemzetpolitikának”, a határon túli magyarság ügyének, a „magyar nemzeti integrációnak”. 1995–96 óta, a magyar–szlovák és a magyar–román alapszerződés vitájától kezdve a Fidesz folyamatosan a politikai közbeszéd, a belpolitikai ütközések, az MSZP elleni küzdelem középpontjába emelte a kérdéskört. Erre azért volt nagy szüksége, hogy elhitesse a konzervatív beállítottságú állampolgárokkal „őszinte nemzeti elkötelezettségét”, és össze tudja kovácsolni a jobboldali szavazótábor. 1998 óta is ezt a célt szolgálják a felfűtött nemzeti, időnként nacionalista retorika, a határon túli magyarok anyagi, politikai és erkölcsi támogatás számottevő növelése, a szimbolikus kormányzati gesztusok sorozata, többek között a Millennium ünneplése, a Magyar Állandó Értekezlet megalapítása és más hasonló lépések.

A Fidesz kedveli a bombasztikus „nemzetpolitikai” megfogalmazásokat, az előkészítés nélküli hatásvadász ötleteket. Ilyen volt Orbán Viktor miniszterelnök 1999. október 31-i bejelentése a státustörvény kidolgozásáról, amely meglepte mind a hazai ellenzék, mind a határon túli magyar vezetőket. Ezt a fogását ismételte meg a MÁÉRT legutóbbi 2000. decemberi ülésén, amikor bármiféle előzetes szakmai mérlegelés nélkül bejelentette a határon túli magyarok családtámogatását.

A státustörvény bejelentésével a Fidesz megpróbálta kész helyzet elé állítani az MSZP-t. Amennyiben az MSZP kategorikusan elutasította volna a határon túli magyarok rendezetlen hazai jogállásának törvényi szabályozását, akkor a jobboldal rászűthette volna a határon túli magyarok ügye iránti érzéketlenség, a „nemzetietlenség” bélyegét. Ugyanakkor *nem hagyhattuk szó nélkül azokat a nyilatkozatokat, a MÁÉRT szakbizottságainak anyagaiban megfogalmazott irreális törekvéseket, amelyek megvalósulása sértette volna a magyar munkavállalók érdekeit, túlzottan megterhelte volna a magyar költségvetést, vagy nehezítette volna az ország EU-integrációját.* Az MSZP folyamatosan reagált ezekre az ötletekre. Az Elnökség 2000. július 11-i ülésén kezdeményező lépéseket is tett például a határon túli magyarok országgyűlési biztosának javaslatával. A *határon túli magyarok országgyűlési biztosa* az eddigi parlamenti, kormányzati, közalapítványi intézményrendszert kiegészítve nyújtana jogorvoslati lehetőséget a határon túli magyar személyek és szervezetek számára a magyar hatóságok eljárásaival kapcsolatban. Az önálló képviselői indítványt a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény betervezésekor kívánjuk benyújtani.

A törvénytervezet módosulásai

Az elmúlt több mint egy év vitái bizonyították, hogy a státustörvény ötletének bejelentésekor megfogalmazott szakmai és politikai érveink megalapozottak voltak, ma is helytállóak. *Bebizonyosodott, hogy nem lehetséges hárommillió kárpát-medencei magyarnak alanyi jogon egészségügyi ellátást, korlátozás nélküli munkavállalási engedélyt, oktatást biztosítani.* Több minisztérium álláspontja is ezt a felfogást erősítette meg. Ezért is változtatta meg a Kormány a törvénytervezet nevét, először „kedvezményekről szóló” törvényre. Később elfogadták javaslatunkat és a normaszöveg tervezete átfogó elnevezést kapott.

Az MSZP koncepciója kezdetől fogva az volt, hogy ne csak a hazai jogállást, hanem elsősorban a szülőföldön való megélhetést szolgáló eszközöket is foglalja magába a törvény. Így a törvény hivatkozzon a megkötött alapszerződésekre, a kisebbségvédelmi egyezményekre, a magyar állam által a szülőföldön nyújtott támogatási formákra, így az Illyés, az Új Kézfogás, az Apáczai Csere János Közalapítványokra, a Segítő Jobb és a Mocsáry Lajos Alapítványokra.

A jelenlegi törvénytervezet

A törvénytervezet lényegében összegzi az eddigi támogatási formákat, illetve azokat néhány új elemmel bővíti:

- 3 hónapos munkavállalási kvóta
- pedagógusigazolvány a határon túli pedagógusoknak
- diákigazolvány a határon túli főiskolai és egyetemi hallgatóknak
- utazási kedvezmények évente négyszer 90%-os kedvezménnyel, illetve ingyenes utazás a határon túli nyugdíjasoknak

A törvénytervezet kritikus elemei

1. Szakmailag továbbra sem kellően kidolgozott a javasolt három hónapos foglalkoztatási kvóta. Ez megfelelő pontosítások nélkül feszültségek forrása lehet a magyar munkaerőpiacon, főként a határmenti megyékben. Többszöri felszólításunk ellenére a kormány nem mérte fel, hogy a határon túli magyaroknak milyen munkaerő-kínálata van: milyen szakmákban, milyen területi megosztásban, milyen mennyiségben kívánnak munkát vállalni, s ez mennyire felel meg a magyar munkaerőpiac keresletének? Ilyen elemzést az Orbán-kormány eddig nem készített. A határon túliak magyarországi feketemunka vállalásainak legális keretekbe való terelése az MSZP számára is üdvözlendő cél. Kétséges, hogy a három hónapos kvóta kiszűrkiti, kifehériti-e a fekete munkát, hiszen a vállalkozóknak nem lesz érdekében a legális foglalkoztatás. Nyilvánvalóvá kell tenni a határon túli magyarok számára, hogy ez a kedvezményes rendszer Magyarországnak az Európai Unióba való felvétele után már nem tartható fenn. Egyértelműnek tűnik az is, hogy a három hónapos kvóta az állandó munkahellyel rendelkező határon túliaknak nem jelent érdemi segítséget, hiszen nem fogják feladni állandó munkájukat, hogy élhessenek ezzel a jogosítvánnyal.

Komoly veszélye van viszont annak, hogy a három hónapos legális munkavállalás a Magyarországra való áttelepülés előkészítését fogja elsősorban megkönnyíteni.

2. *A jelenlegi koncepció elfogadhatatlan része, hogy nem tartalmazza a törvény jogalanyát, vagyis a kedvezményre jogosultak körét.* Tulajdonképpen nem tartalmi véleménykülönbségről van szó. A kedvezményezett definíciójában a legutóbbi MÁÉRT ülésen ugyanis megegyeztünk, de azt az MSZP szerint be kell venni a normaszövegbe. A MÁÉRT-értekezlet záródokumentumában az MSZP különvéleményeként megfogalmazta, hogy a kedvezményre jogosultak személyi körét a törvénynek kell tartalmaznia. A Kormány elképzelése szerint viszont a zárónyilatkozat mellékletét képező állásfoglalásnak kell tartalmaznia azt a szempontrendszert, amely alapján a szomszédos országokban létrejövő ún. ajánlószervezetek eldönthetik a kedvezményekre jogosultak körét. A kormány kompromisszumkésztsége esetén ez a probléma könnyen áthidalható.

Az MSZP korábbi elnökségi ülése állást foglalt a szabad identitásválasztás elvének törvényi érvényesítése mellett. Fontos, hogy ezt sikerült a jogalany meghatározásakor elfogadtatnunk.

3. Az MSZP szerint is lehet javaslattevő jogosítványa a határon túli magyar érdekvédelmi szervezeteknek, felekezeteknek a törvény jogalanyára vonatkozóan. A Magyar Köztársaság területén igénybeveendő kedvezményekről azonban az érdemi döntést a Belügyminisztériumnak kell meghoznia. *Számunkra azért problematikus új „ajánlószervezetek” létrehozása, mivel azok megoszthatják a határon túli magyar közösségeket, továbbá a Fidesz klientúra-építését szolgálják.* Az MSZP álláspontja szerint az ajánlás feladatát el tudják látni a már meglévő, tényleges politikai súllyal bíró, legitim határon túli szervezetek, pártok, civil szervezetek és egyházak. Álláspontunk szerint a javaslatételben illetékes határon túli pártok, civil-, érdekvédelmi-, és szakmai szervezetek, illetve egyházi felekezetek listáját vagy a törvény melléklete, vagy külön országgyűlési határozat tartalmazná.

4. Politikai és jogtechnikai szempontból gondot jelent, hogy a 32§-ből álló normaszöveg több mint tíz esetben hivatkozik külön jogszabályra, amelyek ma még nem ismertek. A törvénytervezet ezért is rendkívül széleskörű felhatalmazást ad a kormánynak. Sok esetben ilyen módon nem lehet felmérni, mit is jelent egy-egy kedvezmény konkrétan az érintetteknek, illetve a magyar költségvetés számára. Az MSZP három esetben ragaszkodik a külön jogszabályok párhuzamos kidolgozásához, nevezetesen a munkavállalás, a társadalombiztosítás, az egészségügyi ellátás esetében.

Költségvetési vonzatok

A Kormány a 2001–2002-es költségvetésben nem különített el forrásokat erre a célra. A Külügyminisztérium vezetői arra hivatkoznak, hogy el nem fogadott törvényt nem lehetett betervezni a költségvetésbe. A MÁÉRT ülésen jelezték, hogy a költségvetési tartalékból minimálisan 5 milliárd forintot szánnak a törvény végrehajtására. A kedvezményezett-ek ún. „Magyar igazolványt”-t kapnak, amelynek igen magas költségvetési vonzata van. Szakértői számítások szerint ezen igazolványok elkészítése önmagában 3-4 milliárd forintot igényel.

A kompromisszum esélyei

A törvény elfogadásához elegendő az egyszerű parlamenti többség. Az MSZP is érdekelt abban, hogy törvény részletezze az Alkotmányban rögzített felelősséget, a mindenkori magyar kormány kötelezettségeit. A törvénynek már most láthatóak olyan pozitív hozadékaik, amelyek a határon túli magyarok számára fontos előrelépést jelenthetnek: pl. diákigazolvány, pedagógusigazolvány, utazási kedvezmények adása az érintett határon túliak számára. Ezek olyan lépések, amelyek nem rendítik meg a magyar költségvetést, de fontos közérzetjavító hatásuk lesz a határokon túl.

Az MSZP a döntő álláspontot egyrészt a végső normaszöveg birtokában, másrészt érdemi módosító javaslatainak fogadtatása esetén tudja kialakítani. A legutóbbi MÁÉRT során nyilvánvalóvá vált, hogy az illetékes kormányzati személyiségek többsége szeretné, ha az MSZP támogatná a törvényt.

Látni kell azt is, hogy a határon túli magyarság részéről felfokozott, túlzott elvárás, számos illúzió fűződik a törvény elfogadásához. Az RMDSZ radikális szárnya, az MVSZ elindított egy licitálást is, az un. külhoni állampolgárság irreális követelésével. Több tízezer aláírást gyűjtöttek össze, ezáltal kereszteztek, kvázi leértékelték a Fidesz-kormány törvénytervezetében foglalt kedvezményeket.

Összefoglalás

1. Fontosnak tartjuk, hogy a Magyar Köztársaságnak a határon túli magyarok iránt viselt alkotmányos felelősségét törvény rendezze, a kedvezmények és a támogatások rendszerét részletesen szabályozza. A törvénynek alapvetően a határon túli magyarok szülőföldön való megélhetését, önazonosságának megőrzését kell szolgálnia. Az MSZP a törvénynek ilyen irányú továbbfejlesztését szorgalmazza.

2. Az MSZP szerint a törvény úgy legyen kedvező a határon túli magyarok számára, hogy az ne sértse a magyar lakosság érdekeit. A törvény legyen összhangban az ország teherbíró képességével, a költségvetés lehetőségeivel. Feleljen meg európai uniós csatlakozásunk, tagságunk követelményrendszerének, a nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeinknek.

3. A tervezet kidolgozása során a kormány számos felvetett javaslatunkat, észrevételünket elfogadta. Ennek következtében a normaszöveg, a magyar lakosság érdekeivel jobban összhangba került és elfogadhatóbbá vált. Ugyanakkor sürgetjük a kormányt, hogy egyértelműen tisztázza a közvélemény számára, milyen költségvetési kiadásokkal jár a törvény elfogadása.

4. Elengedhetetlennek tartjuk, hogy a társadalombiztosításra, az egészségügyi ellátásra és a munkavállalásra vonatkozó külön jogszabályokat a kormány a törvénytervezettel együtt nyújtsa be az Országgyűlésnek. Ily módon lehet csak felmérni, hogy a törvény milyen kedvezményeket ad valójában, s azok mennyibe kerülnek. Ezeket a kormány mindaddig nem tisztázta, így illúziókat ébresztett a határon túli magyarokban és félrevezette

a magyar közvéleményt. A törvénytervezet kidolgozatlan kérdéseiben hatpárti egyeztetést javasolunk.

5. Javasoljuk, hogy a kormány folytasson konzultációt a törvénytervezetről az Európai Unió illetékes szerveivel, és ennek eredményeiről adjon tájékoztatást az Országgyűlés és a közvélemény számára.

6. További biztosítékokat kérünk a törvény elfogadásához:

A törvény tartalmazza a MÁÉRT-on elfogadott személyi hatályra vonatkozó meghatározást.

Az ajánlószervezetek problémáit külön országgyűlési határozat rendezze.

A Parlament illetékes bizottságai folyamatosan kövessék nyomon, ellenőrizték, hogy a törvény rendelkezései az eredeti célt, a határon túli magyaroknak a szülőföldön való méltó megélhetését szolgálják-e valójában.

A Parlament Foglalkoztatási és Munkaügyi Bizottsága folyamatosan ellenőrizze a munkavállalási kvótarendszernek a magyar munkaerőpiacra gyakorolt hatását. Feszültség esetén a Parlamentnek és a Kormánynak korrigálnia kell az érintett jogszabályokat.

7. A határon túli magyarok országgyűlési biztosa az eddigi parlamenti, kormányzati, közalapítványi intézményrendszert kiegészítve nyújtana jogorvoslati lehetőséget a határon túli magyar személyek és szervezetek számára a magyar hatóságok eljárásaival kapcsolatosan. A MÁÉRT legutóbbi ülésén az MSZP küldöttsége átadta a tervezetet a parlamenti pártok és a határon túli magyar szervezetek képviselőinek. Az önálló képviselői indítványt a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény betervezésekor kívánjuk benyújtani.

Forrás: MSZP Országgyűlési Képviselői Csoportja Hírlevele, 2001. június 14.

A kedvezménytörvény értékelése

1) A MÁÉRT 1999. október 31-i ülésén meghirdetett „státustörvény” az elmúlt másfél év egyik legtöbb vitát kiváltó Fidesz-ötlet volt. A magyar közvélemény és a magyar politikai elit is erősen megosztott. Még a mérsékelt kormánypárti szakértők is zárt körben számos aggályt, kételyt fogalmaznak meg a mai napig.

2) A törvénytervezet – éppen az MSZP folyamatos szakmai, politikai kritikai észrevételei és javaslatai nyomán – a kezdettől fogva nagyon sokat változott.

a) A „státustörvény” meghirdetésekor kizárólag a magyarországi jogállást kívánta rendezni, szó sem volt a szülőföldön való boldogulásról. *Az MSZP kritikája, javaslatai nyomán mára egyre inkább a szülőföldön való megélhetés és önazonosság-őrzés törvényévé vált.*

b) Bár a Fidesz kommunikációs és politikai okokból ragaszkodik a státustörvény elnevezéséhez, ma már nem ez a törvény neve. Közben még a kedvezménytörvény nevet is viselte, ami a jelenleginél is pontosabb elnevezés volt. A jelenlegi „szomszédmagyar” törvény *nem ad különleges jogállást, státust.*

Bebizonyosodott az MSZP szakmai-politikai érvelése, hogy nem lehet alanyi jogon a 2,7 millió kárpát-medencei magyarnak sem egészségügyi ellátást, sem oktatást, sem folyamatos munkavállalást biztosítani. „A státus”-ból, az alanyi jogból mindössze a 3 hónapos munkavállalás, a 4x90%-os kedvezményes utazás maradt. Sem a pedagógusigazolvány, sem a diákigazolvány, sem az iskolakezdési 20 ezer forint nem tekinthető alanyi jogú juttatásnak (hiszen csak a két – és annál többgyermekes családokat illeti meg, csak ott adható, ahol egyáltalán van magyar nyelvű oktatás, így a szórványterületek többsége kiesik) A „státus” általános érvényességét a legutóbbi időben az ausztriai magyaroknak a törvényből való kivételével tovább szűkítették.

c) Irreális, túlzott költségvetési teher helyett a törvény e téren is megszelídült. *Bár még ma sem tudjuk pontosan a törvény költségvetési vonzatát, az kijelenthető, hogy az ország teherbíró képességével összhangban van, vagyis nem rendíti meg a magyar költségvetést.* Az eddigi 7milliárd forintos évi határon túli költségvetési tételhez e törvény további 10, maximum 15 milliárdot tesz hozzá.

d) A „ki a magyar?” kérdése is kezd helyére kerülni a „ki a kedvezményezett” pontos fogalmazásával. *Egyértelmű MSZP siker, hogy a törvénybe bekerült a szabad identitásválasztás elve.* Ugyanakkor a MÁÉRT-on egyetértéssel elfogadott kritériumrendszer – módosító javaslatai ellenére – nem került be a törvénybe. Ennek gyakorlati jelentősége lett volna: szűkítette volna a szubjektivitás terét az ajánlástételben, ezáltal csökkentette volna a vitás esetek számát. A Fidesz elutasítás leleplezi a ténytet, hogy a MÁÉRT kommunikációra jó, de érdemi hatáskört nem kíván neki adni.

e) Az irreális vágyálmok, fantáziák helyett kezd kialakulni *egy működőképesebb szerkezet.* A járatlan út és a racionális szocialista módosítók egy részének elutasítása foly-

tán nincs azonban garancia, hogy a törvény végrehajtása nem jár majd kisebb-nagyobb zavarokkal.

f) Bár a Fidesz-propaganda mindenre alkalmas csodaszereknek, Trianon óta rendezetlen kérdések „megoldásának” állítja be a törvényt, a határon túliak kezdenek rádöbbenni, hogy a törvénynek nagyobb a füstje, mint a lángja. Ezzel is magyarázható, hogy újra előjöttek a kettős állampolgárság miazmái Orbán Viktor, Németh Zsolt részéről, holott mind Romániában, mind Szlovákiában a kettős állampolgárság elzárna a társadalmi mobilitás csatornáit a magyarok elől. A magyar kormány részéről egyedül a Vajdaság esetében lehet komolyan mérlegelni e lehetőség hasznosságát.

Reálisabb, megvalósíthatóbb, és működőképesebb törvény született, mint induláskor várható volt, bár a javasolt mechanizmusnak még mindig számos buktatója, ellentmondása maradt. A magyar igazolvány szimbolikus értéke viszont vitathatatlan, hiszen a határon túliak számára a magyar nemzethez tartozásnak lesz bizonyítéka.

A közvélemény-kutatás legutóbbi adatai

A Socio-Balance közvélemény-kutató 2001. április 2-4. között, 1000 fős mintán végzett felmérésének főbb adatai:

A megkérdezettek 61%-a inkább egyetért, 20%-a inkább nem, 17% pedig nem tudja megítélni a törvénytervezetet. A Fidesz hívek 74%-a, az MSZP támogatók 52%-a támogatja a törvényt. Az SZDSZ-nél is 49:46 a támogatók és az elvetők aránya. A Fidesz-támogatók 10%-a, az MSZP-hívek 24%-a egyáltalán nem támogatja.

Az idősebb korosztály nagyobb fenntartással fogadja a törvényt, mint a fiatalok.

A magyar nyelvű taníttatáshoz gyermekenként nyújtandó havi 20 ezer forintos támogatást a Fidesz-pártiak 76%-a, az MSZP-sek 60%-a támogatja.

„Az otthonmaradás célját szolgálja-e a törvény?” című kérdésekre adott szocialista válasz alacsonyabb, csak 47% válaszolt igennel, 38%-uk bizonytalan, míg a Fideszeseknek is csak 60%-a adott igenlő választ.

A Fidesz-pártiak 72%-a tartja a törvényt hasznosnak, míg az MSZP-seknek 50%-a.

Az MSZP mérlege

Az MSZP elérte, hogy

- 1) a szülőföldön való boldogulás elve, az ott nyújtott támogatások bekerüljenek a törvénybe, annak gerincét képezzék;
- 2) a szabad identitásválasztás elve, a személyes vállalás döntse el a magyarsághoz való tartozást, itthon és határainkon túl egyaránt;
- 3) a döntéshozatal alapvetően Magyarországon történjen, bár az ajánlattétel joga – helyesen – megmaradt a határokon túli szervezeteknél;
- 4) a MÁÉRT működésére utaljon a törvény;
- 5) a törvény életszerűbb, megvalósíthatóbb, vagyis működőképes legyen.

Az MSZP nem érte el, hogy

- 1) a 3 hónapos munkavállalási kvótát 6 hónapra emeljék;
- 2) a határainkon túl nyújtott, már meglévő kedvezmények konkretizálását, illetve új ottani támogatási formák megfogalmazását;
- 3) az adatvédelem széleskörű garantálását;
- 4) az országgyűlési biztos intézményének elfogadtatását;
- 5) a MÁÉRT működésének törvényi szintre emelését.

Az MSZP támogatásának érvei:

- 1) A magyar szocialisták számára elv és érték a valódi nemzeti egység határon innen és túl, az egységes magyar nemzet, a magyar-magyar integráció újrateremtése.
- 2) Az MSZP nemzeti párt. A határainkon túl élő magyarok ügye távlatosan fontosabb, mint a konkrét törvény fogyatékoságai, hibái.
- 3) A határon túli magyar szervezetek a konzultációk során jelezték: számukra nagyon fontos az MSZP támogatása, igenlő szavazata.
- 4) A magyar szocialisták kormányon is ígéretet tettek, hogy lépéseket tesznek a magyar-magyar integráció érdekében az EU-csatlakozás során, a schengeni rendszer bevezetése előtt. A magyar szocialisták betartják ígéreteiket.
- 5) Az MSZP megteremtette, hogy többet lehet elosztani határon innen és túl. A magyar szocialisták megteremtették a fedezetét, hogy többet kaphassanak a határon túliak is.
- 6) Az MSZP felvetései, javaslatai alapján a törvény pozitív irányba változott.
- 7) Az MSZP kormányra kerülve most benyújtott módosító javaslatai alapján kiigazítja, pontosítja a törvényt.

Fennmaradt kockázatok, hibák

- 1) Két szomszéd, főként Románia részéről vannak fenntartások. Szlovák részről semmi konkrétumot nem fogalmaztak meg. A román aggályok alapvetően az ún. státusirodák működésével kapcsolatosak. A román és szlovák fenntartások részben a megsértett hiúságból fakadnak: az MSZP többszöri felszólítása, bírálata ellenére az Orbán-kormány csak a legutóbbi időben kezdte meg az érdemi konzultációt a szomszédokkal, a másik ok a román belpolitikából fakad. A román tiltakozás hangnemének alakulásából azonban nem feltétlenül következik egy elhúzódó magyar–román vita: részben függvénye a román belpolitika alakulásának, másrészt függ a magyar rugalmasságtól, vagy annak hiányától, a Fidesz arroganciájától.
- 2) *A vegyes lakosságú területeken* a 3 hónapos munkavállalási lehetőség, és a 20 ezer forintos iskolakezdési támogatás *válthat ki feszültségeket*. A közvélemény-kutatások szerint ettől a határon túli magyarok 3/4-e is tart.
- 3) Ma még nem lehet előrejelezni, hogy a törvény egésze inkább a szülőföldön való maradáshoz, vagy inkább az áttelepülést, az *átcsábítást erősíti-e?*

4) *Az ajánlószervezetek működése, kijelölése feszültségforrás már most. Az ajánlószervezet összeállítása közvetlen beavatkozási lehetőség a Fidesz-kormány számára. A státusirodák pedig a Fidesz-klientúra további építését szolgálják.*

5) *Ma még megoldatlan a személyi adatok védelme, tárolása.*

6) *Nincs igazi ellenőrző mechanizmus a végrehajtás során, de nincs megfelelő politikai akarat sem a jelentkező zavarok időbeli elhárítására. Ezért nagyon fontos lenne az MSZP-javaslat elfogadása a határon túli magyarok országgyűlési biztosának intézményéről.*

7) *Nem ismeretes a kapcsolódó külön jogszabályok tartalma. A magyar szocialisták támogatása jogalapot nyújt arra, hogy a végrehajtás ellenőrzésében is érdemi módon részt vehessenek.*

Forrás: MSZP Országgyűlési Képviselői Csoportja Hírlevele, 2001. június 14.

A Velencei Bizottság jelentése a nemzeti kisebbségek számára az anyaállamok által biztosított kedvezményes bánásmódról

Strasbourg, 2001. október 22.

CDL–INF (2001) 19

Joggal a Demokráciáért Európai Bizottsága (Velencei Bizottság)

Jóváhagyta a Velencei Bizottság 48. Plenáris Ülése

(Velence, 2001. október 19–20.)

Bevezetés

2001. június 21-én Románia miniszterelnöke, Adrian Năstase úr azzal a kéréssel fordult a Velencei Bizottsághoz, hogy az vizsgálja meg a Magyar Köztársaság Országgyűlése által 2001. június 19-én elfogadott, a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvénynek az európai normákkal, valamint korunk nemzetközi jogi normáival és elveivel való összeegyeztethetőségét.

2001. július 2-án a Magyar Köztársaság külügyminisztere, Martonyi János úr felkérte a Velencei Bizottságot, hogy végezze el a nemzeti kisebbségekhez tartozó és az állampolgárság szerinti állam határain kívül élő személyek számára biztosított kedvezményes elbánásra vonatkozó európai jogalkotás legutóbbi tendenciáinak összehasonlító elemzését.

A Velencei Bizottság a 2001. július 6–7. között megtartott plenáris ülésén úgy határozott, hogy az Európa Tanács egyes tagállamai vonatkozó jogszabályai és gyakorlata alapján tanulmányozza az államok által a határokon kívül élő nemzeti kisebbségeknek biztosított kedvezményes elbánás gyakorlatát. E vizsgálatnak a célkitűzése annak megállapítása, hogy a kérdéses kedvezményes elbánás összeegyeztethető-e az Európa Tanács normáival és a nemzetközi jog elveivel.

Ezt követően sor került egy munkacsoport életre hívására, amelynek tagjai voltak Franz Matscher, Francois Luchaire, Giorgio Malinverni és Peter Van Dijk urak. Találkoztukra 2001. szeptember 18-án Párizsban került sor. A jelentést tevők megbeszélést folytattak a magyar és a román kormány képviselőivel az érintett felek által a Velencei Bizottság kérésére augusztusban átadott információk tisztázása érdekében.

A Jelentés a Matscher, Luchaire, Malinverni és Van Dijk urak megállapításai alapján készült, azt a Kisebbségvédelmi Albizottság 2001. október 18-án megvitatta és ezt követően a Velencei Bizottság 2001. október 19–20. között Velencében megtartott plenáris ülése elfogadta.

A. Történelmi háttér¹

Az „anyaállamok” által a más országok állampolgárainak számító és külföldön élő (a továbbiakban: „lakóhely szerinti állam”), a nemzeti közösséghez tartozó személyek (a továbbiakban: „határain kívül élő kisebbségek”) iránt érzett felelősség nem új jelenség a nemzetközi jogban.²

A nemzetközi szokásjog néhány általános elvén túlmenően a vonatkozó nemzetközi egyezmények az állampolgárság szerinti országokra ruházzák azt a feladatot, hogy határon belül élő valamennyi személy számára biztosítsák az alapvető emberi jogok, ideértve a kisebbségi jogok gyakorlását. Ezen egyezmények értelmében az egész nemzetközi közösségre hárul az a szerep, hogy ellenőrizze a vállalt kötelezettségeknek a lakóhely szerinti államok által történő betartását.³ Az anyaállamok azonban kinyilvánították azon kívánságukat, hogy – párhuzamosan a vonatkozó nemzetközi együttműködés keretei között életre hívott fórumokkal⁴ – aktívabban és közvetlenebb módon szeretnének beavatkozni a nemzeti kisebbségeik érdekében.

A nemzeti kisebbségek védelmével kapcsolatos két- és többoldalú egyezmények megkötése az érintett állampolgárság szerinti államokkal az anyaállamok rendelkezésére álló legfontosabb eszköz e tekintetben.

A kisebbségvédelemmel kapcsolatos, kétoldalú egyezményekre alapozó megközelítéssel első ízben az Orosz, az Osztrák–Magyar és Ottomán Birodalom összeomlását követően próbálkoztak a Népszövetség égisze alatt.⁵ Ezt a megközelítést alkalmazták a második világháborút követően is. Dél-Tirol esete kimondottan érdekes ebből a szempontból. A Saint-Germain en Laye-i békeszerződést (1919) követően Dél-Tirolt Olaszországhoz csatolták a helyi lakosság (néhány ezer olasz és 280 ezer – olasz állampolgárságot szerző – dél-tiroli) akarata ellenére. A fasizmus éveiben a szóban forgó kisebbség nem részesedett védelemben. 1945-ben a dél-tiroliak deklarálták az önrendelkezéshez való jogukat. Ennek ellensúlyozására a Szövetségesek arra ösztönözték Olaszországot és Ausztriát, hogy kétoldalú egyezmény keretében rendezzék a kérdést, amely végül is 1946. szeptember 4-én megkötött (Gruber-de Gasperi Egyezmény néven, mely később a Szövetséges Hatalmak és

1 Bővebb leírásért lásd: J. Marko, E. Lantscher and R. Medda, Protection of National Minorities through Bilateral Agreements in South-Eastern Europe, 2001.

2 A továbbiakban vizsgálandó jogszabályokban a „nemzetiség” szó helyenként az „állampolgársággal” azonos tartalommal szerepel. Jelen tanulmány esetében azonban a „nemzetiség” szó jogi köteleket jelent az egyén és az állam között, és nem utal az egyén nemzeti származására (lásd a Nemzetiségekről szóló Európai Konvenció 2. cikkelyét).

3 Lásd a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény (a továbbiakban: „Keretegyezmény”) 1. cikkelyét.

4 Európában számos procedura létezik a kisebbségek védelmével kapcsolatban. Itt elsősorban az Emberi Jogok Európai Konvenciója által meghatározott mechanizmusról (annak egyéni és államközi alkalmazásairól), továbbá a Keretegyezmény keretében az Európa Tanács Miniszteri Tanácsa és Tanácsadó Bizottsága által az érintett országok jelentése alapján végzett megfigyelői tevékenységről van szó. Az EBESZ Nemzeti Kisebbségi Főbiztosának és az ENSZ Kisebbségi Munkacsoportjának tevékenységére szintén utalni kell.

5 Míg az Åland-szigetek körül kialakult vita rendezése 1920-ban sikeres volt, a háborút követő békeszerződésekből eredő fő kisebbségügyi problémák megoldatlanok maradtak.

Olaszország között 1947. február 10-én aláírt békeszerződés része lett). Az egyezmény értelmében a régió korlátozott autonómiára tett szert. Az Ausztria teljes függetlenségét helyreállító 1955. május 15-i Bécsi Szerződés után Ausztria az egyezmény teljesebb megvalósítására törekedett, ezért további kétoldalú tárgyalásokat kezdeményezett Olaszországgal, amiktől ez utóbbi az 1958–61 közötti időszakban elzárkózott. 1959-ben Ausztria az ENSZ Közgyűlése elé vitte a kérdést, amely két, 1960-ban és 1961-ben elfogadott határozatban sürgette Olaszországot és Ausztriát a tárgyalások megkezdésére. Ezzel az ENSZ Közgyűlése implicite elismerte Ausztria azon jogát, hogy a Párizsi Békeszerződés értelmében felelősséggel viseltesék a dél-tiroliak sorsa iránt. A konfliktus eszkalálódása terrorista támadásokat eredményezett. 1969-ben születtek meg a dél-tiroli kisebbségnek kedvezményeket biztosító „csomag-megállapodások” („pacchetto”). 1992 nyarán az osztrák kormány nyilatkozatot tett közzé arról, hogy Olaszország maradéktalanul eleget tett a megállapodásoknak. 1996-ban Ausztria és Olaszország értesítette az ENSZ-et, hogy kölcsönösen elfogadható megállapodás született a kérdésben. Ausztria továbbra is ellenőrzi a „csomagok” megvalósítását és Olaszország, a két ország között meglévő jó kapcsolatok fényében, nem vitatja Ausztria ezen jogát.

1990-ben, a hidegháború lezárulását és a kommunista rendszerek bukását követően a kisebbségek védelme kiemelt kérdés lett, és még nyilvánvalóbbá vált Kelet- és Közép-Európa országainak azon vágya, hogy meghatározó szerepet játsszanak a határaikon kívül élő kisebbségeik védelmében.⁶

A kérdéses években elfogadott alkotmányok közül több is tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek értelmében az anyaállamok felelősséggel tartoznak a határaikon kívül élő kisebbségeikért, továbbá elősegítik és erősítik azok kapcsolatát az anyaállammal.

A Magyar Köztársaság Alkotmányának (módosítva 1989-ben) 6. cikkelye például leszögezi, hogy:

„A Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.”

A Román Köztársaság Alkotmányának (1991) 7. cikkelye szerint:

„Az állam elősegíti a külföldön élő románokkal való kapcsolatuk erősítését, és ennek megfelelően cselekszik a nemzeti, kulturális, nyelvi és vallási identitásuk megőrzése, fejlesztése és kifejezése érdekében, összhangban a nekik otthont adó országok jogszabályaival.”

A Szlovén Köztársaság Alkotmányának (1991) 5. cikkelye értelmében többek között:

„Szlovénia felelősséget érez a szomszédos országokban élő őshonos szlovén nemzeti kisebbségek iránt és előmozdítja a szülőfölddel való kapcsolatukat. (...) A nem szlovén állampolgárságú szlovének különleges jogokat és kedvezményeket (előjogokat) élveznek Szlovéniában.

6 A Jelentés elsősorban a kelet- és közép-európai kisebbségvédelem elmúlt egy évtizedével foglalkozik elsősorban. Ugyanakkor számos más, a következtetések szempontjából releváns példa is van (az ausztriai szlovén és horvát kisebbségek védelme az 1955-ös Osztrák Államszerződés 7. cikkelye szerint).

Ezen jogok és kedvezmények (előjogok) mibenlétét és terjedelmét külön törvényben kell szabályozni.”

A Macedón Köztársaság Alkotmányának (1991) 49. cikkelye leszögezi, hogy:

„A Köztársaság felelőséget érez a szomszédos országokban élő, a macedón néphez tartozó személyek helyzete és jogai iránt (...) segíti kulturális fejlődésüket és előmozdítja a velük való kapcsolatokat.”

A Horvát Köztársaság Alkotmányának (1991) 10. cikkelye szerint:

– „A Horvát Köztársaság különleges felelőséget érez a horvát nemzet más országokban élő részei iránt, és különleges védelmet biztosít számukra.”

Az Ukrán Köztársaság Alkotmányának (1996) 12. cikkelye hasonlóképpen rögzíti:

– „Ukrajna támogatja az állam határain kívül élő ukránok nemzeti, kulturális és nyelvi szükségleteinek megvalósulását.”

A Lengyel Köztársaság Alkotmányának (1997) 6. cikkelye szerint:

– „A Lengyel Köztársaság elősegíti a határon kívül élő lengyeleknek a nemzeti kulturális örökséggel fennálló kapcsolatát.”

A Szlovák Köztársaság Alkotmányának (módosítva 2001-ben) 7a cikkelye szerint:

– „A Szlovák Köztársaság elősegíti a határokon kívül élő szlovákok nemzeti öntudatának és kulturális identitásának fejlődését, az e célok elérésére hivatott intézményeit és a szülőföldjükkel való kapcsolatukat.”

Ugyanebben az időszakban a kisebbségvédelem egyezményes kereteken keresztül történő kezelése ismételten előtérbe került — méghozzá igen széles körben. Németország a határai biztosítása és a második világháborút követően a közép- és kelet-európai országok fennhatósága alá került német kisebbségek jogai védelme érdekében barátsági, együttműködési és partnerségi megállapodásokat kötött Lengyelországgal, Bulgáriával, Magyarországgal és Romániával.⁷ Magyarország hasonló egyezményeket kötött három szomszédos országgal: Ukrajnával, Horvátországgal és Szlovéniával.⁸

7 Egyezmény a Német Szövetségi Köztársaság és a Lengyel Köztársaság között a Jósomszédi Kapcsolatokról és Barátsági Együttműködésről (1991. június 17.); Egyezmény a Német Szövetségi Köztársaság és Bulgária között a Baráti Kapcsolatokról és Európai Partnerségről (1991. október 9.); Egyezmény a Német Szövetségi Köztársaság és a Magyar Köztársaság között a Baráti Együttműködésről és Európai Partnerségről (1992. február 6.); Egyezmény a Német Szövetségi Köztársaság és Románia között a Baráti Együttműködésről és Európai Partnerségről (1992. április 21.).

8 Egyezmény a Magyar Köztársaság és Ukrajna között a Jósomszédi Kapcsolatok és Együttműködés Alapjairól (1991. december 6.); Egyezmény a Magyar Köztársaság és Szlovénia között a Barátságáról és Együttműködéséről (1992. december 1.); Egyezmény a Magyar Köztársaság és Horvátország között a Baráti Kapcsolatokról és Együttműködéséről (1992. december 16.).

A fenti kétoldalú egyezmények alkalmasak voltak arra, hogy számottevően enyhítsék az anyaállamok és a lakóhely szerinti államok közötti feszültségeket, annyira, hogy elvezethettek kötelezettségek vállalásához kényes kérdésekben, míg a többoldalú egyezmények csak az adott kérdések közvetett megközelítésére alkalmasak.⁹ Mindezekon túlmenően ezek az egyezmények lehetővé teszik az egyes nemzeti kisebbségek egyedi jellegzetességeinek és szükségleteinek, valamint a sajátos történelmi, politikai és társadalmi környezetnek a közvetlen figyelembe vételét.

Ennek következtében az Európai Unió vonzó eszköznek tartotta a kétoldalú egyezményeket Közép- és Kelet-Európa stabilitásának szavatolására. 1993-ban az Európai Unió elfogadott és elindított egy francia kezdeményezést („Balladur-kezdeményezés”), amely a Stabilitási Paktum aláírásáig vezetett. Ennek célkitűzése a „stabilitás megteremtése a jószomszédi kapcsolatok előmozdítása révén, beleértve a határok, kisebbségek ügyét, a regionális együttműködést és a demokratikus intézmények megszilárdítását együttműködési programok révén minden olyan területen, amely hozzájárulhat a célok eléréséhez.”¹⁰ Az 1995-ben elfogadott és 52 ország által aláírt Stabilitási Paktum vonatkozott Bulgáriára, a Cseh Köztársaságra, Észtországra, Magyarországra, Lettországra, Litvániára, Lengyelországra, Romániára és Szlovákiára, amelyek közül mindegyik ország jelezte az Európai Unióhoz történő csatlakozási szándékát. A fenti államokat a Stabilitási Paktum felszólította „a jószomszédi kapcsolatok erősítésére valamennyi területen, ideértve a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogait”. A kapcsolatok elmélyítése megkövetelte a szuverén egyenlőség elvének hatékony alkalmazását, a szuverenitásból eredő jogok tiszteletben tartását, az erővel való fenyegetés és az erő alkalmazásának mellőzését, a határok sérthetlenségét, a viták békés rendezését, az egymás belügyeibe való be nem avatkozást, az emberi jogok, ideértve a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek jogainak tiszteletben tartását, az alapvető szabadságjogok, így a gondolat- és vallásszabadság, a népek egyenlőségének és önrendelkezési szabadságának tiszteletben tartását, az államok közötti együttműködését és a nemzetközi jogból eredő kötelezettségek jöhiszemű teljesítését.¹¹

Mintegy száz már létező és új kétoldalú és regionális, többek között a kisebbségvédelemre vonatkozó együttműködési megállapodás vált a Stabilitási Paktum részévé.

A Stabilitási Paktumban részes államok kötelezettséget vállaltak a Zárónyilatkozatban az EBESZ által megfogalmazott elvek tiszteletben tartására. Amennyiben gondok merülnének fel az egyezmények tiszteletben tartásával kapcsolatban, úgy az EBESZ meg-

9 A kisebbségvédelmi egyezmények megkötése a „tolerancia, prosperitás, stabilitás és béke előmozdítása érdekében” (lásd a Keretegyezmény Magyaró Jelentését) benne foglaltatik a Keretegyezmény 18. cikkelyének 1. §-ban. Ennek értelmében az államok „igyekeznek, amennyiben szükséges, két- és többoldalú egyezményeket kötni más államokkal, különösen a szomszédos államokkal az érintett nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek védelme érdekében”. Ugyanezt szorgalmazza a Délkelet-Európai Stabilitási Paktum (1999) is. Az ENSZ ugyancsak ösztönzi a két- és többoldalú egyezmények megkötését: lásd az Emberi Jogi Bizottság 1995. február 22-i határozatát, UN Doc. E/CN.4/1995 L. 32.

10 Lásd az „Európai Stabilitási Paktum Nyitó Konferenciájának Zárónyilatkozatát” a 94/367/CFSP: Tanácsi Határozat (1994. június 14.) a Tanács által elfogadott közös fellépés folytatásáról a Maastrichti Szerződés J.3. cikkelye és a Stabilitási Paktum Nyitó Konferenciája alapján.

11 Lásd a Stabilitási Paktum Zárónyilatkozatának 6. és 7. §-át.

lévő intézményeire és procedúráira hagyatkozhatnak a konfliktus megelőzése és a viták békés rendezése érdekében. Ezek között a procedúrák között található a Nemzeti Kisebbsége Főbiztosával folytatandó konzultáció (A Zárónyilatkozat 15. cikkelye) éppúgy, mint az egyezmények értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos vitáknak a Nemzetközi Békéltető és Döntőbíróóság elé történő utalása (a Zárónyilatkozat 16. cikkelye).

A Stabilitási Paktumhoz kapcsolódóan két további kétoldalú egyezmény megkötésére került sor Magyarország és Szlovákia (1995), valamint Magyarország és Románia (1996) között.¹²

B. A kisebbségvédelem kétoldalú megközelítése

Amint az köztudott, nincs stabilitás és béke a nemzeti kisebbségek részére biztosított megfelelő védelem nélkül. Ennek megfelelően valamennyi kérdéses kétoldalú egyezmény a baráti kapcsolatokról tartalmaz az érintett kisebbségekre vonatkozó rendelkezéseket.¹³ E kétoldalú egyezmények keretén belül az anyaállamok igyekeznek magas fokú védelmet kieszközölni és biztosítani a határaikon túl élő kisebbségeik számára, míg a lakóhely szerinti állam a határaikon belül élő kisebbségekkel szembeni egyenlő bánásmódra és azok integrálására törekszik, így megőrizve határai integritását.

Néhány esetben a barátsági egyezmények utalnak a már meglévő, kimondottan a kisebbségekre vonatkozó megállapodásokra (például a magyar–szlovén együttműködési egyezmény a Magyar Köztársaságban élő szlovén kisebbség és a Szlovén Köztársaságban élő magyar kisebbség számára biztosítandó különleges jogokról szóló, 1992. november 6-án aláírt konvenciót követi, akárcsak az Egyezmény a Magyar Köztársaság és Ukrajna között a Jósomszédi Kapcsolatok és Együttműködés alapjairól, amely a Magyar Köztársaság és a Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság közötti, a nemzeti kisebbségek jogai biztosítása terén történő együttműködés elveiről szóló, 1991. május 31-én aláírt deklarációra utal.)

Más esetekben egy a kisebbségekkel foglalkozó specifikus egyezmény időben követi a kétoldalú megállapodásokat. Például a Magyar Köztársaság és Horvátország közötti Baráti Kapcsolatokról és Együttműködésről szóló Egyezményt később egészítette ki a Horvátországi magyar kisebbség és a magyarországi horvát kisebbség védelméről szóló konvenció (1995. április 5.). A Magyar Köztársaság és az Orosz Föderáció közötti, a nemzeti kisebbségek jogai biztosítása terén történő együttműködés elveiről szóló, 1992. november 11-én elfogadott deklaráció szintén időben követi és utal a Magyar Köztársaság és az

12 Egyezmény a Magyar Köztársaság és Szlovákia között a Jósomszédi Kapcsolatokról és a Baráti Együttműködésről (1995. március 19.); Egyezmény a Magyar Köztársaság és Románia között az Egyetértésről, Együttműködésről és Jósomszédi Kapcsolatokról (1996. szeptember 16.).

13 Általánosan elterjedt gyakorlat az államok körében, hogy olyan kétoldalú kulturális együttműködési egyezményt kötnék, amelyek rendelkezései közül néhány kifejezetten a nemzeti kisebbségek képzésében részt vevő tanárok képzéséről vagy más módon való támogatásáról szól. Ezeket az egyezményeket rendszerint minisztériumok közötti együttműködés keretében hajtják végre, illetve egészítik ki.

Orosz Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság közötti Baráti Kapcsolatokról és Együttműködésről szóló 1991. december 6-i Egyezményre.

Ezek az egyezmények és konvenciók rendszerint kölcsönös kötelezettség-vállalást tartalmaznak a nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos nemzetközi normák és elvek tiszteletben tartására. Nem egy esetben kötelező erővel egyébként nem bíró jogi rendelkezéseket is tartalmaznak, mint például az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201 (1993) számú ajánlása és az EBEE koppenhágai nyilatkozata (1990), ami által ezek a rendelkezések is kötelező érvényűvé válnak az adott országok közötti kapcsolatokban.

A kérdéses egyezmények tartalmának részletes összehasonlító elemzése messze túlmutat e Jelentés célkitűzésén. Éppen ezért itt elég rámutatni arra, hogy a kérdéses egyezmények egyfajta „klasszikus” alapjogokat biztosítanak (az identitásválasztás joga, nyelvi, kulturális és oktatási jogok, a médiák használatával kapcsolatos jogok, szólás- és gyülekezési szabadság, vallásszabadság, a döntéshozatali folyamatban való részvétel joga). Néha, bár ez ritkábban fordul elő, az egyezmények jogokat fogalmaznak meg a határ menti kapcsolatokkal és az építészeti örökség védelmével összefüggésben. Némely egyezmény kollektív jogokat, vagy bizonyos fokú autonómiát biztosít, míg némely egyezmény elsősorban a kisebbségekhez tartozó személyeknek a lakóhely szerinti állammal szemben fennálló kötelezettségeire helyezi a hangsúlyt.

Ezek az egyezmények többé-kevésbé keretegyezmények: a gyakorlatba való átültetésükhöz külön jogszabályokra, vagy adott kérdésekre vonatkozó kormányközi megállapodásokra van szükség.

Az egyezmények alkalmazása két eltérő kérdést vet fel: egyrészt a szerződő feleknek tiszteletben kell tartaniuk a kölcsönösen vállalt kötelezettségeiket, másrészt kétoldalú tárgyalásokat kell folytatniuk az egyezmények tárgyául szolgáló kérdésekről azzal a szándékkal, hogy további, vagy más kötelezettségeket vállalhassanak. Az egyezmények hatékony és helyes alkalmazására ugyanakkor általában nem vonatkozik semmiféle jogi szabályozás: tény, hogy a fenti egyezmények egyike sem határoz meg bírósági, vagy jogi ellenőrző mechanizmusokat.¹⁴ Az alkalmazással összefüggő kérdéseket inkább kormányközi vegyes bizottságokra bízák (a kisebbségek képviselői rendszerint ott vannak a kormányzati küldöttségekben, de nem rendelkeznek vétőjoggal). E bizottságok összehívására rendszeres időközönként, vagy szükség szerint kerül sor és általában felhatalmazásuk van arra, hogy javaslatot tegyenek kormányuknak az egyezmények végrehajtásával, vagy akár a módosításával kapcsolatban.

Nincsenek meghatározott szankciók arra az esetre, ha valamely szerződő fél nem teljesítené az egyezményt.

Mivel ezen egyezmények többsége a Stabilitási Paktum részévé vált, bármely állam kérhetné a Nemzetközi Békéltető és Döntőbírószágtól valamely vitás kérdés megoldását,

¹⁴ Lásd ugyanakkor az Ausztria és Olaszország között 1971. július 17-én kötött egyezményt (amelyet az 1969-es műveleti terv – „calendario operativo” – szerint kötöttek) az 1947-es Gruber-de Gasperi egyezménnyel kapcsolatos vitáknak az 1957. április 29-i, a vitás kérdések békés rendezéséről szóló európai konvenció biztosította mechanizmusok révén történő rendezéséről.

vagy valamely szóban forgó kétoldalú egyezmény rendelkezésének értelmezését. A gyakorlatban azonban erre sosem került sor. Továbbá, az EBESZ Nemzeti Kisebbségi Főbiztosának segítsége is igénybe vehető a Stabilitási Paktum Zárónyilatkozata 15. cikkelyének értelmében, de erre sem volt eddig példa.

A fentiekben túlmenően, amennyire a kérdéses egyezmények megtestesítik a Keretegyezmény rendelkezéseit, az egyezmények alkalmazása, ha csak indirekten is, de az illetékes tanácsadó bizottság, illetve az Európa Tanács Miniszteri Tanácsának hatáskörébe tartozik. Ha csak áttételesen is, de az államok valóban rendelkezésre bocsátottak ezekkel a kérdésekkel kapcsolatos részletes információkat a jelentéseikben.

Ami az államokon belüli jogorvoslati lehetőségeket illeti, azokban az államokban, amelyekben az alkotmány rendelkezései lehetővé teszik a (nemzetközi) egyezmények rendelkezéseinek közvetlen alkalmazását (a hazai jogrendbe történő átültetés nélkül), még nem éltek azzal az elméleti lehetőséggel, hogy hazai bíróság elé vigyék egy automatikusan alkalmazást nyerő egyezmény megsértésének ügyét (és kicsi a valószínűsége annak, hogy erre a későbbiekben sor kerül, elsősorban a jogalkalmazók e lehetőséggel kapcsolatos tájékoztatatlansága miatt).

Ebből következik, hogy a dolgok mai állása szerint ha valamelyik szerződő fél elzárkózik az egyezmény alkalmazásával kapcsolatos kétoldalú tárgyalásoktól, úgy csak másik szerződő fél, vagy a nemzetközi közösség politikai nyomásgyakorlása veheti rá erre.

A tárgyalásoktól való elzárkózás nem csak az egyezményben vállalt, a kérdéses egyezmény alkalmazásához szükséges intézkedésekről szóló tárgyalásokra vonatkozó konkrét kötelezettséggel (a *pacta sunt servanda* elvével) lenne ellentétes, hanem a nemzetközi jog azon általános elvével is, amely szerint „az egymással fennálló kapcsolataikban az államoknak a jószomszédi viszony elve és szabályai szerint kell eljárniuk, amelyeknek meg kell határozniuk cselekedeteiket a nemzetközi kapcsolatokban, különösen a helyi és regionális viszonyok között”.¹⁵

C. A nemzeti kisebbségek védelmével kapcsolatos hazai szabályozás: elemzés¹⁶

A kétoldalú egyezményeken és az azokat a gyakorlatba átültető hazai jogszabályokon és egyéb szabályokon túlmenően számos európai állam külön jogszabályokat vagy rendelkezéseket alkotott, amelyek különleges kedvezményeket, így kedvezményes elbánást biztosítanak a határaikon túl élő kisebbségeikhez tartozó személyek számára.¹⁷

¹⁵ Lásd Joggal a Demokráciáért Európai Bizottsága. Jog és külpolitika, „Science and technique of democracy”, No. 24, p. 14. Lásd a Keretegyezmény 2. cikkelyét.

¹⁶ Az elemzés a Bizottság Titkársága figyelmébe ajánlott anyagokon alapul.

¹⁷ Néha a kétoldalú egyezmények által nem szabályozott kérdéseket, például egészségügyi és más kérdéseket, az anya-állam és a lakóhely szerinti állam regionális szervei közötti informális (magánjogi) egyezmények szabályoznak. A kedvezményes elbánás kedvezményezettjei nem feltétlenül tartoznak a kisebbséghez, de valamennyien a kisebbségek lakta térségben élnek (lásd például a Tirol és Dél-Tirol közötti kapcsolatokat).

Az alábbi törvényeket érdemes megjegyezni a kérdéssel kapcsolatban:

– A dél-tiroli és osztrák állampolgárok egyes igazgatási kérdésekben való egyenlőségéről szóló törvény, 1979. január 25. (Ausztria) (a továbbiakban: „az osztrák törvény”, vagy OT)¹⁸

– A külhoni szlovákokról és egyes törvények módosításáról, kiegészítéséről szóló, 1997. február 14-i, 70. számú törvény (Szlovákia) (a továbbiakban: „a szlovák törvény”, vagy SZT)

– A világ bármely részén élő románoknak biztosított támogatásról szóló törvény, 1998. július 15., (Románia) (a továbbiakban: „a román törvény”, vagy RT)

– Az Orosz Föderációnak a külföldön élő honfitársakkal kapcsolatos hivatalos politikájáról szóló szövetségi törvény, 1999. március, (Orosz Föderáció) (a továbbiakban: „az orosz törvény”, vagy OT)

– A Bolgár Köztársaság határain kívül élő bolgárokról szóló törvény, 2000. április 11., (Bulgária) (a továbbiakban: „a bolgár törvény”, vagy BT)

– A szlovéniai és horvátországi olasz kisebbség kedvezményeiről szóló 2001. március 21-i 73. Törvény (a Friuli–Venezia Giulia régió, Belluno tartomány és a vele szomszédos területek gazdasági tevékenységének és nemzetközi együttműködésének fejlesztéséről szóló 1991. január 9-i 19. jogszabály 14. cikkelyének 2. §-ának hatályát meghosszabbító rendelkezés.) (Olaszország) (a továbbiakban: „az olasz törvény”, vagy az OLT)

– A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény, 2001. június 19. (2002. január 1-én válik hatályossá) (Magyarország) (a továbbiakban: „a magyar törvény”, vagy MT).

Ugyancsak említést érdemelnek az alábbi jogszabályok:

– A Szlovén Parlament határozata a szomszédos országokban élő szlovén kisebbségek helyzetéről és a Szlovén Köztársaság állami és egyéb szerveinek velük kapcsolatos teendőiről (1996. június 27.)

– A Belügyminiszter, a Védelmi Miniszter, a Külügyminiszter, a Munkaügyi Miniszter és a Közrendészeti Miniszter 4000/3/10e számú, 1998. április 15–29-i közös miniszteri határozata a görög származású albán állampolgárságú személyek részére kiállítandó különleges személyi igazolvány feltételeiről, érvényességéről és eljárási rendjéről (Görögország) (a továbbiakban: „a görög miniszteri határozat”, vagy GMH)

A jogszabályok személyi hatálya

A román és az olasz törvény a határaikon kívül élő „közösségeik” és „kisebbségeik” említésére szorítkozik. A többi vizsgált törvény ezzel szemben részletesen meghatározza azokat a kritériumokat, amelyeknek eleget kell tennie az egyénnek annak érdekében, hogy a törvény rá is alkalmazható legyen. Ezek a kritériumok az alábbiak:

¹⁸ A kérdéses törvényt módosította az osztrák Tudományügyi és Közlekedési miniszter egyik határozata (lásd Bundesgesetzblatt der Republik Österreich I. August 1997, Teil I Manapság a tiroliak beiratkozhatnak az osztrák egyetemekre amennyiben német tannyelvű középiskolában végeztek és a német vagy latin nyelvi kisebbséghez tartoznak.

Külföldi állampolgárság

Ez a kritérium e törvények ugyan azon gondolatmenetéből ered és ennek következtében valamennyi vizsgált jogszabályban megtalálható (az orosz törvény részleges kivételével). Nincs minden esetben egyértelműen meghatározva (lásd a már említett román és olasz törvényeket, a bolgár törvény nem említi ezt mint kritériumot a 2. cikkelyben, de a második fejezetben már igen.) A magyar törvény leszögezi, hogy a magyar állampolgárságot nem önkéntes lemondás következtében kellett elveszíteni a múltban ahhoz, hogy az egyén a törvény hatálya alá essen.

Meghatározott nemzetiséghez tartozás

Míg az olasz és román törvény nem tartalmaz egyértelmű kritériumokat a nemzetiségre vonatkozóan, a többi vizsgált törvény, ha eltérő mértékben is, de igen.

A szlovák törvény értelmében a szlovák „nemzeti származás” akár „három generációval korábbi közvetlen előd” esetében is fennáll (SZT 2. cikkely 3. §). A bolgár törvény értelmében legalább egy bolgár származású felmenővel kell rendelkezni (BT 2. cikkely). A magyar törvény szerint magyar „nemzetiségű” az, aki annak vallja magát (MT 1. cikkely). Az oroszok esetében honfitársak azok, akik „azonos nyelven, vallásban, kultúrában, hagyományokban és szokásokban osztoznak, továbbá ezek közvetlen leszármazottai” (OT 1. cikkely).

A nemzetiséghez tartozás igazolására a szlovák törvény egy „igazoló okiratot” tesz szükségessé, amely lehet születési anyakönyvi kivonat, keresztlevel, a nyilvántartási hivatal ilyen értelmű nyilatkozata, „nemzetiséget bizonyító okirat”, vagy állandó tartózkodási engedély, ezek hiányában külföldön lévő szlovák honfitársi szervezet írásos tanúsítványa, vagy két szlovák kivándorolt társának nyilatkozata szükséges (SZT 2. cikkely 4. §). A bolgár törvény értelmében az igazolást külföldi hatóságnak, a külföldön élő bolgárok egyesületének, vagy a bolgár ortodox egyháznak kell kiállítania, ezek hiányában a bolgár származást bírói úton is igazolni lehet (BT 3. cikkely). Az egyén „szabad akaratán kívül” az orosz törvény a korábbi szovjet, vagy orosz állampolgárságot, vagy az Oroszország/SZU/OSZSZSZK területén való tartózkodást, vagy kivándoroltaktól való közvetlen származást tanúsító „igazoló okiratokat” ír elő (ORT 4. cikkely).

A magyar származás igazolása összetettebb folyamat. Míg a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény 1. cikkelyének 1. §-a úgy értelmezhető, hogy a magyar igazolványért folyamodó nyilatkozata elégséges, úgy tűnik, hogy a szomszédos országokban a magyar nemzeti közösségeket képviselő szervezeteknek vizsgálniuk kell a kérvényező magyar származását az előírt ajánlás kiállítása – vagy megtagadása – előtt. Ugyanakkor a törvény nem részletezi azt, hogy a kérdéses szervezetek milyen kritériumokat alkalmaznak ennek során.

Külföldön való tartós tartózkodás

A bolgár és az orosz törvény előírásai értelmében az érintett személynek egy idegen állam területén kell állandó lakhellyel rendelkeznie (a kérdéses törvények 2. illetve 1. cikkelyei). Hasonlóan rendelkezik a román törvény is (1. cikkely). A szomszédos országok-

ban élő magyarokról szóló törvény értelmében csak a valamely szomszédos országban (kivétel ez alól Ausztria) élők jogosultak a kérdéses kedvezmények igénybe vételére (1. cikkely 1. §). Az olasz törvény kizárólag a horvátországi és szlovéniai olasz kisebbségre vonatkozik.¹⁹

Az anyaállami állandó tartózkodási engedély hiánya

Ezt a követelményt a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény tartalmazza (1. cikkely 1. §). Tény, hogy a magyarországi állandó tartózkodási engedély megszerzése alapul szolgál a „Magyar Igazolvány” visszavonásához (21. cikkely 3 (b) §). Ezzel szemben a szlovák törvény arra ösztönzi a külhoni szlovákokat, hogy állandó szlovákiai tartózkodási engedélyért folyamodjanak (SZT 5. cikkely 3. §). A görög különleges személyi igazolvány egyben három éves tartózkodási engedély is (GMH 3. cikkely).

Nyelvtudás

A szlovák törvény értelmében a „kivándoroltnak” legalább passzív szlovák nyelvismerettel kell rendelkeznie, amit tevékenységének eredményeivel, a tartózkodási helye szerint illetékes szlovák szervezet írásos igazolásával, vagy legalább két szlovák kivándorolt nyilatkozatával tanúsíthat (SZT 2. cikkely 6. és 7. §-ok).

Kulturális öntudat

A szlovák törvény feltételezi a szlovák kultúra alapszintű ismeretét, amit a nyelvismerettel azonos módon igazolható (lásd fent). A bolgár törvény „bolgár nemzeti öntudatot” vár el (BT 2. cikkely).

Házastársak és kiskorú gyermekek

A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény értelmében a kérelmezővel együtt élő házastárs és kiskorú gyermekek jogosultak a törvény biztosította kedvezmények és támogatások igénybe vételére (1. cikkely 2. §). A görög miniszteri határozat kiterjeszti a görög származású albán állampolgárok számára biztosított kedvezményeket azok házastársára és leszármazottaira, amennyiben hitelt érdemlően, hivatalos dokumentumokkal tudják bizonyítani a vérségi kapcsolatot (GMH 1. cikkely 2. §). A szlovák törvény biztosította kedvezmények vonatkoznak a kivándoroltak 15 évnél fiatalabb és a Külhoni Igazolványában feltüntetett gyermekeire egyaránt (SZT 4. cikkely 1. §).

A törvény biztosította kedvezményekre való jogosultságot tanúsító okirat

A magyar, a szlovák és az orosz törvény a meghatározott kedvezményekre való jogosultságot adott okiratok birtoklásától teszi függővé. Így rendelkezik a görög miniszteri rendelet is.

¹⁹ E tekintetben említést érdemel, hogy a szlovén és macedón alkotmánynak a nemzeti kisebbségeik iránt felelősséget érző országokkal kapcsolatos rendelkezései a „szomszédos országokban” élő nemzeti kisebbségekre utalnak (lásd a szlovén és a macedón alkotmányok 5. illetve 49. cikkelyét).

A szóban forgó okiratok jellege nem minden esetben azonos.

A görög szabályozás értelmében ennek az okiratnak a megnevezése (a tulajdonos fényképét és ujjlenyomatát tartalmazó) személyi igazolvány, amely érvényességi ideje három év (meghosszabbítható). Ez az igazolvány tartózkodási és munkavállalási engedély is egyben (lásd a görög Közrendészeti Minisztérium vonatkozó nyilatkozatát és körjegyzékét).

A szlovák „Külhoni Igazolvány”, amelyet meghatározatlan időre adnak ki, tartalmazza a tulajdonos személyi adatait, állandó lakhelyének címét (a kiskorú gyermekek adatait szintén fel lehet tüntetni az érintett személy kérésére amennyiben az összeegyeztethető a hatályos nemzetközi egyezményekkel). Ez az igazolvány önmagában nem tekinthető személyi igazolványnak, ugyanis csak a lakóhely szerinti állam által kiállított egyéb, a személyazonosság igazolására alkalmas igazolvánnyal együtt érvényes (SZT 4. cikkely 2. §). Az igazolvány tulajdonosa azonban bebocsátást nyer Szlovákiába írásos meghívás, vízum, vagy tartózkodási engedély nélkül is.

A „Magyar Igazolvány” – amely öt évig, vagy a tulajdonos 18. életévének eléréséig, illetve 60 év feletti személy esetében határozatlan ideig érvényes – tartalmazza a tulajdonos fényképét és valamennyi személyi adatát (21. cikkely 5. §).

Az orosz törvény értelmében a „honfitársakhoz” való tartozást – az orosz, vagy kettős állampolgárok számára kiadott útlevelel kívül – az Orosz Föderáció diplomáciai, vagy konzuli képviselői, illetve illetékes szervei által kiállított igazolással is tanúsítani lehet (ORT 3. cikkely). A tulajdonos fényképét nem tartalmazó igazolvány nem szolgál személyi igazolványként.

Ami a kérdéses igazolványok kiállításával kapcsolatos eljárást illeti, az igazolványokat az anyaállam hatóságai adják ki: „egy, a magyar kormány által erre a célra kijelölt központi közigazgatási szerv” (19. cikkely 2. §); a Szlovák Köztársaság Külügyminisztériuma (SZT 3. cikkely 1. §); az „illetékes hatóságok”, vagy külföldön lévő orosz diplomáciai, konzuli képviselők (ORT 3. cikkely); a külföldiekért felelős rendőrkapitányság (GMH 1. cikkely).

A lakóhely szerinti állam területén működő anyaállami konzulátusoknak és nagykövetségeknek is lehet szerepe az eljárásban. A szlovák törvény 1. cikkelye értelmében a Külhoni Igazolványt a szlovák missziókon és konzulátusokon is lehet kérvényezni, amelyek megküldik a kérelmeket az ügyben döntő Külügyminisztériumnak. Az orosz diplomáciai és konzuli képviselők kiadhatnak orosz származást tanúsító igazolást (ORT 3. cikkely). A görög konzuli hatóságoknak nincs és nem is lehet szerepük a folyamatban, mivel hogy a különleges görög személyi igazolvány csak a görög területen tartózkodóknak adható ki (GMH 1. cikkely 1. §).

A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény nem ruház semmilyen feladatot a magyar konzulátusokra és missziókra, de érdemi szerepet ad a külföldön élő magyarok szervezeteinek a folyamatban. A Magyar Igazolványt ténylegesen a magyar hatóságok állítják ki, amennyiben a kérelmező rendelkezik az ilyen, a kérelmező magyar nemzethez való tartozásáról szóló nyilatkozatának ellenőrzését és aláírása hitelesítését elvégző, valamint többek között a fényképét és személyi adatait is továbbító szervezetek valamelyikének ajánlásával (20. cikkely 1. §). A szóban forgó ajánlás hiányában a Magyar

Igazolvány kiállítására nincs lehetőség, és nincsenek az ajánlás kiadását megtagadó szervezet döntésével szembeni jogorvoslati lehetőségek sem. Amint arra már az előbbiekben is utaltunk, az ajánló szervezetek által követendő kritériumok nem világosak.

Ez előbbiektől lényegesen eltérő szerep hárul az ilyen szervezetekre a szlovák törvény értelmében. A törvény 2. cikkely 5. §-a értelmében ezek a szervezetek tanúsíthatják az egyén szlovák kisebbséghez való tartozását, amennyiben az nem rendelkezik a 2. cikkely 4. §-ban meghatározott hivatalos dokumentumokkal. Ezzel kapcsolatban fontos arra emlékezni, hogy a szlovák törvény egyértelmű kritériumot fogalmaz meg a szlovák származás megállapítására. A bolgár törvény (3. cikkely) ugyancsak lehetővé teszi, hogy az egyén a külföldön élő bolgárok valamely szervezete által kiadott igazolással tanúsítsa bolgár származását, és rögzíti azt is, hogy mi szorul bizonyításra (azaz legyen legalább egy bolgár nemzetiségű felmenő ági rokona).

A kedvezmények jellege

Oktatási és kulturális kedvezmények

Az e téren biztosított kedvezmények rendszerint: az anyaállam oktatási intézményeire szóló hallgatói ösztöndíjak; kulturális és oktatási intézmények (múzeumok, könyvtárak és archívumok) csökkentett díj melletti, vagy ingyenes igénybevétele; támogatás a lakóhely szerinti államban az anyaállam nyelvén tanító oktatási intézményeknek (SZT 6. cikkely 1. §; ORT 17. cikkely, BT 9. és 10. cikkely; BT 7. cikkely; a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény 4. és 9–14. cikkelyei), a diplomák kölcsönös elismerése (lásd a tárgyban Ausztria és Olaszország között kötött számos egyezményt), egyetemi posztokhoz való hozzáférés biztosítása (OT 2. cikkely és 4. cikkely 2. §).

A fentiekon túlmenően a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény 10. cikkelyének 1. §-a rendelkezéseket tartalmaz a határokon túl élő kisebbséghez tartozó, a lakóhely szerinti államban bármilyen területen felsőfokú tanulmányokat folytató hallgatóknak adható ösztöndíjakról, függetlenül a tanulmányok oktatási nyelvétől és tartalmától.

A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény 18. cikkelye rögzíti azokat az eseteket, amelyekben Magyarország támogatást adhat a magyarok külföldön működő, a magyar kultúra, irodalom és kulturális örökség átörökítését és megőrzését végző szervezeteinek.

Társadalombiztosítási ellátás és egészségügyi szolgálat

A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény 7. cikkelye értelmében a Magyar Igazolvánnyal rendelkező munkavállalók egészség- és társadalombiztosítási járulékot fizethetnek. A kétoldalú társadalombiztosítási egyezmények értelmében pedig az ilyen munkavállalók azonnali orvosi ellátásra jogosultak. A román törvény 2. cikkelye utal annak lehetőségére, hogy a román közösséghez tartozó személyek egyéni segítséget kaphassanak különleges egészségügyi esetekben. A külföldön élő szlovákok kérelmezhetik a társadalombiztosítási járulékfizetés alóli mentesítésüket külföldön amennyiben megfelel-

nek a vonatkozó törvény biztosította jogok szlovákiai igénybevételéhez előírt feltételeknek (6. cikkely 1 (d) §).

Utazási kedvezmények

E kedvezmények körébe tartoznak az anyaállamba, vagy annak területén utazók számára megállapított külön díjszabások (a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény 8. cikkelye; a szlovák törvény 6. cikkelyének 3. §-a külön díjszabásról rendelkezik a nyugalmazott, rokkant és idős kivándoroltak részére is).

Munkavállalási engedélyek

A szlovák törvény értelmében a szlovák Külhoni Igazolvánnyal rendelkező álláskeresőknél nem kell munkavállalási, vagy állandó szlovákiai tartózkodási engedélyért folyamodniuk (6 (b) cikkely). A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény szerint kivételes esetekben három hónapot meg nem haladó érvényességű munkavállalási engedély adható a nemzeti kisebbséghez tartozó külföldi állampolgárságú személynek a munkaerő piaci helyzet előzetes vizsgálata nélkül (15. cikkely), továbbá az ilyen személyek kérhetik a munkavállalás jogi feltételei teljesítésével összefüggésben felmerült költségeik megtérítését (16. cikkely).

Mentesítés a vízum-kötelezettség alól

A szlovák törvény értelmében a Külhoni Igazolvánnyal rendelkező, Szlovákia területére belépni szándékozó személyeknek nem kell vízummal, vagy meghívólevéllel rendelkezniük amennyiben az összeegyeztethető a hatályos nemzetközi egyezményekkel (5. cikkely 1. §). Az osztrák törvény 5. cikkelye értelmében a törvény által meghatározott dél-tiroliaknak nincs szükségük vízumra az Ausztriában való tartózkodáshoz.

Felmentés a tartózkodási engedély megszerzése alól és a tartózkodással összefüggésben felmerül költségek megtérítése, illetve a költségek alól való mentesítés

A szlovák kivándoroltak hosszú időre nyernek bebocsátást Szlovákia területére a Külhoni Igazolvány alapján (5. cikkely 1. §). A görög különleges személyi igazolvány egyben tartózkodási engedély is annak az érvényességéig (három év, amely meghosszabbítható) (GMH 1. és 3. cikkelyei).

A bolgárok a tartózkodásukkal, vagy bolgár földön történő letelepedésükkel kapcsolatban külön költségek elszámolására jogosultak (6. cikkely 2. §). A román törvény lehetővé teszi a Romániában tanulmányokat folytatni szándékozó hallgatóknak, hogy ingyen szállást kaphassanak a diákszállókban a romániai tartózkodásuk időtartamára (a kormány egyéb támogatási formákat is biztosíthat) (9. cikkely).

Tulajdonszerzés

A szlovák törvény 6. cikkelyének 2. §-a értelmében a kivándoroltak birtokolhatnak és vásárolhatnak ingatlant (Szlovákiában). A bolgár törvény szerint a nemzeti kisebbséghez tartozó külföldiek részt vehetnek a privatizációban, visszaszerezhetik tulajdonukat és örökölhetnek ingatlant (8. cikkely).

Állampolgárság megszerzése

Az orosz törvény (11. cikkelye) értelmében a „honfitársak” egyszerű kérelmükre azonnal orosz állampolgárságot szerezhetnek. A szlovák törvény 6. cikkelyének 1 (c) §-a) értelmében a „kivándoroltak” kérvényezhetik a szlovák állampolgárságot, amennyiben kiemelkedő személyiségekről van szó.

A jogszabályok területi hatálya

A nemzeti kisebbséghez tartozó külföldiek rendszerint az anyaállam területén vehetik igénybe a vonatkozó törvények biztosította kedvezményeket.

A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény értelmében egyes kedvezmények a lakóhely szerinti államban is igénybe vehetők (lásd 10. cikkely a lakóhely szerinti államban magyar nyelven oktató közoktatási, vagy „bármely felsőfokú oktatási intézményben” tanulmányokat folytató hallgatók számára biztosított kedvezményeiről; 12. cikkely a külföldön élő magyar tanárok kedvezményeiről; 13. cikkely a kapcsolódó tanszékeken folytatott tanulmányokról; 14. cikkely a „Szülőföldön nyújtható oktatási támogatásról”; 18. cikkely a „Határon túli szervezetek támogatásáról”).

D. Értékelés a nemzeti kisebbségek számára kedvezményeket nyújtó, anyaállami belső jogszabályoknak az európai normákkal, valamint a nemzetközi jog normáival és elveivel való összeegyeztethetőségéről²⁰

A nemzeti kisebbségek megfelelő és hatékony védelme, mint az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelmének egyik aspektusa, továbbá az európai stabilitás, demokrácia, biztonság és béke előmozdításában betöltött kiemelkedő fontossága számos esetben megerősítésre és hangsúlyozásra került. A vonatkozó nemzetközi egyezmények maradéktalan teljesítése – elsősorban a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény, a Regionális és Kisebbségi Nyelvek Kartája, továbbá, bár kevésbé specifikusan, az Emberi Jogok Európai Konvenciója – az Európa Tanács valamennyi tagállama számára prioritássá vált.

Ennek ellenére a kisebbségvédelem előtérbe kerülő új és eredeti formái, különösen az anyaállamok által alkalmazottak, kedvező trendet képviselnek, amennyiben hozzá tudnak járulni a kisebbségvédelem céljainak eléréséhez.

A kétoldalú barátsági együttműködési és kisebbségvédelmi egyezmények megkötésének gyakorlata máris élvezi a nemzetközi közösség ösztönzését és támogatását, de egyben alapos vizsgálódását is.

20 Az Európai Parlament 2001. szeptember 5-i (Magyarországnak az Európai Unióba történő felvételi kérelméről és a tárgyalások állásáról szóló) határozatát követően [COM(2000) 705–C5–0605/2000–1997/2175 (COS)] még jelenleg is folyamatban van ez Európai Bizottság vizsgálata a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkozó különleges anyaországi szabályozások és kedvezmények és a közösségi jog, valamint az EU tagállamai közötti jószomszédi kapcsolatok és együttműködés kompatibilitása tárgyában. Ennek következtében a kérdéses vizsgálat nem képezi tárgyát ennek a tanulmánynak.

Az utóbbi idők azon fejleménye, hogy az anyaállamok belső jogszabályok és egyéb szabályok révén különleges jogokat biztosítanak nemzeti kisebbségeiknek, egészen az utóbbi időkig nem keltett fel a figyelmet és minimális, vagy semmilyen érdeklődést sem váltott ki a nemzetközi közösségből. Eddig nem történtek kísérletek a szóban forgó jogszabályok és egyéb szabályok felülvizsgálatára és koordinálására. Ennek ellenére a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény elfogadását övező kampány azt mutatja, hogy szükség van az ilyen jogszabályok és egyéb szabályok, valamint a nemzetközi jog és a kisebbségvédelemmel kapcsolatos európai normák közötti kompatibilitás vizsgálatára.

A Bizottság véleménye szerint az államoknak lehetősége van egyoldalú intézkedések foganatosítására a nemzeti kisebbségek védelme érdekében, függetlenül attól, hogy azok a szomszédos országokban, vagy máshol élnek; ez az alábbi elvek tiszteletben tartásától függ: (a) az államok területi szuverenitása; (b) *pacta sunt servanda* (kötelezettségek jóhiszemű teljesítése); (c) baráti kapcsolatok az államok között; (d) az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása, különösen a (negatív) diszkrimináció tilalma.

a) Az államok területi szuverenitásának elve

Az államok kizárólagos szuverenitással, ennél fogva joghatósággal rendelkeznek a nemzeti területük felett.²¹ Ez az elméletben azt jelenti, hogy joghatósággal rendelkeznek valamennyi, a területükön tartózkodó személy, ott található ingatlan és ott folytatott tevékenység vonatkozásában, akárcsak a belső vizeken, a felségvizeken és a területük feletti légtérben. Egyetlen más állam, vagy nemzetközi szervezet sem gyakorolhat joghatóságot egy másik állam területén az érintett állam beleegyezése nélkül. A nemzetközi közjog azonban különleges felhatalmazást ad az államoknak nagykövetségi épületeik, hajóik és állampolgáraik tekintetében.

A törvényhozói, adminisztratív (és bírói) cselekedetek mind ennek a szuverén joghatóságnak a kifejeződésai: ezen intézkedések természetes címzettjei az adott ország lakossága és az alkalmazás természetes helye az adott állam nemzeti területe.

Ezzel összefüggésben vetődik fel az első kérdés: lehet-e a területen kívüli hatállyal rendelkező jogszabályok elfogadásának pusztán *per se* a másik érintett állam, vagy államok belügyeibe való beavatkozásnak és ebből adódóan az államok területi szuverenitása elvének megsértéseként értékelni?

A mindenre kiterjedő válasz megadása érdekében különbséget kell tenni – a területen kívüliség tartalma tekintetében – egy adott állam jogszabálya által egy másik államnak az utóbbi állam területén, vagy azon kívül tartózkodó állampolgárára gyakorolt hatása és az államhatalomnak az államhatárokon kívül történő gyakorlása között.

21 A nemzetközi jognak ezt az elvét kodifikálták, különösen a Keretegyezmény 21. cikkelyében.

I. Az állam külföldi állampolgárokra vonatkozó jogszabályainak hatása

A Bizottság megítélése szerint az a pusztán tény, hogy egy adott jogszabály címzettjei külföldi állampolgárok, nem jelenti a területi szuverenitás elvének megsértését. Valóban számos példa van olyan törvénykezési gyakorlatra, amely a külföldi állampolgárságot, nem egy adott országot, hanem általánosságban véve, „összekötő kapocsként” kezeli (ilyenek például a nemzetközi magánjognak az állam büntető joghatóságára vonatkozó rendelkezései). Ezek mind összhangban vannak a nemzetközi jog alapelveivel.

Az államok legitim módon hozhatnak olyan jogszabályokat és egyéb szabályokat, amelyeknek alanyai külföldi állampolgárok, ameddig az ilyen jogszabályok és egyéb szabályok csak az ország határain belüli érvényesülnek. Például az államok egyoldalúan dönthetnek úgy, hogy meghatározott számú ösztöndíjat adnak az arra érdemes, az ösztöndíjakat adó állam egyetemén tovább tanulni kívánó külföldi hallgatóknak.

Abban az esetben, amikor egy jogszabály kimondottan más államokban élő külföldi állampolgárokra irányul, a jogszabály legitimitása már nem olyan egyértelmű. Valójában nem várható el, hogy az érintett egyén állampolgárság szerinti országának ne legyen véleménye a kérdéstről.

Néhány területen, így az oktatás és kultúra terén, bizonyos nyilvánvaló kulturális célokat követő, az államok által alkalmazott gyakorlatok alakultak ki az idők folyamán. A baráti kapcsolatokat ápoló országok között többnyire elfogadott, hogy az egyes államok ösztöndíjakat ítélnék oda nemzeti kisebbséghez tartozó külföldi hallgatóknak, hogy azok az anyaállam nyelvén tanulhassanak külföldi oktatási intézményekben. Ezeket az oktatási intézményeket másfelől gyakran az anyaállam finanszírozza. Szintén elfogadott az, hogy az államok külföldi hallgatóknak – nemzeti hovatartozásuktól függetlenül – biztosított ösztöndíjak révén elősegítik az adományozó állam nyelvének és kultúrájának tanulmányozását.

A Konvenciót ratifikálta, többek között, Bulgária 1991. szeptember 2-án, Görögország 1962. január 10-én, Magyarország 1989. november 16-án, Olaszország 1957. május 15-én, Románia 1991. december 19-én, Oroszország 1991. február 21-én, Szlovákia 1990. május 10-én és Szlovénia 1992. július 2-án.

Ha létezik nemzetközi szokásjog a fent felsorolt területeken, úgy az állampolgárság szerinti ország egyetértése feltételezhető és az anyaállamok ennek fényében egyoldalú adminisztratív és törvényhozási intézkedéseket hozhatnak.²² Továbbá, ha az anyaállam egyoldalú intézkedéseket tesz az adott lakóhely szerinti államban élő nemzeti kisebbségével való kedvezményes bánásmód érdekében, az utóbbi állam később feltételezheti, hogy az anyaállam egyetért hasonló intézkedések megtételével az állampolgárai vonatkozásában.

Az egyezmények, vagy a nemzetközi szokásjog által le nem fedett területeken ezzel szemben az anyaállam intézkedései által érintett lakóhely szerinti állam egyetértésének explicitnek kell lennie. Példának okáért, ha egy állam egyoldalúan úgy dönt, hogy ösztöndíjakat ad a határain túl élő kisebbségéhez tartozók számára függetlenül az ilyen személyek tanulmányai és az anyaállam közötti kapcsolatoktól, azt az érintett lakóhely szerinti állam belügyeibe (például oktatási politikájába) való beavatkozásként lehet értékelni.

22 Ezek azonban gyakran kormányközi egyezmények részét képezik.

II. Az államhatalom nemzeti határokon kívüli gyakorlása

Ezzel ellentétes megengedő szabály hiányában – amely lehet nemzetközi szokásjog vagy egyezmény – egyetlen állam sem gyakorolhatja hatalmát semmilyen formában más államok területén.

Az államok által más országokban bejegyzett nem kormányzati egyesületeknek biztosított adminisztratív, kvázi-hivatalos kompetenciák az államhatalom indirekt megnyilvánulásának formái: mint ilyenek, nem megengedettek, hacsak erre külön engedély nincs.

Az ilyen kompetenciák biztosítása különösen problematikus azokban az esetekben, amikor a lakóhely szerinti állam joga a kérdéses kompetenciákat nem ismeri el és nem is szabályozza. Ilyen esetekben, a szóban forgó kompetenciák gyakorlása során az egyesületek felett nem lenne hatékony jogi kontrol: a lakóhely szerinti állam hatóságainak fennállna ugyan a joghatósága, de nem találnának alapot a cselekvéshez amiatt a fentebb már említett ok miatt, hogy nincsenek azokkal kapcsolatos rendelkezések a jogrendben. Az anyaállamok pedig, annak ellenére, hogy megteremtették a kérdéses jogszabályok meghozatalához szükséges alapokat, nem rendelkeznének a másik államban joghatósággal, tekintve, hogy az egyesületek külföldön lettek bejegyezve és ott fejtik ki tevékenységüket. Ez hatványozottan igaz akkor, amikor a kérdéses kompetenciák gyakorlásának feltételei és határai nem lettek egyértelműen rögzítve a kompetenciák forrásául szolgáló jogszabályban.

A Bizottság véleménye szerint, ha az anyaállam bármilyen tanúsítványt kér in situ, akkor a természetes közreműködők a konzuli hatóságok lehetnének: ezek, összhangban a nemzetközi joggal, megfelelő felhatalmazással rendelkeznek a lakóhely szerinti állam részéről annak érdekében, hogy a fogadó állam területén hivatalos cselekményeket fogantathassanak. Ezeknek a hivatalos cselekményeknek közönséges cselekményeknek kell lenniük, és a konzulátusokra nem szabad olyan feladatokat bízni, amelyek túlmennének az általánosan elfogadott és engedélyezett gyakorlaton.

Ez utóbbi tekintetében és utalva a számos vizsgált jogszabályban megfogalmazott követelményre, hogy a nemzeti kisebbségek számára biztosított kedvezmények igénybevételében érdekelt külföldiek nemzeti származását igazoló okiratokat kell beszerezni, a Bizottság úgy véli, hogy kívánatos (bár a nemzetközi jog nem rendelkezik erről), hogy a vonatkozó jogszabály pontosan határozza meg a nemzetiségi háttér értékelése során követhető kritériumokat. Ez megakadályozná, hogy a konzulátusok diszkrecionális és – formális és lényegi bírói felülvizsgálati lehetőség hiányában – várhatóan önkényessé váló kompetenciákat kapjanak. E tekintetben a Bizottság, mutatis mutandis, utalni szeretne a Keretegyezményre, amely amellett, hogy rögzíti az egyén szabad döntésének elvét a valamely kisebbséghez való tartozást illetően, nem akadályozza meg az államokat abban, hogy bizonyos kritériumok teljesítésétől tegyék függővé az adott kisebbséghez tartozó személyek számára biztosított kedvezmények igénybevételét. Más szóval, az egyén személyes válasza szükséges elem, de nem elégséges a meghatározott kedvezmények igénybevételéhez való jogosultság fennállásához.

Hasonló megfontolások vonatkoznak a nemzeti kisebbségek határon túli szervezeteire is. A Bizottság nézete szerint az ilyen szervezeteknek lehet szerepük abban az esetben,

ha az az anyaállam által kért pontos, jogszabályokban meghatározott és egyéb bizonyító erejű okiratok hiánya miatt szükséges információk megadására szorítkozik vagy nem kötelező erejű informális ajánlást kell tenniük az anyaállam konzuli hatóságai számára. Például a hivatalos okiratok hiányában nyilatkozhatnak arról a körülményről, hogy egy adott személy nagyapja az anyaállam állampolgára volt.

b) A pacta sunt servanda elve

Az egyezményeket tiszteletben kell tartani és jóhiszeműen kell teljesíteni.²³ Amennyiben egy állam részese valamely, a kisebbségvédelemmel kapcsolatos, vagy azzal összefüggésben rendelkezéseket tartalmazó kétoldalú egyezménynek, köteles valamennyi, az egyezményben vállalt kötelezettségét teljesíteni, ideértve az egyezmény megvalósítását értékelni vagy az egyezmény által az érintett kisebbségnek biztosított jogok lehetséges bővítését, módosítását megvitatni hivatott kétoldalú tárgyalásokon való részvételt.

Amennyiben a fenti kétoldalú tárgyalások megtartásából esetlegesen származó nehézségek a beavatkozás alternatív és egyoldalú formáit eredményeznék az egyezmény által már felölelt kérdésekben, úgy az az egyezmények jóhiszemű teljesítése kötelezettségének megsértésével érne fel, hacsak a vitás kérdések rendezésére létező összes procedúrát (ideértve az EBESZ Nemzeti Kisebbségi Főbiztosa és a Nemzetközi Békéltető és Döntőbíró-ság beavatkozásának kérését) jóhiszeműen²⁴ igénybe nem vették, és azok nem vezettek eredményre.

A nemzeti kisebbségek számára kedvezményeket biztosító jogszabályoknak és egyéb szabályoknak nem szabad a már meglévő kétoldalú egyezmények által kimutathatóan érintett kérdésekre irányulniuk, kivéve ha konzultációt folytattak az érintett állampolgárság szerinti országgal, és az jóváhagyta vagy implicit – de egyértelmű – módon, kifogások nélkül elfogadta a tervezett intézkedéseket.

Hasonló megfontolások igazak a már meglévő egyezmények rendelkezései által nem érintett kérdésekre is.

c) A jószomszédi kapcsolatok elve

A Közép- és Kelet-Európa országai közti kapcsolatot biztosító kétoldalú egyezmények keretét a jószomszédi kapcsolatok elve biztosítja, amely egyben a kérdéses egyezmények fő célkitűzése is.

Az államoknak a baráti államközi kapcsolatok eléréséhez fűződő kötelezettsége egy, a fenténél általánosabb elvből ered. A Keretegyezmény 2. cikkelye megfogalmazza a jószomszédi viszony, az államok közötti baráti kapcsolatok és együttműködés elveit.

²³ Lásd a nemzetközi szerződések jogáról szóló 1969-es bécsi egyezmény 26. cikkelyét.

²⁴ Lásd a nemzetközi szerződések jogáról szóló bécsi egyezmény 31. cikkelyét, amely értelmében „A szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint, valamint tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni”.

Napjainkban a baráti államközi kapcsolatokat egyhangúlag az európai béke és stabilitás előfeltételének tekintik.

Ennek megfelelően az államoknak tartózkodniuk kell az egyoldalú intézkedésektől, amelyek kockára tehetik és veszélyeztethetik a más államokkal való együttműködés légkörét.

A vizsgált jogszabályok a fentebb elemzett okoknál fogva érzékeny kérdéseket érintenek. A jogszabályok egy meghatározott aspektusa olyan kérdéseket vet fel, amelyeket alaposabban is meg kell vizsgálni: az anyaállam által kibocsátott igazolványok, amelyek igazolják a tulajdonos nemzeti kisebbséghez tartozását, valamint különösen a kérdéses igazolványok kiadásának módozatai.

A kérdéses igazolvány és annak különböző formái (lásd fent) mellett kiálltak az ezeket bevezető országok, arra hivatkozva, hogy azok egyszerűsítik az egyén által követendő, a kérdéses jogszabályok által biztosított kedvezmények igénybevételéhez szükséges adminisztratív lépéseket.

Abban a mértékben, amennyire a kérdéses igazolványok megkönnyítik a szóban forgó kedvezmények igénybe vételét, a Bizottság elismeri, hogy az igazolványok hasznosak lehetnek. Ugyanakkor észrevételezi azt is, hogy több országban ezek az igazolványok rendelkeznek a személyi igazolványok jellemzőivel: tartalmazzák a tulajdonos fényképét, valamennyi személyi adatát és utalnak annak a származására. Nagyon valószínű, hogy ezeket az igazolványokat személyi igazolványként használják tulajdonosaik, legalábbis az anyaállam területén.

Ebben a formában az igazolványok politikai köteléket teremtenek az igazolványokat birtokló külföldiek és anyaállamuk között, ami érthető aggodalmat kelt a lakóhely szerinti államokban, amelyekkel a Bizottság véleménye szerint a kérdéses igazolványok megalkotására irányuló tevékenység előtt konzultálni kellett volna.

A Bizottság véleménye szerint ahhoz, hogy ezeket az igazolványokat csak mint az adminisztratív teendők leegyszerűsítésének eszközét alkalmazzák, az igazolványoknak csak a jogszabályok vagy egyéb szabályok által biztosított kedvezmények igénybevételére való jogosultságot kellene tanúsítaniuk. Az igazolványoknak nem kellene a tulajdonos és az anyaállam közötti politikai kötelék létrehozására irányulnia, és nem kellene helyettesítenie az állampolgárság szerinti ország által kibocsátott személyi igazolványokat.

d) Az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása. A diszkrimináció tilalma

Az államok kötelesek tiszteletben tartani az emberi jogokkal kapcsolatos azon nemzetközi egyezményeket, amelyeknek részesei. Ennek megfelelően, hatalmuk gyakorlása során mindig tiszteletben kell tartaniuk az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat. Ezek közül a diszkrimináció tilalmáról rendelkezik, többek között, az ENSZ Alapokmánya, az Emberi Jogok Egyetemes Deklarációja, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya és a Keretegyezmény.

Különösen az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről szóló Európai Egyezményben (a továbbiakban: „az Egyezmény”, vagy ECHR) részes államok kötelesek biztosítani

az Egyezményben foglalt jogok megkülönböztetéstől mentes gyakorlását valamennyi, a joghatóságuk alá tartozó személy részére.²⁵ Az állam felelősségét ugyancsak megfogalmazza az Egyezmény 1. cikkelye a területen kívüli hatályú intézkedésekért: valamennyi egyén, legyen az külföldi vagy saját állampolgár, az adott állam joghatósága alá kerülhet.

A jelen tanulmány tárgyául szolgáló jogszabályok és egyéb szabályok kedvezményeket kívánnak biztosítani bizonyos egyéneknek, azaz bizonyos nemzetiségű külföldi állampolgároknak. Ennek eredményeként eltérő bánásmódot eredményeznek (a kedvezményezett egyének és az anyaállam állampolgárai között, a kedvezményezett egyének és a lakóhely szerinti állam más állampolgárai között, a kedvezményezett egyének és a más nemzetségekhez tartozó külföldiek között), ami – alapvetően etnikai alapú – diszkriminációt jelent, megsértve ezzel a diszkrimináció-mentesség fent ismertetett kritériumát.

Diszkriminációra az Egyezmény által garantált jog tekintetében kell hivatkozni. A vizsgált jogszabály által biztosított kedvezmények közül nem mindegyik utal, legalábbis első ránézésre, az Egyezmény által elismert jogokra. Néhány, az Egyezmény által biztosított jog azonban odaillő lehet: elsősorban az I. Jegyzőkönyv 2. cikkelye, talán az Egyezmény 8. cikkelye és az I. Jegyzőkönyv 1. cikkelye.

A strasbourg-i esetjog mutatja, hogy azonos helyzetű személyekkel szembeni eltérő bánásmód nem mindig tilos: azokban az esetekben nem az, amikor a bánásmódbeli különbséget objektíven és ésszerűségi kritériumok szerint indokolni lehet, figyelembe véve az alkalmazható méltányosság határait. Az indokot a követett (és szükségszerűen legitim) célokkal és az intézkedés hatásaival szembe állítva kell értékelni, tekintettel a demokratikus társadalmakban uralkodó általános elvekre (ésszerű arányosságnak kell fennállnia a követett legitim cél és az alkalmazott eszközök között).

A 14. cikkely tiltja az egyének megkülönböztetését helyzetük szerint, és egy bővíthető listát tartalmaz azokról az indokokról (nyelv, vallás és származás), amelyek alapján tilos megkülönböztetést alkalmazni. Ami a kérdéses jogszabályok és szabályok által biztosított megkülönböztetett bánásmód alapjait illeti, a Bizottság véleménye szerint az a körülmény, hogy a lakosság egy részének kevésbé előnyös bánásmódban van része csak azért, mert nem tartozik egy adott nemzeti csoporthoz, önmagában még nem diszkriminatív és nem is ellentétes a nemzetközi jog elveivel.²⁶ Etnikai alapon valóban gyakran kerül sor hasonló bánásmódbeli különbségekre, például az állampolgársági törvényekben.²⁷ Ennek a kritériumnak az elfogadhatósága természetesen a követett cél függvénye.

A fentiekre való tekintettel, a kérdéses jogszabály által biztosított kedvezmény jelleget illetően a Bizottság célszerűnek tekinti, hogy különbséget tegyenek az oktatás és kultúra területére, valamint a többi területre vonatkozó kedvezmények között.

25 Lásd az ECHR 1. és 14. cikkelyét. Ez utóbbi így szól: „A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani”. Mivel a 14. cikkely csak az Egyezményben máshol említett jogok és szabadságjogok tekintetében bünteti a megkülönböztetést, aláírásra 2000. november 4-én megnyitották a tizenkettedik Jegyzőkönyvet, amely egy általános záradékot tartalmaz a megkülönböztetés tilalmáról.

26 Lásd mindenekelőtt a Keretegyezmény 4. cikkelyének 3. bekezdését.

Ami az előbbieket illeti, az általuk megtestesített megkülönböztetett bánásmódot meg lehet indokolni az intézkedés által megcélzott népesség és az anyaállam lakossága közötti kulturális kapcsolatok elmélyítésének legitim célkitűzésével. Az elfogadhatóság érdekében a biztosított kedvezményeknek valóban kötődniük kell az állam kulturális életéhez, és azzal arányosnak kell lenniük. A Bizottság nézete szerint például az oktatási támogatásoknak a nemzetiségi kritériumok szerinti odaítélésének indoklása, az érintett egyén által folytatott tanulmányok jellegétől függetlenül nem állna biztos lábakon.

A Bizottság véleménye szerint az oktatási és kulturális területen kívül más területeken csak kivételes esetekben biztosítható kedvezményes bánásmód, akkor, ha az kimutathatóan az anyaállammal meglévő kapcsolatok fenntartására irányul és arányos az elérni kívánt céllal (például a kedvezményes bánásmód olyan kedvezmények igénybevételét segíti elő, amelyek az anyaállammal nem azonos nemzetiségű külföldi állampolgárok számára is elérhetőek).

e) Következtetések

A kisebbségek védelméért elsősorban a lakóhelyük szerinti állam tartozik felelőséggel. A Bizottság tudomásul veszi ugyanakkor, hogy az anyaállamok szintén szerepet játszanak kisebbségeik védelmében és megőrzésében, az őket összekötő nyelvi és kulturális kötelek szorosan tartásának céljával. Európa az egymásba fonódó nyelvi és kulturális hagyományok sokféleségén alapuló kulturális egységként fejlődött; a kulturális sokféleség gazdagságot jelent és e gazdagság elfogadása az európai béke és stabilitás előfeltétele.

A Bizottság ugyanakkor úgy véli, hogy a kisebbségvédelem jelenlegi kereteinek tiszteletben tartása elsőbbséget kell, hogy élvezzen. Európai kezdeményezések kereteiben e területen két-és többoldalú szerződések jöttek létre. A szerződéses megközelítés hatékonyságát aláaknázhatja, ha ezeket a szerződéseket nem jóhiszeműen és az államok közötti jószomszédi kapcsolatok alapelveinek fényében értelmeznék és hajtánák végre.

Az államok által elfogadott, a kisebbségeikhez tartozó személyek részére kedvezményeket megállapító egyoldalú intézkedések – aminek gyakorlata a Bizottság véleménye szerint még nem rendelkezik elégséges hagyománnyal (diuturnitas) ahhoz, hogy nemzetközi szokássá váljon – csak akkor jogszerűek, ha az államok területi szuverenitásának, a megkötött szerződések betartásának (pacta sunt servanda), az államok közötti baráti kapcsolatok, és az emberi jogok és alapvető szabadságok tisztelete, különösen a diszkrimináció tilalmának alapelveit tiszteletben tartják.

27 Lásd a német Grundgesetz 116. cikkelyét, amely leszögezi, hogy „Törvény ellentétes rendelkezése hiányában németnek számít az Alkotmány értelmében az a személy, aki német állampolgársággal rendelkezik, vagy aki német származású menekültként vagy kitelepítettként, illetve ilyen személyek házastársaként vagy leszármazottjaként bebocsátást nyert a Német Birodalom területére az 1937. december 31-én meglévő határokon belül. (2) A német állampolgárságtól 1933. január 30. és 1945. május 8. között politikai, faji vagy vallási okok miatt megfosztott korábbi német állampolgárok és leszármazottjaik kérelmükre ismételt német állampolgárságot kapnak. Amennyiben 1945. május 8-át követően Németországban telepedtek le, és nem nyilvánították ki ezzel ellentétes szándékukat, úgy tekintendők, mint ha nem vesztették volna el német állampolgárságukat”.

Ezeknek az alapelveknek a tiszteletben tartása azt igényelheti, hogy a szóban forgó intézkedések bizonyos sajátosságait figyelembe vegyék, így különösen:

Az állam kibocsáthat idegen állampolgárokra vonatkozó jogi aktusokat amennyiben ezek hatása határain belül érvényesül.

Amikor e jogi aktusok célja, hogy hatásukat idegen állampolgárokra nézve külföldön fejték ki, azokon a területeken, amelyek nincsenek lefedve az anyaországnak az érintett állampolgárság szerinti államok egyetértésének vélelmezését megengedő szerződésekkel vagy nemzetközi szokásokkal, az ilyen egyetértést bármely intézkedés végrehajtása előtt ki kell kérni.

Az állam nem ruházhat kvázi hivatalos feladatokat egy más államban bejegyzett nem kormányzati egyesületre. Bármilyen igazolás az állampolgárság szerinti államban (in situ) csak a konzuli hatóságok közbejöttével szerezhető meg, ez utóbbiak általánosan elfogadott rendeltetését is figyelembe véve. Előnyös, ha a vonatkozó törvények és rendeletek pontos kritériumok felsorolásával határozzák meg alkalmazási körüket. Az egyesületek tájékoztatással szolgálhatnak e kritériumok tekintetében, az azokat alátámasztó hivatalos dokumentumok hiánya esetén.

A kisebbségeknek nyújtott kedvezményes bánásmódot szabályzó egyoldalú intézkedések, a lakóhely szerinti állam azokba történő kifejezett beleegyezése, vagy azok hallgatólagos, de egyértelmű elfogadása nélkül nem érinthetnek olyan területeket, amelyeket kétoldalú szerződések már nyilvánvalóan szabályoznak. A kétoldalú szerződések végrehajtását, vagy értelmezését érintő viták esetén a rendelkezésre álló valamennyi vitarendezési eljárást jóhiszeműen igénybe kell venni, és egyoldalú intézkedések csak annyiban hozhatók az anyaország részéről, amennyiben ezek az eljárások nem bizonyultak eredményesnek.

Az anyaország által kibocsátott közigazgatási okmány csak tulajdonosának a vonatkozó törvények és rendeletek alapján járó kedvezményekre történő jogosultságát igazolhatja.

A kisebbségekhez tartozó személyeknek az oktatás és kultúra területén az anyaország annyiban biztosíthat kedvezményes bánásmódot, amennyiben ez a kulturális kapcsolatok erősítésének legitim célját követi és e célhoz mérten arányos.

Az oktatáson és kultúrán kívüli területeken kedvezményes bánásmód csak kivételes esetekben adható, amennyiben ez legitim célt követ és a célhoz mérten arányos.

Forrás: [http://www.venice.coe.int/docs/2001/CDL-INF\(2001\)019-e.html](http://www.venice.coe.int/docs/2001/CDL-INF(2001)019-e.html).
magyarul: www.htmh.hu

A Magyar Köztársaság Kormányának és Románia Kormányának egyetértési nyilatkozata

A Magyar Köztársaság és Románia kormányai között a Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényről és a kétoldalú együttműködés egyéb kérdéseiről a Magyar Köztársaság Kormánya és Románia Kormánya, a továbbiakban mint „Felek” attól a közös erőfeszítéstől vezérelve, mely szerint kétoldalú kapcsolataikat a kölcsönös egyetértés és a jószomszédi együttműködés szellemében erősítik; szem előtt tartva a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogainak védelmével foglalkozó európai és nemzetközi dokumentumok rendelkezéseit; igazodva a Velencei Bizottságnak az anyaállamok részéről a nemzeti kisebbségeiknek nyújtott kedvezményes elbánásról szóló jelentéséhez, amely meghatározza azokat a feltételeket, melyek jogszerűvé teszik az anyaállamok szerepvállalását – nevezetesen a területi szuverenitás tiszteletben tartását, a szerződések tiszteletben tartását, a jószomszédosság elvét, az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartását, különösen a diszkrimináció-mentesség elvét –; figyelembe véve az EBESZ nemzeti kisebbségi főbiztosának nyilatkozatát, valamint az Európai Bizottságnak a Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvénnyel kapcsolatban kialakított álláspontját, amely felhívja az érintett államokat, hogy törekedjenek az érvényes európai normáknak megfelelő kétoldalú megegyezésre, összhangban a Magyar Köztársaság és Románia között kötött kölcsönös megértési, együttműködési és jószomszédossági szerződéssel, különösképpen annak a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogai védelmével foglalkozó rendelkezéseivel, s elismerve, hogy az országaikban élő nemzeti kisebbségek számára biztosított valódi egyenlőség biztosítása a jogok és lehetőségek terén, továbbá a szülőföldjükön való boldogulás feltételeinek megteremtése elengedhetetlen tartozéka a térség stabilitásának és a kulturális és nyelvi sokszínűség és tolerancia értékelvein alapuló „jövő Európája” létrehozásának, ismételten kinyilvánítva szilárd eltökéltségüket a kétoldalú gazdasági kapcsolatok fejlesztési ütemének fenntartására, és készen arra, hogy az államaik közti kereskedelmi kapcsolatok bővülését ösztönözzék; tekintettel a 2002-ben esedékes prágai csúcstalálkozóra, s üdvözölve Romániának a csatlakozási feltételek teljesítése terén elért haladását, a Magyar Köztársaság támogatja Románia elhatározását, hogy az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének tagjává váljon; ismételten leszögezve, hogy kölcsönös, folyamatos és hathatós támogatásban részesítik egymás Európai Unióba történő integrálódási szándékát; eltökélten arra, hogy valamennyi előttük álló nyitott kérdést megoldják, és előmozdítsák együttműködésüket; az alábbiakban egyeztek meg:

I. A Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényt illetően:

1. Jelen nyilatkozat megállapítja a Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvénynek a román állampolgárokat érintő végrehajtási feltételeit.

2. Minden román állampolgár, származására való tekintet nélkül, a Magyar Köztársaság területén érvényes munkavállalási engedély alapján ugyanazokat a munkavállalási feltételeket és elbánást élvezi.

A munkavállalási engedélyek a Magyarországon tartózkodó idegen állampolgárok munkavégzési engedélyeztetéséről hozott általános rendelkezések szerint kerülnek kibocsátásra.

A munkavállalási engedélyek egy naptári évben legfeljebb három hónapra szólnak, de lehetőség van azok meghosszabbítására, s a román állampolgárok számára a Magyar Köztársaság területén az alábbi könnyítések állnak rendelkezésre: A Magyar Köztársaság területén dolgozó román állampolgárokat bármilyen alkalmazási szerződés alapján megilleti az a jog, hogy az e célra alapított közhasznú szervezethez forduljanak az önfelnevelés, egészségügyi ellátás költségeinek előzetes megtérítéséért.

2002 januárjának első hetében a Felek levélváltás útján az időmunkát érintő módosításokat csatolnak a Szezonális munkavállalók foglalkoztatásáról szóló egyezményhez.

Ezek a módosítások csak a három hónapra (és nem hat hónapra, amint az egyezmény előírásaiban áll) kibocsátott munkavállalási engedélyek esetére érvényes további kiegészítő, kölcsönösen biztosított előnyöket érintik.

Az egyezmény alkalmazása során az etnikai alapú különbségtétel kizárására vonatkozó kölcsönös kötelezettségvállalást is rögzíteni fogják.

3. A nem magyar identitású román állampolgárok nem kapnak igazolványt, és nem lesznek jogosultak olyan előnyökre, amelyeket a Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény biztosít.

4. Az igazolványok kiállításának folyamata (a kérvények átvétele, az igazolványok kiadása, továbbítása) a Magyar Köztársaság területén fog elsősorban lezajlani a magyar hatóságok által felállított megyei közigazgatási hivatalokban, illetve a Belügyminisztérium Irodájában, valamint a magyar diplomáciai képviseleteken.

5. A magyar ajánlószervezetek vagy egyéb szervezetek Románia területén nem adnak ki olyan ajánlást, amely az etnikai eredetre vagy egyéb feltételre vonatkozik.

Ezek a szervek illetve egyéb szervezetek Románia területén csak – egyéb hivatalosan igazoló iratok híján – jogilag nem kötelező erejű információt szolgáltathatnak.

6. A magyar hatóságok által az előnyök igénybevételére jogosító hivatalos igazolvány neve: Magyar igazolvány.

7. Az igazolvány csak a legszükségesebb személyes adatokat (vezetéknév, keresztnév, állampolgárság, lakóhely szerinti ország, stb.) és az előnyökre való jogosultságot tartalmazza, s nincs benne utalás a származásra vagy nemzeti identitásra.

8. Az igazolványok kiadásának kötelező feltételei az alábbiak:

– megfelelően betérjesztett kérelem,

- az állampolgársága szerinti államban lakó, magyar kisebbséghez tartozó személy szabadon tett, magyar identitásának vállalásán alapuló nyilatkozata,
- a magyar nyelv ismerete, vagy
- az állampolgárság szerinti állam nyilvántartása, amely a személyt magyarként jegyzi, vagy
- a személy egy magyar érdekképviselői szervezet tagja (különösen az RMDSZ-tagság), vagy egy magyar egyház bejegyzett tagja.

9. A Felek tárgyalásokat kezdenek a Magyar–Román Kormányközi Vegyes Bizottság Nemzeti Kisebbségi albizottságának keretében a Magyar Köztársaság területén élő román kisebbség és a Románia területén élő magyar kisebbség részére kivételezett elbánást biztosító megállapodás megkötéséről, annak érdekében, hogy megőrizzék e kisebbségek kulturális önazonosságát, összhangban a nemzetközi dokumentumok előírásaival, a Velencei Bizottság jelentésével és az EBESZ Nemzeti Kisebbségi Főbiztosának útmutatásaival.

10. A Magyar Köztársaság nem nyújt támogatást a romániai magyar politikai szervezeteknek, kivéve a román hatóságok előzetes értesítésével és hozzájárulásával.

11. A Felek közös tapasztalatainak alapján a Magyar Köztársaság kormánya hat hónappal a jelen Egyetértési Nyilatkozat aláírását követően kezdeményezi a Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény felülvizsgálatát és szükséges módosításait.

2002. január 1-ig a Magyar Köztársaság hatóságai meghozzák a szükséges intézkedéseket a jelen egyezmény előírásainak megvalósítása érdekében, végrehajtási jogszabályok formájában, s a továbbiakban is figyelembe veszik a Kisebbségi Bizottság ajánlásait, amely a jövőben vizsgálni fogja a Szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvénnyel kapcsolatos kérdéseket is.

II. A kétoldalú kapcsolataik kérdésében:

1. A Magyar Köztársaság és Románia közötti aktív partnerség 5. évfordulójának alkalmából a Felek összehívják a Kormányközi Vegyes Bizottság rendkívüli ülését.

A kétoldalú együttműködés terén teendő konkrét előrelépések kidolgozása érdekében a Felek az Aktív Együttműködési és Partnerségi Kormányközi Vegyes Bizottság szakbizottságaiban, illetve annak 2002 első negyedére tervezett plenáris ülésén áttekintik a kétoldalú kapcsolatok teljes spektrumát és javaslatokat tesznek a szükséges intézkedésekre.

2. A Magyar–Román Aktív Együttműködési és Partnerségi Kormányközi Vegyes Bizottság Kisebbségügyi Szakbizottságának 2001. október 19-i, budapesti 4. ülésén aláírt jegyzőkönyvben foglalt ajánlásokat a két kormány jóváhagyja, és megteszi a szükséges intézkedéseket a gyakorlati megvalósítás érdekében.

3. A Felek elsőseget biztosítanak a két országot összekötő vasúti és közúti hálózat fejlesztésének, valamint az ehhez kapcsolódó határátkelő infrastruktúra programnak.

4. A Felek megbeszéléseket kezdenek egy, a kis- és közepes vállalkozásaiknak a másik országába irányuló befektetéseit garantáló közös pénzügyi alap működési feltételeinek kidolgozása céljából.

5. A Felek megosztják egymással az euroatlanti integrációs folyamattal kapcsolatos tapasztalataikat.

6. A Felek kifejezésre juttatják, hogy érdekükben áll minden lehetséges intézkedést megtenni a kétoldalú kapcsolatok jogi kereteinek aktualizálása és fejlesztése céljából.

Kelt Budapesten, 2001. december 22-én két eredeti, angol nyelvű példányban.

Forrás: *Magyar Nemzet*, 2002. január 12.

Nem hivatalos fordítás angol nyelvről. <http://www.htmh.hu/egynyil.htm>.